

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΕΩΣ ΠΕΜΠΤΗ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1991

ΟΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 482
Παράσκει
20 Δεκεμβρίου 1981
Δρχ. 250

ΕΙΔΙΚΟ
ΤΕΥΧΟΣ

1991: ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΤΑΞΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ
ΝΑΥΤΑΛΛΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

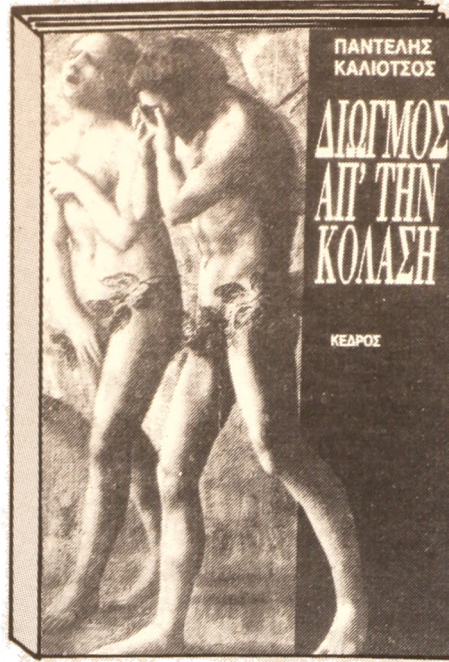

**ΣΤΕΛΛΑ
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ**

«Καί ο Φαίδων...
ήμουν εγώ!»

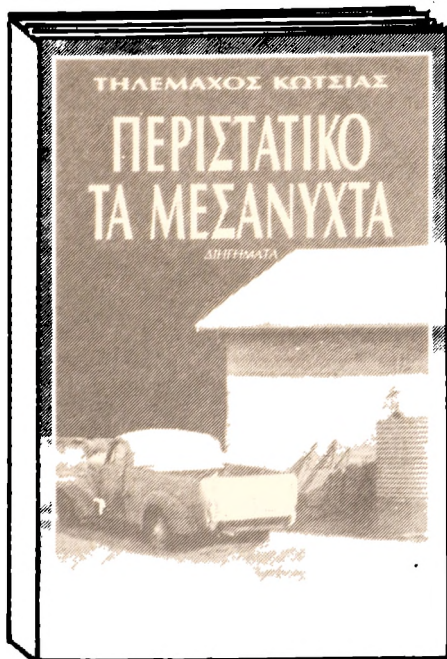
**ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ**

Διωγμός απ' την κόλαση

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ

Περιστατικό τα
μεσάνυχτα

**ΚΩΣΤΟΥΛΑ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η φωτογραφία του
σταθμού είσαι εσύ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΕΝΕΔΑΚΗΣ
Οι Βουκέφαλοι 1922

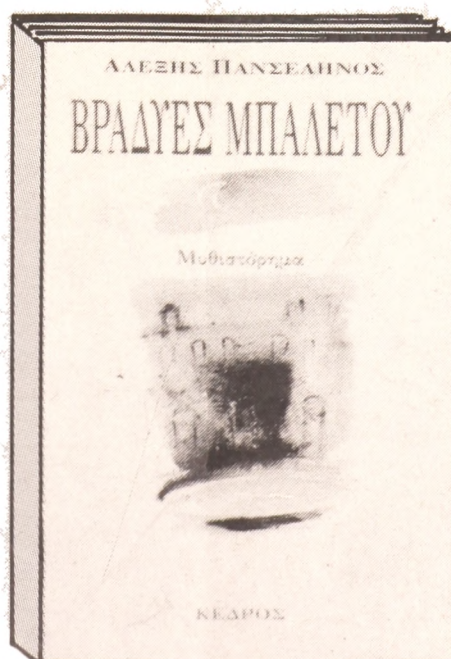
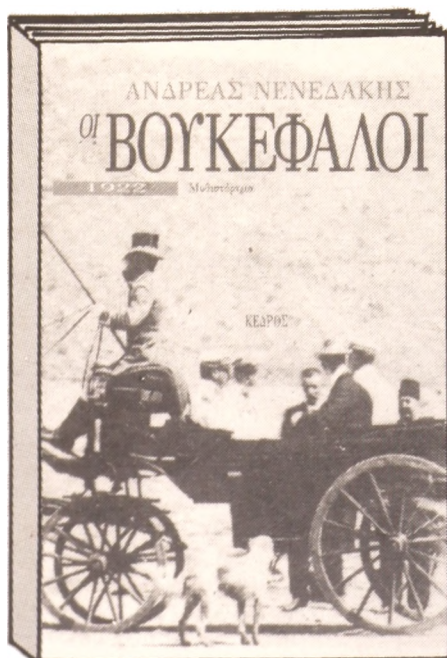
**ΑΛΕΞΗΣ
ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ**
Βραδυές μπαλέτου

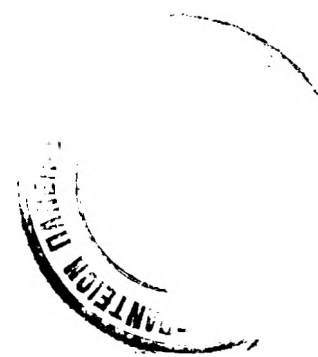
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3, τηλ. 36.02.007-36.09.712

ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ
Ως φαίνεται, η γιαγιά
κοιμάται ακόμη

ΜΕ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

ΤΟ 1991 φεύγει. Ήταν ένας χρόνος μεστός γεγονότων και εξελίξεων τόσο στην διεθνή όσο και στην εσωτερική σκηνή. Δεν πρόκειται εδώ να κάνουμε τον απολογισμό της χρονιάς. Στο ειδικό αυτό τεύχος συντάκτες, συνεργάτες και φίλοι του «ΑΝΤΙ» σταχυολογούν ορισμένα γεγονότα του 1991 και τα σχολιάζουν από την δική τους σκοπιά. Αυτό δεν σημαίνει ότι η σκοπιά αυτή είναι και η μόνη υπάρχουσα ή ότι τα όσα παραλείπονται ήταν ήσσονος σημασίας. Απλώς, υποδηλώνεται η αξία της επιλογής και της υποκειμενικής ματιάς.

ΓΙΑΤΙ επιλογές κάνουμε όλοι μας ανά πάσα στιγμή. Επιλογές που επηρεάζουν τον δημόσιο και ιδιωτικό χώρο, επιλογές που δεν είναι εύκολες κι έχουν πάντα συγκεκριμένο κόστος.

ΠΟΙΕΣ είναι οι προοπτικές για το 1992 κι από πού μπορεί κανείς να αντλήσει κάποια αισιοδοξία εν μέσω τέτοιων πολιτικών συγκρούσεων, απεργιών, λιτότητας, οικονομικής κρίσης, τρομοκρατίας, εγκληματικότητας, υποβάθμισης των πάντων, τέλματος; Ομολογουμένως δεν είναι ορατές οι εστίες που θα μπορούσαν να εκπέμψουν αχτίδες αισιοδοξίας. Κι όμως τέτοιες εστίες υπάρχουν, αλλά παραμένουν στο ημίφως της δημόσιας ζωής εφ' όσον η κοινή γνώμη, οι πολίτες, παγιδεύονται στις ψευδο-μαχίες των πολιτικών κομμάτων και την δίαιτα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

ΑΝ φάξει όμως κανείς προσεκτικά θα ανακαλύψει παντού θύλακες ποιότητας, ευσυνειδητής εργασίας, υψηλής επαγγελματικής στάθμης, υπευθυνότητας, αποτελεσματικότητας, σχεδιασμένης προοπτικής. Ομάδες μικρές και άτομα που στον χώρο τους αρνούνται να υποταχθούν στην ισοπεδωτική κομματική λογική και στην ψευδεπίγραφη συνθηματολογία και μοχθούν να στήσουν δομές, να αναστηλώσουν το ηθικό, να συνεργαστούν και να δουλέψουν ομαδικά, να αποδώσουν και να δημιουργήσουν.

ΠΑΝΤΟΥ, στα εγκαταλειμμένα και φυτοζωούντα ερευνητικά κέντρα, στα Πανεπιστήμια, στην Εκπαίδευση, στα συνδικάτα, στην Δημόσια Διοίκηση, στα ΜΜΕ, στον οικονομικό και κοινωνικό χώρο —θα τολμούσαμε να πούμε ακόμη και στον πολιτικό χώρο— υπάρχουν οι θύλακες αυτοί και λειτουργούν σαν ευαίσθητες κεραίες της εποχής μας.

ΕΧΟΥΝ συνείδηση των προβλημάτων της χώρας. Έχουν αυξημένο αίσθημα ευθύνης.

Κάνουν σχέδια για το μέλλον. Χαράζουν προοπτικές. Ανθίστανται στις πιέσεις ενός αποπνικτικού περιβάλλοντος. Αδιαφορούν για το «κόστος». Φορείς ανανέωσης και εκσυγχρονισμού λειτουργούν ακόμη στο μοριακό επίπεδο. Παράγουν έργο. Έχουν επιτυχίες.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ των πολιτών, ισχνή και αδύναμη ακόμη, αρχίζει σιγά - σιγά να δημιουργείται. Αλλά απαιτεί ενθάρρυνση, ενίσχυση και οργάνωση για να κάνει αισθητή την παρουσία της και να δημιουργήσει το ρεύμα εκείνο στην κοινή γνώμη που θα απαιτήσει πλέον την ανατροπή των κατεστημένων σε όλους τους χώρους.

ΑΠΟ ΕΔΩ αντλούμε εμείς την αισιοδοξία μας. Από το ποιοτικό αυτό στοιχείο, που υπάρχει και δρα και που μπορεί να λειτουργήσει σαν ατμομηχανή για να συμπαρασύρει ευρύτερες ομάδες προς τα εμπρός.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ με τα στοιχεία, τις ψυχρές στατιστικές, το ψυχρό κλίμα, η αισιοδοξία μας έχει ακόμα μικρές αλλά στέρεες βάσεις.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ

ANTI

Φωτορεπορτάζ:

ΠΡΙΣΜΑ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ: ΑΠΟΛΟΓΙΣ

Μπροστά στην καινούρια πρόκληση

Το 1991 φεύγει... Αφήνοντας πίσω του ερείπια και πένθος σε τρεις περιοχές του κόσμου: Στο Ιράκ, στην Βαγδάτη, στην Βασόρα, στην Μοσούλη, στην Άνω ή Κάτω Μεσοποταμία, ο πόλεμος

δεν άφησε «λίθον επί λίθου». («Ποιος μαγείρεψε τα νικητήρια συμπόσια;» —θ' αναρωτιόταν πάλι, αν ζούσε, ο Μπέρτολτ Μπρεχτ).

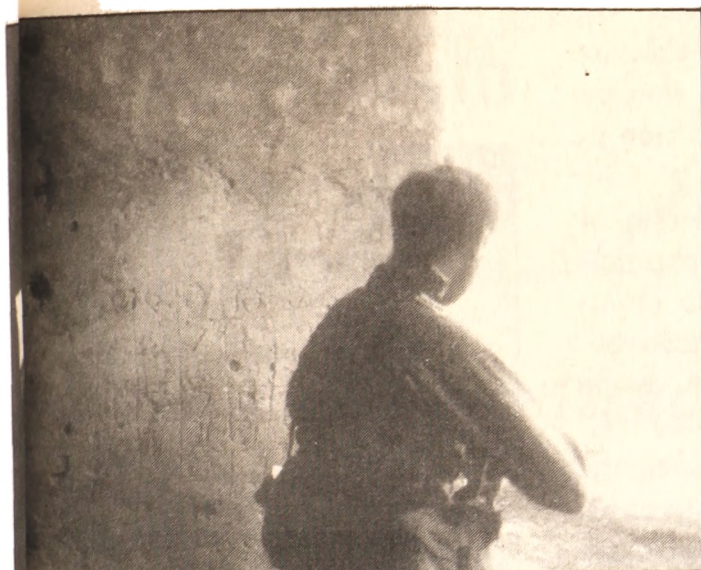
Στην γειτονική Γιουγκοσλαβία, ο εμφύλιος, που ακόμα μαινεται, σημάδεψε τρεις ή τέσσερις (μόνον...) πόλεις: Ντουμπρόβνικ, Βούκοβαρ, Ζάγκρεμπ, Όσιγιεκ... Πόσο τιμάται ένα αζήτητο πτώμα σε μια πόλη της Αδριατικής, το αναφιλητό ενός ορφανεμένου παιδιού; Και ακόμα: ποιος αποφασίζει αν η Κροατία ή η Σλοβενία πρέπει (ή δεν πρέπει) ν' ανακηρυχθούν ανεξάρτητες χώρες;

Αλλά το 1991 διέλυσε, κυρίως, μία πάλαι ποτέ υπερδύναμη: Την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών. Εκείνο το «φάντασμα» που πλανιόταν —κάποτε— πάνω από την Ευρώπη και που το κυνηγούσαν «ο πάπας, ο τσάρος, ο Μέτερνικ, ο Γκιζό, γάλλοι ριζοσπάστες και γερμανοί αστυνομικοί», παρακαλεί τώρα να εξιλεωθεί... Και η χώρα που επί 70 τόσα χρόνια είχε γίνει η ελπίδα των όπου γης φτωχών και καταφρονεμένων, πουλά τώρα τα πάντα έναντι πινακίου φακής. Ο χειμώνας στη Μόσχα, φέτος, θα είναι πολύ βαρύς. Και ο βοριάς δεν παγώνει μόνο τ' αρνάκια, αλλά και τα παιδιά, τους γέρους, τις γυναίκες, τους άντρες...

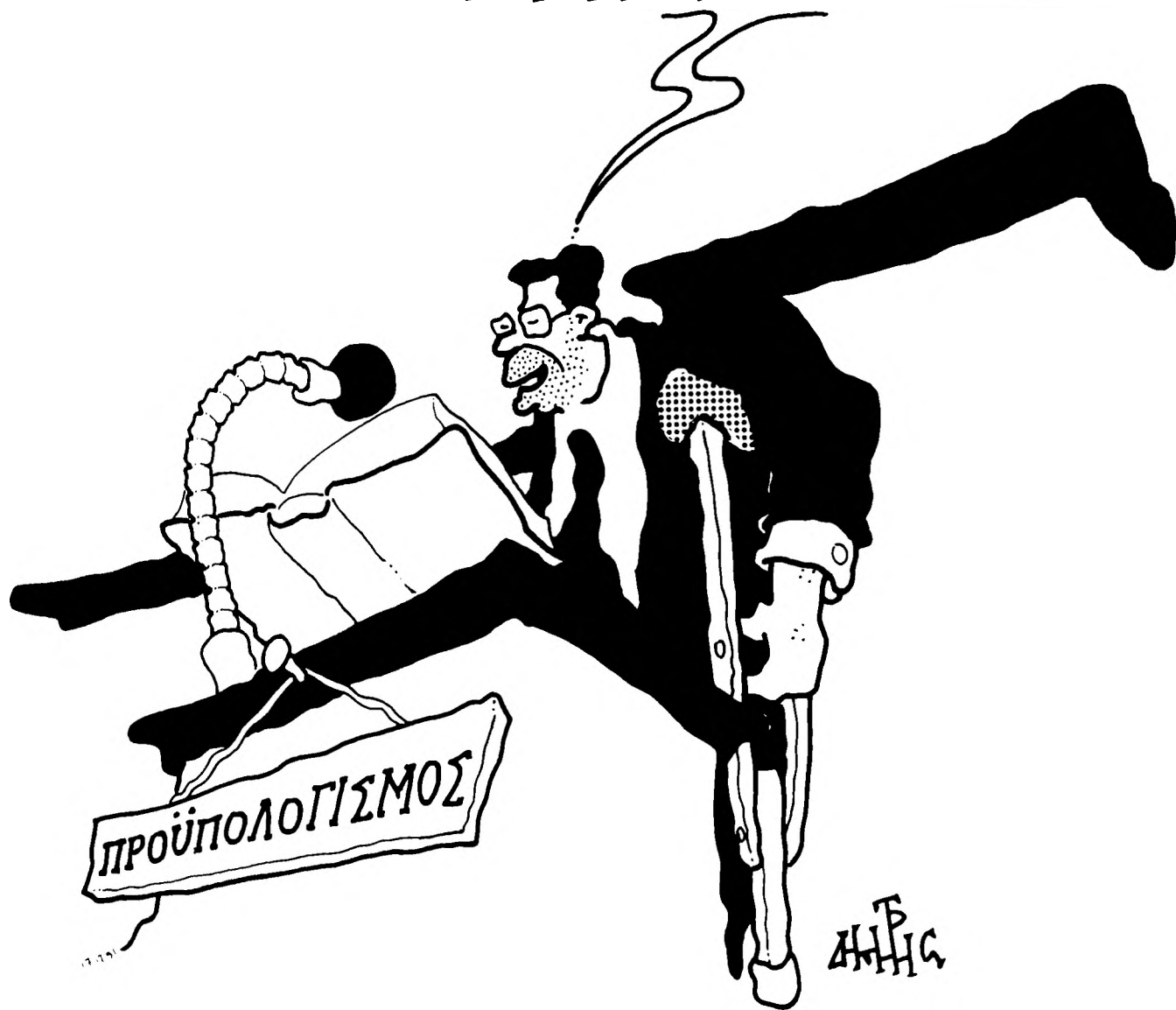

ο 1991 πέρασε και από την Ελλάδα. Ευτυχώς χωρίς ν' αφήσει πίσω του ανεπανόρθωτες συμφορές. Φυσικά, υπάρχουν και ο πληθωρισμός, η ανεργία, τα ελλείμματα, το δημόσιο χρέος, τα ναρκωτικά και οι «τριακοντακισχίλιοι τύραννοι» —διάβαζε οι συντεχνίες. Αλλά η «συναναπνοή των Ελλήνων» μπορεί να τα πολεμήσει. Αρκεί η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση να βρουν —επιτέλους— «κοινή γλώσσα». Αρκεί η Αριστερά ν' απαλλαγεί από τα πλέγματα και τα ιδεολογήματά της. Αρκεί οι συνδικαλιστές μας —γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, τραπεζικοί, σκουπιδιαρῆδες, δάσκαλοι, καθηγητές, ναυτικοί, σιδηροδρομικοί,

νοσοκομειακοί, ταξιτζήδες, λεωφορειοῦχοι, συμβασιούχοι, μόνιμοι, έκτακτοι» κ.λπ.... —να συνειδητοποιήσουν ότι το ιστορικά καταξιωμένο δικαίωμα της απεργίας δεν έχουν δικαίωμα να το «μεταλλάξουν» σε μέσο εκβιασμού και καταπίεσης των πολλών. Άλλο ν' απεργείς και άλλο να πολιορκείς, να αυθαιρετείς (να καταλαμβάνεις οδικές αρτηρίες, να ταλαιπωρείς χιλιάδες απλούς πολίτες, να καταργείς τους νόμους), σε μία επίδειξη στείρου «συντεχνιακού εγωκεντρισμού». Αλλά, έστω ότι όλα αυτά ήταν «νόμιμα», επιτρεπτά. Μετά το Μάαστριχτ, τι; Μετά το Μάαστριχτ, τα φέμματα τελείωσαν. Αν μέχρι το 1999 δεν αλλάξουμε

ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟ 1992
ΚΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟ ΦΠΑ
ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟ 2000!..

νοοτροπία, βηματισμό, συμπεριφορά, αν δεν αντιληφθούμε ότι παραμένουμε —υπό αίρεση— στην νέα ενωμένη Ευρώπη, ότι το «Ταμείο Συνοχής» μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά στη σύγκλιση της οικονομίας μας με τις οικονομίες των άλλων προηγμένων εταίρων μας —τότε, «αποχαιρέτα την την Ευρώπη που χάνεις»!...

Κάπου, ίσως προτού απέλθει το 1991, θα τελειώσει και η «μητέρα των δικών». Οι κατηγορούμενοι απολογήθηκαν. Οι κατήγοροι βουλευτές κατέθεσαν τις προτάσεις τους. Και, από την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, οι συνήγοροι

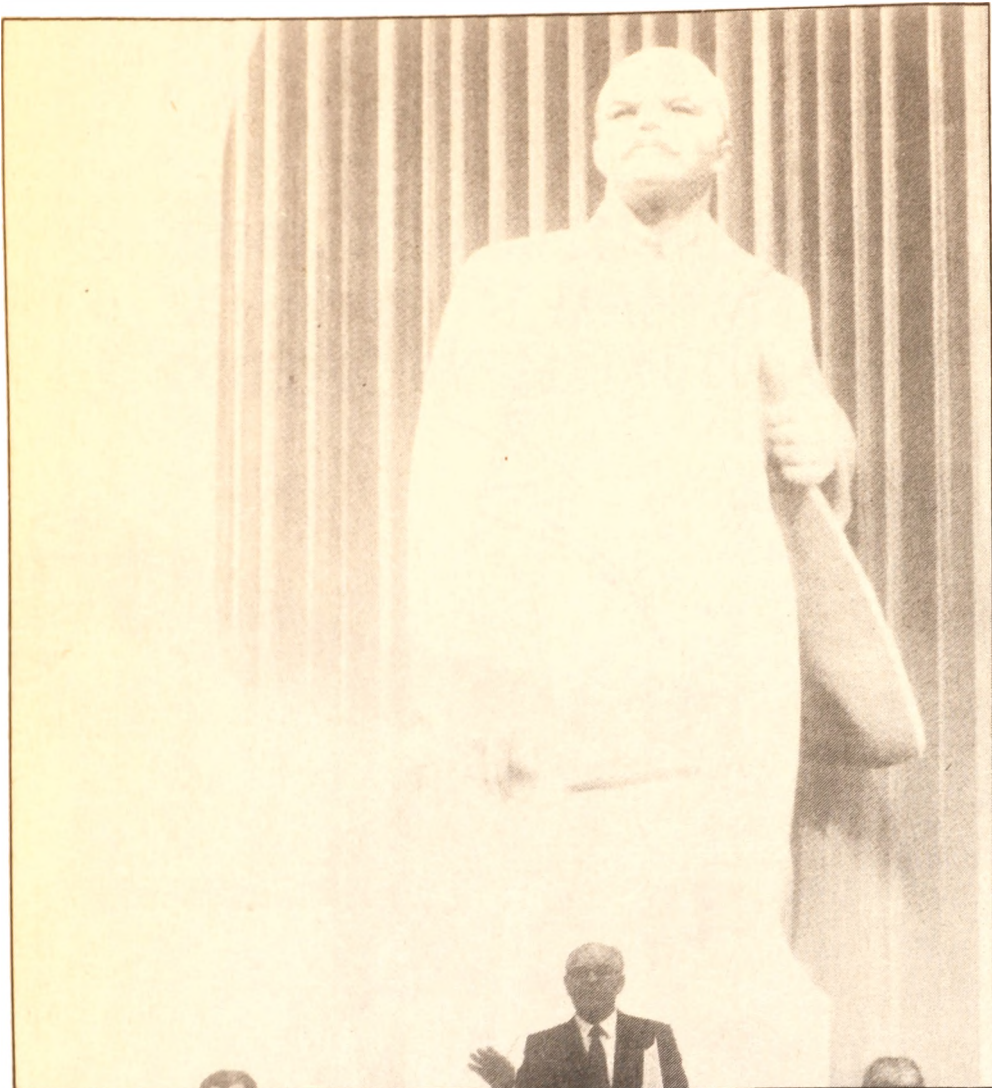
συνεχίζουν τις αγορεύσεις τους. Κάποιοι είπαν: Μετά το Μάαστριχτ δεν νοείται πλέον οποιαδήποτε καταδίκη των κατηγορουμένων. Είναι μία άποψη και αυτή. Ο γράφων, πάντως, δεν έπαψε να πιστεύει ότι η ετυμηγορία του δικαστηρίου είναι υπόθεση των ιδίων των δικαστών. Ακριβώς γιατί είμαστε υποχρεωμένοι «να συσχετίζουμε την ζωή με τον νόμο». Αλλοίμονο αν, στο όνομα του... ρόδου (του Μάαστριχτ), μας κυριεύσει ο αυριανισμός. Και τους κανόνες της... «αισθητικής» (στους οποίους αναφέρθηκε πρόσφατα ο συνταγματολόγος κ. Β. Βενιζέλος) διαμορφώνει ο οποιοσδήποτε Τσοβόλας!

Το Μάαστριχτ δεν καταργεί ούτε τους

νόμους, ούτε την πολιτική αντιπαράθεση. Η «Νεφελοκοκχυγία» παραμένει μια φανταστική πόλη, που χτίσθηκε μέσα στα νέφη και που δεν έχει σχέση με τις σημερινές πόλεις, τα σημερινά κράτη. Το Μάαστριχτ επιτάσσει, ωστόσο, έναν νέο πολιτικό λόγο. Ένα άλλο ύφος και ήθος. Και εδώ, ακριβώς, βρίσκεται το «μήνυμα» της νέας Ευρώπης. Ένα «μήνυμα» πέρα από την κραυγή, τον φατριασμό, την βαρβαρότητα. Τότε η Ελλάδα θα μπορεί να απαντήσει θετικά στην καινούρια πρόκληση, που είναι η προκλήση των καιρών.

ΑΝΘΗΝΩΡ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΞΟΔΟΣ

Σε λίγες μέρες η Σοβιετική Ένωση, μετά από 70 τόσα χρόνια ύπαρξης, θα ανήκει πια στην ιστορία. Μαζί της φαίνεται να τερματίζει και τον πολιτικό του βίο ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Γιατί, ακόμη και στην απίθανη περίπτωση που κάποιος πολιτικός ρόλος του επιφυλαχθεί, η εξουσία του θα είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Κλείνει έτσι μια ολόκληρη εποχή με την αποτυχία της περεστρόικα να μεταρρυθμίσει ένα καθεστώς το οποίο κανείς δεν μπορούσε να σώσει.

Την Ένωση αντικαθιστά η Κοινοπολιτεία με επίκεντρο εξουσίας την Ρωσία και τον Γιέλτσιν. Οι τρεις κυριότερες χώρες της Κοινοπολιτείας, η Ρωσία, η Ουκρανία και η Λευκορωσία συγκεντρώνουν το 73 % του πληθυσμού της πρώην Σ. Ένωσης, το 80 % του ΑΕΠ, το 74 % της αγροτικής παραγωγής και το 89 % των εξαγωγών. Η οικονομική, στρατιωτική και πολιτική δύναμη είναι συγκεντρωμένη στις 3 αυτές χώρες.

Το ερώτημα είναι αν η Κοινοπολιτεία, με τους χαλαρούς οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς, θα μπορέσει να δημιουργήσει ένα σταθερό σύστημα εξουσίας. Γιατί, φυσικά, αυτό είναι που ενδιαφέρει άμεσα την διεθνή κοινότητα, η ύπαρξη δηλαδή σταθερής δομής εξουσίας ώστε να μην δημιουργηθούν προβλήματα στα θέματα της ειρήνης και της ασφάλειας. Κατά τα άλλα, η Κοινοπολιτεία δεν έχει βέβαια να προσφέρει τίποτα ούτε στον ιδεολογικό τομέα ούτε στον τομέα του οικονομικού και κοινωνικού πειραματισμού. Απλώς θα ακολουθήσει τα βήματα της Δύσης. Η Μέκκα του κομμουνισμού εξέλπιε. Δεν υπάρχει πια κέντρο αναφοράς. Άλλες δυνάμεις, κυρίως οι εθνικιστικές εισόρμησαν με δύναμη στο ιστορικό προσκήνιο. Ο Γκορμπατσώφ θα κλείσει τελευταίος την πόρτα. Τελευταία έξοδος.

K.B.

Ο Μέγας Τζόγος

Σε εποχές ανασφάλειας, αβεβαιότητας και σχετικής υλικής υστέρησης, αυξάνεται το ειδικό βάρος της θεάς Τύχης. Αν πρόκειται δε για λαό με μακροχρόνιες, ιστορικές επιδόσεις στην αρπαχτή και στο αεριτζιδικο, τότε η Τύχη πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες της να γίνει βασίλισσα των πάντων.

Η Ελλάδα τζογάρει. Πάντα τόκανε —«ο ένας στους δύο πουλάει λαχεία». Τα τελευταία χρόνια το «τυφλό χρήμα» έχει γίνει θεσμός —όχι μόνον σαν πρακτική ευρύτατης κοινωνικής έδρασης, αλλά και σαν πολιτική επίσημα ενσωματωμένη στους προγραμματισμούς των αρμοδίων. Ο νέος θεός φέτος ήταν το ΛΟΤΤΟ· από 5 έως 85 χρόνων, εκατομμύρια Ελλήνων συρρέουν στα πρακτορεία της γειτονιάς τους κάθε βδομάδα με τα μαγικά 90 φράγκα που θα τους χαρίσουν τον παράδεισο ανά χειράς.

Από τον πτωχό αυτό οβολό, όμως, το κράτος θα χρηματοδοτήσει τα κονδύλια του Πολιτισμού —κι έτσι όλοι αισθάνονται ότι προσφέρουν στην άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου. Έτσι εξάλλου ο κ. Κόκκαλης γίνεται και ο σύγχρονος Συγγρός, με δραστηριότητες εκτός πατρίδας μάλιστα, ως άλλος χρυσόκάνθαρος πάροικος.

Ο τζόγος το '92 θα μεγαλώσει. Όχι μόνον επειδή η στενότητα θα αυξηθεί, αλλά και επειδή θα βγουν νέοι θεοί στην αγορά, το «ξυστό» και το λαχείο για τα ακίνητα. Θα κληρώνουν σε διαφορετικούς χρόνους, για να διατηρείται έτσι και το κλίμα του «όλο και κάτι άλλο περιμένουμε». Έτσι, όλοι κάποτε μπορεί κάτι να κερδίσουν, ένα «κάτι» περισσότερο από αυτό που έχουν και που δεν τους φτάνει ούτε «κατά τα πράγματα» ούτε «κατά την φαντασία». Εξάλλου, η δύναμη ενός θεσμού σήμερα, και μάλιστα κερδοφόρου και τυχερού, είναι μεγαλύτερη στο συμβολικό παρά στο υ-

λικό της μέρος: τρεις «τυχεροί» παίρνουν τα λεφτά του ΛΟΤΤΟ την Τετάρτη, εκατομμύρια βλέπουν ότι και αυτοί κάποτε μπορεί να είναι στην θέση τους.

Ελπίζετε και αισιοδοείτε. Αυτή είναι και η μεγάλη υπόσχεση του τζόγου —και μάλιστα του σύγχρονου, του ακίνδυνου και κοινωνικού. Χ.Κ.

Ανίας τζόγος

Τα παιδιά των βορείων προαστίων τórριξαν στον δικό τους τζόγο με τις κόντρες και τα ράλλυ. Στοιχήματα τσουχερά. Κόντρες γερές. Πλουσίων ανία τζόγους κατεργάζεται. Κ.Β.

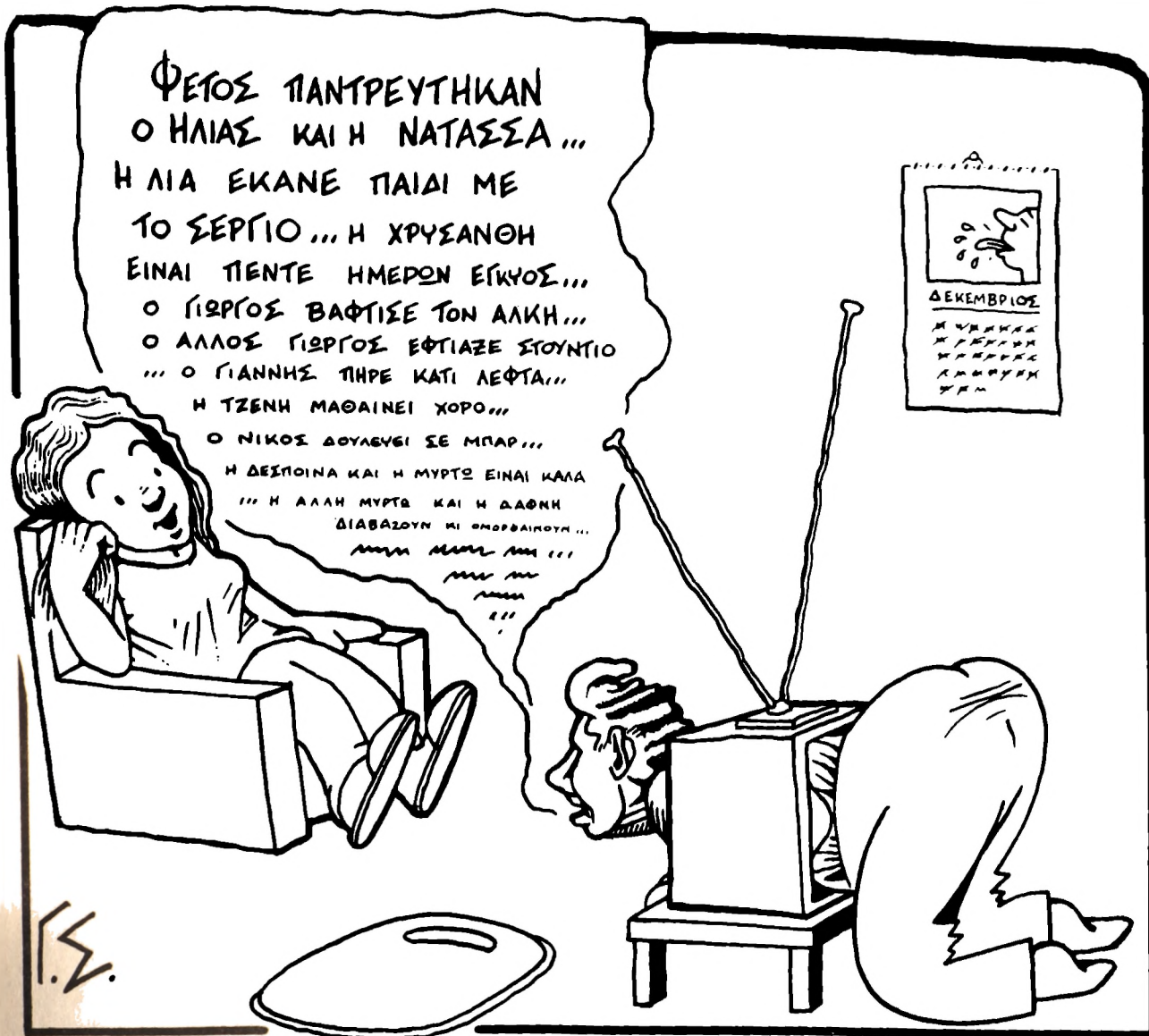
Περισσό σχόλιο

Στον Περισσό αναζητούν και πάλι προδότες και προδοσίες για την δική τους κατάσταση. Σενάριο γνωστό και απεχθές.

B.K.

ΟΧΙ ΑΛΛΟ ΚΟΣΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΡΕΑΣ

του Γιώργου Σεργάκη

Η ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ «ΜΠΑΖΟΥΚΑ»

Αυτοί που ενημερώνουν το αρχείο της «Αντιτρομοκρατικής» υπηρεσίας θα πρέπει να έχουν κάποιο μικρό πρόβλημα: φέτος, μετά από 15 συναπτά έτη δράσης, η 17N όχι μόνον πύκνωσε τις «παραδειγματικές» της ενέργειες αλλά και τους αύξησε την βαρύτητα, αφού από τα 45άρια πέρασε στις στρατηγικότερες ρουκέτες. Οι δυσκολίες του νέου μέσου είναι προφανώς μεγαλύτερες από τις μέχρι τώρα, όμως η άνεση με την οποία γίνονται τα χτυπήματα είναι αντιστρόφως ανάλογη των τεχνικών δυσκολιών τους. Και υπάρχει και κάτι άλλο: δύσκολες ενέργειες, όπως είναι η ανοιχτή σύγκρουση με την Αστυνομία στα Σεπόλια και η ληστεία των 270 εκ. στα ΕΛΤΑ, «πιστώνονται» στην 17N, αυξάνοντας βέβαια με τον τρόπο αυτό και την φήμη της ως οργάνωσης με επαγγελματισμό και απόδοση.

Δεν ξέρει κανείς, αν αυτά οφείλονται στην ανικανότητα των αρμοδίων ή στα

χαρίσματα της 17N. Το σίγουρο είναι ότι η 17N, αντί για τον ρόλο του «κλέφτη» ή του «δολοφόνου», μπορεί άνετα να υποδυθεί τον ρόλο του «φρουρού»: σε μια επιστολή της αύριο, με το γνωστό χιούμορ, μπορεί να αναγγείλει ότι προσφέρει τις υπηρεσίες της στην εκπαίδευση για προστασία στόχων υψηλής ασφαλείας. Σίγουρα έχουν μαζί τους το τεκμήριο της γνώσης αλλά και της ασφαλείας...

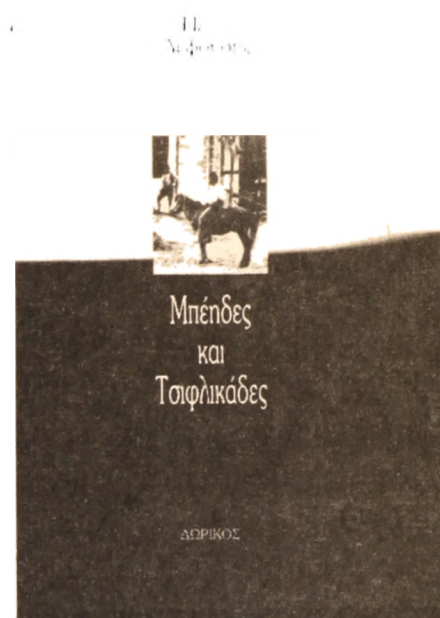
Χ.Κ.

Διχασμένη προσωπικότητα

Θα προλάβω να κάνω τα φώνια μου για τις γιορτές χωρίς την δυσοσμία των σκουπιδιών; Θα δώσω δώρο στους συλλέκτες της ΠΟΕ-ΟΤΑ, αν μου χτυπήσουν την πόρτα; Το σκέφτομαι.

N.Z.

ΗΛΙΑΣ ΛΕΦΟΥΣΗΣ Μπέδες και Τσιφλικάδες

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ
ΓΚΟΥΝΤΙΝΙΟ ΚΙΦΕΡ

Ένα Ευπόλυτο Αγγελάκι

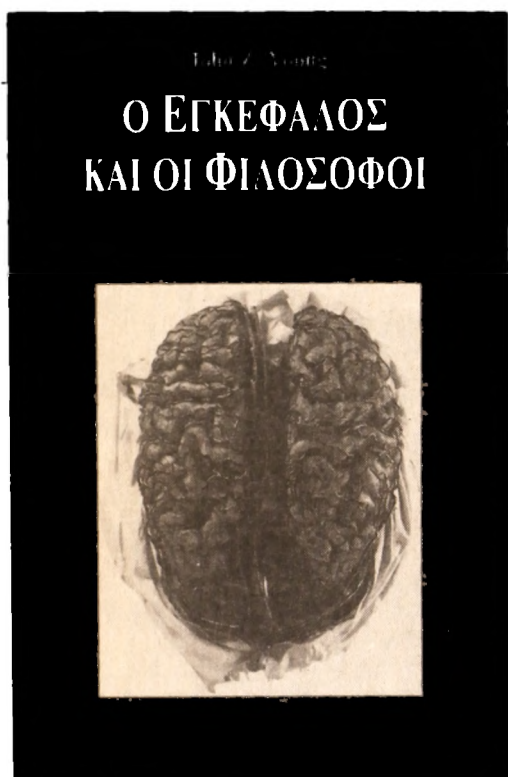

«ΔΩΡΙΚΟΣ»
Ιπποκράτους 72
Τηλ.: 3629675

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ
ΝΕΑΣ ΜΑΣ ΣΕΙΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

John Z. Young Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

Από τον εγκέφαλο στη συνείδηση:
Ένα γοητευτικό ταξίδι στο σύμπαν των
νευροεπιστημών

- «Μια αριστοτεχνική παρουσίαση της προόδου που σημειώσαμε τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στις γνώσεις μας για τον εγκέφαλο»

The Times Literary Supplement

- «Δουλειά περιωπής».

Nature

Ένα βιβλίο στο οποίο ο παγκόσμιας φήμης νευροβιολόγος της Οξφόρδης Τζον Γιανγκ παρουσιάζει με τρόπο απλό την πολύπλοκη ενότητα της νόησης –που ανήκει στην αρμοδιότητα των ανθρωπιστικών επιστημών– με τον εγκέφαλο –αντικείμενο μελέτης των βιολογικών επιστημών.

Σελ. 380, 14,5×21,5 εκ., 3.000 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα
τηλ. 3643272 fax. 3641864

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ:

Η αβεβαιότητα της κατοχύρωσης

Για τους μακάριους και τους ηθικολόγους, δυστυχώς η ιστορία δεν είναι συνώνυμη του ιδεολογήματος, ούτε καν της ιδεολογίας. Είναι πολύ περισσότερο ιδιότροπη και σκληρή από όσο θα άντεχε το περίβλημα μιας ιδεατής σύλληψης ή μιας ηθικής επιταγής. Διαφορετικά, μετά την κατάρρευση του «υπαρκτού» και την διάλυση της ΕΣΣΔ «θα έπρεπε» να επικρατήσει, σχεδόν με μια αυτόματη κίνηση, ο Λόγος της Ελευθερίας, της Ανοχής και της Αρμονίας.

Αντί γι' αυτά, εκείνο που κυριαρχεί σήμερα στην Α. Ευρώπη είναι η εθνικιστική σύγκρουση, το φάσμα της πείνας, η δυστοκία της πολιτικής δημοκρατίας και το κυνήγι για την αγορά, μόνη δύναμη που ορίζει και θεσμίζει μian «άγρια» ιδιωτικότητα.

Τα «προβληματικά» Βαλκάνια εκδικούνται με τον τρόπο που ταιριάζει στην ιστορία τους: αργοπορημένα στην εθνική τους συγκρότηση, βεβιασμένα στην κρατική τους υπόσταση, κάπως «αφρικανικά» στην γεωγραφία τους, έχουν αρχίσει μian αβέβαιη πορεία για να συναντήσουν «ex post» την εθνική τους ταυτότητα, έναντι παντός τιμήματος. Με πρώτη απ' όλες τις χώρες την Γιουγκοσλαβία. Στην προσδοκία που γέννησε στους εθνιστές και εθνικιστές της η τελευταία σύνοδος των υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ, έρχεται να προβληθεί η αβεβαιότητα για την κατοχύρωση: την κατοχύρωση της εξουσίας του κροάτη προέδρου από τις εθνικιστικές ακροδεξιές ένοπλες ομάδες που πολλές φορές έδωσαν το στίγμα της σύγκρουσης με τους Σέρβους και τώρα επιδίδονται σε «αντάρτικο» κατά του Φράικο Τούτζμαν· την κατοχύρωση της σερβικής μειονότητας μέσα στην Κροατία, ως όρου αναγνώρισής της από τους «12»· την κατοχύρωση των Κροατών από την θηριωδία του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, ή του όποιου επίδοξου εκφραστή του σερβικού μεγαλοϊδεατισμού· την κατοχύρωση των Αλβανών στα Σκόπια, και των τελευταίων από τον εθνικισμό και σωβινισμό των δυνάμεων του αλβανικού Δημοκρατικού Κόμματος· την κατοχύρωση της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, και μια σειρά άλλες ρυθμίσεις που θα κατατείνουν στην αποκατάσταση της ισορροπίας σε έναν ριζικά αλλαγμένο γεωπολιτικό χάρτη.

Ίσως το σημαντικότερο ζήτημα είναι το ότι η λογική που διέπει τα «κριτήρια αναγνώρισης» τα οποία θέσπισαν οι «12» εκπορεύεται από αντιλήψεις οι οποίες προϋποθέτουν μια κλασική εκδοχή περί έθνους και εθνικού, ενώ η λογική της σύγκρουσης που καταλήγει στην ανατροπή της γιουγκοσλαβικής γεωγραφίας προέρχεται από έναν εθνικισμό που η «άλλη Ευρώπη» έζησε πολύ - πολύ παλιά.

X.K.

Αδυναμίες

Αδύναμη οικονομία, που στηρίζεται στις επιδοτήσεις της ΕΟΚ, αδύναμη πολιτική φωνή. Με αυτή την λακωνική και επιγραμματική φράση η εφ. *The Times* του Λονδίνου χαρακτηρίζει την παρουσία της Ελλάδας στο Μάαστριχτ στο πλαίσιο μιας γενικότερης εκτίμησης της ισχύος κάθε χώρας. Χρειάζονται σχόλια;

B.K.

America rules O.K.?

Απεγνωσμένα προσπαθούν οι Ην. Πολιτείες να δελεάσουν αντί άρτου τις χώρες της Σλαβικής Κοινοπολιτείας, να συμμαχέψουν και να ελέγξουν τα πυρηνικά όπλα. Θέλουν να ξέρουν ποιος πραγματικά θα έχει το δάχτυλο στην σκανδάλη. Και προσφέρουν επισιτιστική και άλλη βοήθεια για να καταστρέψουν τα πυρηνικά όπλα. Για να έχουν το κεφάλι τους ήσυχο, αλλά και να είναι οι μόνοι επικυρίαρχοι παγκόσμια. Σύμφωνοι;

Δ.Τ.

Μετρήσεις

Από απεργίες πήγαμε καλά το 1991. Στο εσωτερικό μέτωπο επικρατεί πλήρης συναίνεση για την εισοδηματική πολιτική και την λιτότητα. Περιμένω το '92 για να συγκρίνω στοιχεία. Απλώς από περιέργεια. B.K.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η «κινητικότητα» που σημειώθηκε στο Κυπριακό κατά το 1991 έχει άραγε ελπίδες αναζωογόνησης στο νέο έτος; Προς το παρόν, η στάση της νέας τουρκικής κυβέρνησης υπό τον Ντεμιρέλ δεν δείχνει ότι τα πράγματα θα «κινηθούν», τουλάχιστον με τους ρυθμούς που κινήθηκαν πέρυσι το καλοκαίρι με την επίσκεψη του προέδρου Μπους στην Αθήνα και την Αγκυρα. «Κινήθηκαν» τα πράγματα, αλλά κατέληξαν και στο γνωστό «φιάσκο» της συνάντησης Μητσοτάκη - Γιλμάζ στο Παρίσι.

Για τους λεγόμενους απορριπτικούς που υποστηρίζουν με διάφορες αποχρώσεις την συντήρηση, την αναμονή, την ενίσχυση της αμυντικής ικανότητας της Κύπρου, και θεωρούν κάθε συμφωνία επί του θέματος υπό τις παρούσες συνθήκες χειρότερη από το σημερινό *status quo*, οι εξελίξεις αυτές ήταν θετικές. Για τον απλούστατο λόγο ότι απομάκρυναν τον κίνδυνο μιας επαχθούς για τον ελληνισμό συμφωνίας.

Για τον πρόεδρο της Κύπρου και τον πρωθυπουργό της Ελλάδας χάθηκε μια νέα ευκαιρία όχι φυσικά από δική τους υπαιτιότητα.

Η αναμενόμενη επίσκεψη του αμερικανού ΥΠΕΞ κ. Μπαϊνχερ στην Αθήνα δεν αποχλείεται να «κινήσει» και πάλι το θέμα. Και να οδηγηθούν τα πράγματα στην τράπεζα μιας διάσκεψης των «4». Το ερώτημα που θα εξακολουθεί να πλανάται είναι αν πράγματι η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν ανάγκη αυτή την στιγμή να «κλείσουν» όπως - όπως το θέμα.

Κ.Β.

Οζάλ τέλος;

Ακόμα και η τουρκική «Wall Street Journal» επισημαίνει τον αργό πολιτικό θάνατο του Οζάλ. Άλλο ένα πολιτικό τέλος. Μας ήταν ήδη

οικείος με τις χοντράδες και την αλαζονεία του. Οι συμπολίτες του λένε πως παραβίασε τα πάντα για να γίνει πρόεδρος, όταν το κόμμα του είχε πάρει την κάτω βόλτα. Για φαύλο

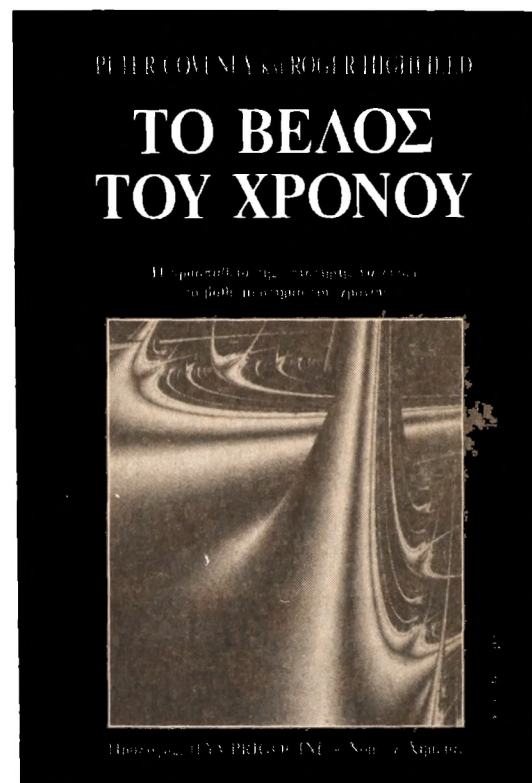
νεπωτιστή, ρουσφετολόγο, και άλλα συναφή τον κατηγορούν. Προς το παρόν «συγκατοικεί» με τον Ντεμιρέλ. Για πόσο; Τι φέρνει το '92 γι' αυτόν;

Σ.Π.

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΡΗΞΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

P. Coveney και R. Highfield ΤΟ ΒΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Πρόλογος: Ilya Prigogine-Νόμπελ Χημείας

- «Καλωσορίζω θερμά αυτό το βιβλίο, που είναι γραμμένο σε υψηλό επιστημονικό επίπεδο, ενώ συγχρόνως παραμένει βατό για το ευρύ κοινό».

Ilya Prigogine-Νόμπελ Χημείας

- «Το εκρηκτικότερο βιβλίο για τη φύση του χρόνου αφότου άρχισε να υπάρχει χρόνος...»

The New Scientist

- «Σαφές, ευρύ, έγκυρο, συναρπαστικό βιβλίο...»

Gerald Whitrow, πρόεδρος της Διεθνούς Ενώσεως Μελέτης του Χρόνου

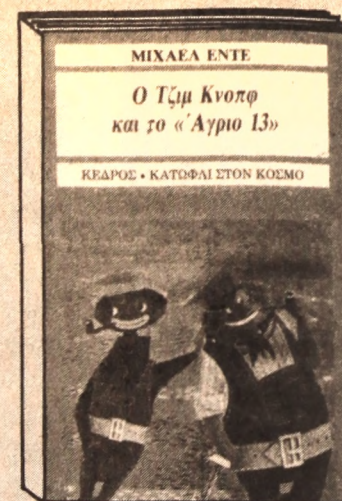
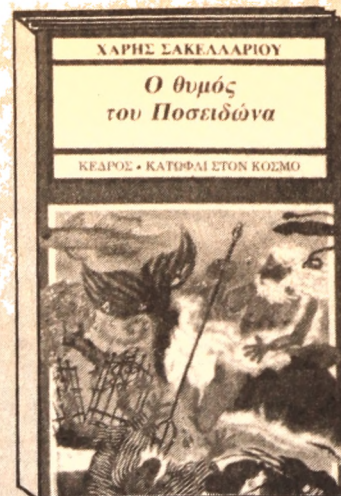
Η προσπάθεια της επιστήμης να λύσει το βαθύ μυστήριο του χρόνου.

Το βιβλίο που πρέπει να διαβάσετε μετά το Χρονικό του Χρόνου του Stephen Hawking.

Σελ. 540, 14,5×21,5 εκ., 4.400 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

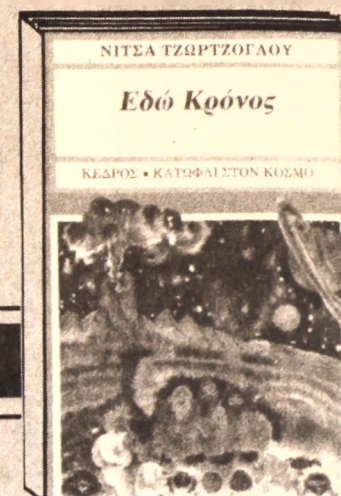
Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα
τηλ. 3643272, fax. 3641864

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3. Τηλ. 36.02.007 – 36.09.712

ΣΕΙΡΑ ΚΑΤΩΦΛΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

1. Ένο Ράουντ: Η ιστορία με τους ιπτάμενους δίσκους
2. Όλγα Πιερόφσκαγια: Η Ντιάνα και ο Τομ
3. Ειρήνη Μάρρα: Η τριλογία του δίφραγκου
4. Ελένη Βαλαβάνη: Σαν τον άνεμο
5. Κίρα Σίνου: Στη χώρα των μαμούθ
6. Κίρα Σίνου: Τα διαμάντια της μαϊμούς
7. Βούλα Μάστορη: Ένα γεμάτο μέλια χεράκι
8. Μαντλέν Ζιλάρ: Το κρυφό μονοπάτι
9. Σπύρος Τσίρος: Η αυλή με τα γεράνια
10. Σπύρος Τσίρος: Το Αρμενάκι της ελπίδας
11. Άλκη Ζέη: Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου
12. Ζωρζ Σαρή: Όταν ο ήλιος
13. Ζωρζ Σαρή: Τα στενά παπούτσια
14. Ζωρζ Σαρή: Το ψέμα
15. Άλκη Ζέη: Ο θεός Πλάτων
16. Άλκη Ζέη: Κοντά στις ράγιες
17. Παντελής Καλιότσος: Τα ξύλινα σπαθιά
18. Αντρέας Κέδρος: Το νησί με τα ζωντανά απολιθώματα
19. Αντρέας Κέδρος: Η παγίδα
20. Νίτσα Τζώρτζογλου: Εδώ Σελήνη
21. Νίτσα Τζώρτζογλου: Εδώ Κρόνος
22. Νίτσα Τζώρτζογλου: Εδώ Ουρανός
23. Ζωρζ Σαρή: Τα γενέθλια
24. Κίρα Σίνου: Το αίνιγμα του πύργου
25. Κίρα Σίνου: Το συμβόλαιο του πύργου
26. Μιγκέλ Θερβάντες: Ο δον Κιχώτης
27. Πέτρος Αμπατζόγλου: Η αυτοκρατορία της Βροχίτσας
28. Άλκη Ζέη: Το καπλάνι της βιτρίνας
29. Ευγενία Φακίνου: Μια καλοκαιρινή ιστορία
30. Ζωρζ Σαρή: Ο θησαυρός της Βαγίας
31. Ζωρζ Σαρή: Οι νικητές
32. Βάσα Σολωμού-Ξανθάκη: Ιερός Λόχος
33. Κίρα Σίνου: Το μεγάλο πείραμα
34. Κίρα Σίνου: Το τέλος των τεράτων
35. Χάρης Σακελλαρίου: Τρία παιδιά χαμένα στο διάστημα
36. Χάρης Σακελλαρίου: Αντιστασιακά παιδικά διηγήματα
37. Νίτσα Τζώρτζογλου: Οι θησαυροί της Τροίας
38. Νίτσα Τζώρτζογλου: Όταν οργίζεται η γη
39. Μαρούλα Κλιάφα: Ένα δέντρο στην αυλή μας
40. Μαρούλα Κλιάφα: Οι πελαργοί θα ξανάρθουν
41. Ι. Δ. Ιωαννίδης: Χωρίς κοτσάνι
42. Γιεβγκένι Βέλτιστοβ: Ο Ελεκτρόνικ
43. Ι. Δ. Ιωαννίδης: Το χρυσαφένιο τόξο
44. Χοσέ Μάριο ντε Βασκονσέλος: Όμορφη πορτοκαλιά μου
45. Γιάνους Κόρτσας: Ο βασιλιάς Ματίας
46. Τομίκιο Ινούι: Το γαλάζιο κύπελλο
47. Αζίζ Νεσίν: Η νοημοσύνη των ζώων
48. Κολέτ Βιβιέ: Το σπιτικό μας
49. Λίτσα Ψαραύτη: Ανάσες και ψίθυροι του δάσους
50. Λίτσα Ψαραύτη: Ένα καλοκαίρι στη σκιά του Βούδα
51. Τσέζαρ Πετρέσκου: Φραμ, η πολική αρκούδα
52. Γιούρι Ολέσα: Οι τρεις χοντροί
53. Μήτσος Κασόλας: Μια σοφή μαϊμού κι ένας τρελός χρυσοθήρας
54. Ελένη Βαλαβάνη: Ένας Θεός ξεπετιέται
55. Άννα Σαφιλίου: Το μυστικό του Σίμου
56. Μαρία Γκρίπε: Ο νυχτερινός μπαμπάς
57. Πιερ Γρυπάρης: Ο γίγαντας με τις κόκκινες κάλτσες
58. Πιερ Γρυπάρης: Το παμπόνηρο γουρουνάκι
59. Μ. Ιλύν: Ο ήλιος στο τραπέζι
60. Μαρσέλα Παζ: Παπελούτσο
61. Μωρίς Ντρυόν: Τιστού ο πρασινοδάχτυλος
62. Ότφριντ Προύσλερ: Η μικρή μάγισσα
63. Αντρέ-Πωλ Φουρνιέ: Το κοτσύφι μου κι εγώ
64. Σπύρος Τσίρος: Το χαμόγελο της Κυριακής
65. Σπύρος Τσίρος: Γλάροι στη στεριά
66. Σπύρος Τσίρος: Ο Γρηγόρης της βροχής
67. Σπύρος Τσίρος: Τα χάρτινα καράβια
68. Σπύρος Τσίρος: Ο ήλιος με τα κρόσια
69. Σπύρος Τσίρος: Οι πήλινες μούσες
70. Παντελής Καλιότσος: Η μύγα
71. Ζακ Πρεβέρ: Μύθοι για άτακτα παιδιά
72. Ανδρέας Αγγελάκης: Love story στο Αγκίστρι
73. Κίρα Σίνου: Ο αιχμάλωτος του πύργου
74. Χάρης Σακελλαρίου: Ο θυμός του Ποσειδώνα
75. Μίχαελ Έντε: Ο Τζιμ Κνοπφ και ο μηχανοδηγός Λουκάς
76. Μίχαελ Έντε: Ο Τζιμ Κνοπφ και το «Άγριο 13»
77. Κίρα Σίνου: Η μηχανή στο υπόγειο
78. Πιέρ Γρυπάρης: Τα παραμύθια της οδού Φολί Μερικούρ
79. Έντουαρντ Φέντον: Το πρώτο των θεών

**Γουαίην
Ντύερ**

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Ο ψυχολόγος θεραπευτής που απελευθερώνει και οδηγεί στη νέα, χωρίς όρια, προσωπικότητα.

**Χάρολντ
Μπούμφιλντ**

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΣΤΗ ΖΩΗ

Ο διακεκριμένος Αμερικανός ψυχίατρος που εξηγεί πώς χτίζεται η ανθεκτική σχέση στη ζωή του ζευγαριού.

**Λέο
Μπουσκάλια**

Ν' ΑΓΑΠΑΜΕ Ο ΕΝΑΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ

Ο φιλόσοφος της αγάπης και κοσμοαγάπητος συγγραφέας μας εισάγει στην επιστήμη των ανθρώπινων σχέσεων.

**Μπρούνο
Μπεττελχάιμ**

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΜΕ ΤΙΣ ΜΗΤΕΡΕΣ

Ο κορυφαίος παιδοψυχολόγος καθοδηγεί τις μητέρες σε σωστούς δρόμους για το μέγιστο των παιδιών τους.

Εκδόσεις Γλάρος
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΤΗΛ. 36.18.457

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ // ΚΟΙΝΟΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68 • ΤΗΛ. 36.09.197

ΠΕΡΠΑΤΩ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΟΤΑ

Follies, follies...

Περπατώ στους δρόμους της Αθήνας που προετοιμάζεται για τα Χριστούγεννα. Για τα Χριστούγεννα... Γι' αυτό βγήκα στους δρόμους και περιδιάβασα τα μαγαζιά. Έκανα έναν μεγάλο, πολύ μεγάλο περίπατο. Στο τέλος όμως δεν με ένοιαζαν ούτε τα ψώνια, ούτε τα δώρα, ούτε τα Χριστούγεννα. Με κέρδισε το τοπίο της σημερινής Αθήνας. Και τώρα που κάθομαι να βάλω σε μια τάξη τις εντυπώσεις μου, μαζεύονται μικρές-μικρές οι εικόνες από προχθεσινούς και της άλλης και της παράλλης βδομάδας περιπάτους που έγιναν για τις καθημερινές δουλειές ή για διασκέδαση κι αναψυχή.

Να πω αν είναι ρόδινη κι ωραία η τελική εικόνα; Μάλλον ναι. Και θέλω να το εξηγήσω αυτό γιατί φαντάζει παράταιρο και περιέργο τις ώρες μιας γενικευμένης γκρίνιας. Αλλά εγώ πιστεύω πως «όλα θα πάνε καλά» στο τέλος. Έχω ώρες-ώρες την εντύπωση ότι συζητώ με συνομήλικους ή και πιο μεγάλους από μένα κι ότι υποβόσκει κάποια αντιπαράθεση με μια νεότερη και άγνωστη γενιά που έχει, για μας, «πάρει έναν κακό δρόμο», που δεν μπορεί, με τέτοιες και τόσες δυσκολίες, αυτοί οι άπειροι νέοι θα τα θαλασσωσουν, τι λέω, θα πνιγούν στο τέλος σε αυτήν την ανταριασμένη θάλασσα. Αυτή είναι, φοβάμαι, η κρυφή αντιπαράθεση: μια δυσπιστία για το μέλλον που έρχεται και που μεταφέρεται στην τύχη και την πορεία της νέας γενιάς.

Ε, λοιπόν αυτό νομίζω πως δεν υπάρχει. Νομίζω πως άλλη είναι η εικόνα και άλλη είναι η αλήθεια. Να αρχίσω και εγώ από τα τόσα και τόσα που λέγονται καθημερινά και με φοβερή μονότονη επαναληπτικότητα από τα χείλη εκείνων που κρατούν τα μικρόφωνα κι από την γραφίδα εκείνων που γράφουν; Γιατί οι άλλοι, οι νεότεροι, αυτοί που δεν έχουν βήμα για να μιλήσουν και τρόπο για να μεταδώσουν τις σκέψεις τους σκέφτονται διαφορετικά. Για την χαρά της δικής τους ζωής —γιατί θα γελάσουν, θα τρέξουν, θα φωνάξουν, θα διαδηλώσουν— αυτοί οι άφωνοι και μη ακουόμενοι πρέπει να ζήσουν και θα ζήσουν: με νέα όνειρα, νέα οράματα, νέες τρυφερότητες κι αγάπες. Δεν είναι αυτή την στιγμή καλά τα πράγματα; Και πότε ήταν; Πέρυσι, πρόπερσι, δέκα χρόνια πριν; Αν αφήσουμε στην άκρη τους δεινόσαυρους και τα πάθη τους, η αγωνία για το μέλλον του τόπου, για το αύριο των νέων υπήρχε και άγχωνε κάθε ώρα μας. Πριν δέκα χρόνια παλεύαμε εμείς και τότε αρθρώναμε τον πρώτο δικό μας λόγο. Ποιος περίμενε πριν δέκα χρόνια αυτές τις υπέροχες, μεγάλες, συγκλονιστικές —αυτές τις ανατρεπτικές στιγμές που ζούμε σήμερα;

Εντάξει, λοιπόν, τελείωσαν τα ιδανικά, τα προγράμματα, τα συνθήματα, και ξεσχίστηκαν οι σημαίες. Και ποιος είναι ο χαμένος και ποιος ο κερδισμένος από αυτό το τρελλό πανηγύρι; Εγώ περπατώ στην Αθήνα με ορισμένο πρόγραμμα, με ορισμένη

δουλειά, με λίγα λεφτά και πάω να φωνίσω για τις γιορτές. Και στο τέλος με παρασύρει αυτή η πόλη που έχει δήμαρχο τον Τρίτση, με τα σκουπίδια να βρωμοκοπάνε σε κάθε γωνιά, με την αθλιότητα και την φτώχεια και τους «Αλβανούς» —ξέρετε

ΔΥΚΟΣ ΛΕΙΠΕΙ...

και βιαστικοί; Είδα την πόλη μου όπως την βλέπουν και τήν ζουν οι τσιγγάνοι, που γελούν και γεύονται όσα ο καλός ήλιος μας φέρνει κάθε ημέρα.

Γιατί είναι συγκλονιστική η Αθήνα; Μα δεν την γνωρίζετε. Δεν την περπατήσατε όπως εγώ και οι τσιγγάνοι. Η Αθήνα είναι πανέμορφη και γίνονται σήμερα στην πόλη μας υπέροχα, θαυμάσια πράγματα. Περπατήστε στην Αθήνα. Πηγαίνετε το βράδυ στα θέατρα. Το ξέρετε ότι τουλάχιστον δέκα παραστάσεις αθηναϊκών θιάσων είναι πρώτης σειράς; Έχει σχεδόν κάθε βράδυ μουσική καλή: η υπόκωφη διαμάχη Χατζηδάκι και «Μεγάρου» στο τέλος αποδίδει για μας υπέροχες ακροάσεις, πέντε πρώτης σειράς εκθέσεις μπορείτε να δείτε κάθε μέρα στην Αθήνα —και μην δίνετε πολύ σημασία στις χρονολογίες και τις τεκμηριώσεις των συνεργατών του ANTI. Το τοπίο της πόλης μας αλλάζει καθημερινά. Τώρα, να, περπατήστε στην Σκουφά. Εκεί γύρω στο 55 ή 57. Αδιάφορη όψη ισογείων ιατρείων ή διαμερισμάτων. Αλλά μέχρι τότε; Μήπως προσέξατε απέναντι ή παραδίπλα τι έχει γίνει; Καινούρια φαγάδικα ή μπουτίκ και όμορφα μικρομάγαζα που άλλαξαν την όψη του δρόμου. Καλά θα πείτε, εδώ είναι Κολωνάκι. Ε, δεν έχετε πάει ούτε στην Νέα Ιωνία, ούτε στο Περιστέρι, ούτε στην οδό Ερμού. Την κλασική, βαρετή οδό Ερμού... Έχει κι εκεί, σε αυτά τα μέρη, αλλάξει το τοπίο. Είναι οι άνθρωποι που ντύνονται διαφορετικά, είναι τα μαγαζιά που άλλαξαν βιτρίνες και εμφάνιση, είναι η σηματοδότηση των δρόμων. Είναι, είναι...

Ξέρω, κάτι μέσα σας αντιδρά και το μυαλό σας γυρίζει σε εκείνον τον άθλιο Τρίτση και τα σκουπίδια του και όλες τις χιλίες μιζέριες που τρέχουν στους ίδιους δρόμους της Αθήνας. Και τι πειράζει αλήθεια; Αέρας είναι και ένα φύσημα τους εξολοθρεύει αυτούς τους καταγέλαστους και μοιραίους που νομίζουν πως αποφασίζουν για μας και κανονίζουν την ζωή μας. Η ζωή, λοιπόν, είναι αλλού. Βγείτε έξω στους δρόμους αυτής της υπέροχης πόλης που είναι η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, η Λάρισα... Η Ελλάδα έχει αλλάξει, η Ελλάδα είναι μια νέα χώρα και εκατοντάδες χιλιάδες νέοι άνθρωποι διεκδικούν και θα κερδίσουν την αλήθεια τους.

Ενα υστερόγραφο, γιατί θα σας καταπνίξουν οι μαύρες λέξεις, οι μαύρες σελίδες και οι μαύρες προοπτικές: ξεχάστε τους ανοματίστους δεινόσαυρους, ξεχάστε τα «βοηθήματα» —τα δεκαεξασέλιδα—, άχρωμα, βαρετά, πνιγμένα στον καταναλωτισμό, ξεχάστε την γκρίνια που είναι μια συνωμοσία των γερόντων του Έθνους. Βγείτε λοιπόν μια βόλτα στους δρόμους, τους κατάμεστους δρόμους της πολιτείας σας. Αν έρθει κάποιος μεγαλύτερος μαζί σας, παρακινήστε τον να διηγηθεί το πόσο άλλαξε η πολιτεία από τότε που αυτός νέος, μόνος κι αισιόδοξος (η λέξη αυτή δεν λέγεται επ' ουδενί στον συνοδό σας) περπατούσε στους δρόμους τέτοιες ημέρες. Ο Παπαδιαμάντης, εμείς οι δυο το ξέρουμε, είναι δικός μας.

βέβαια όλοι ότι είναι Βορειοηπειρώτες οι περισσότεροι— και τους Κούρδους και τους Πολωνούς και τους άλλους απόκληρους. Λοιπόν ξέρετε τι βλέπω εγώ, τι είδα σε αυτήν την πόλη που είμαι βέβαιος ότι σας ξέφυγε έτσι καθώς περπατάτε κουρασμένοι

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Ή ΣΤΟ ΓΚΑΖΙ Ή ΣΤΟ ΦΡΕΝΟ

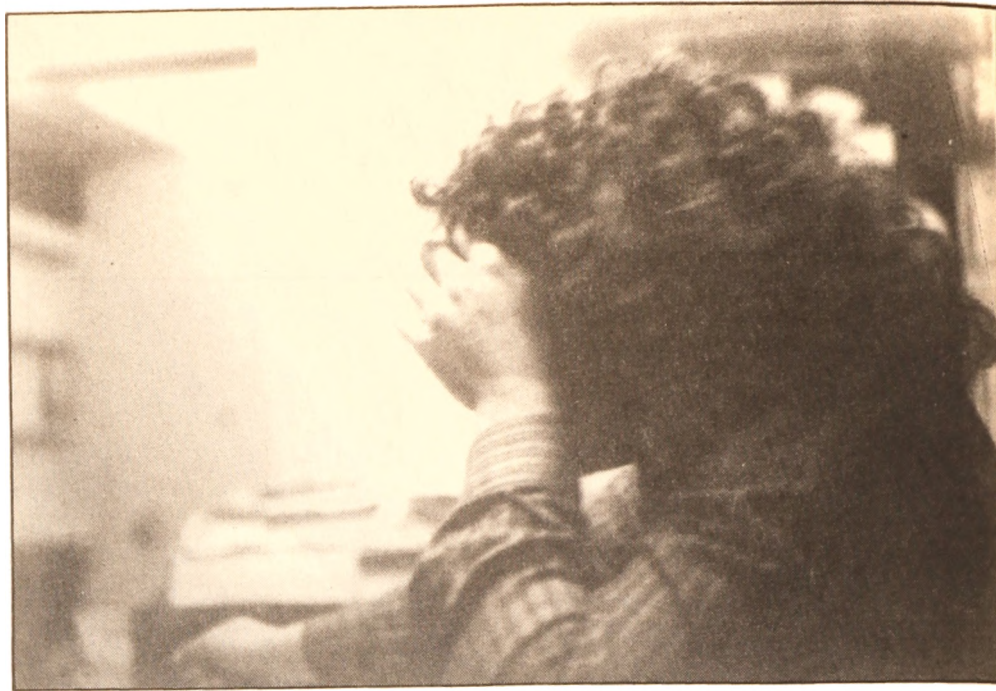
Η Σοφία η μάγισσα είναι δίπλα μας

Πριν μερικά βράδια συνάντησα μετά από πολύ καιρό την Σοφία. Είχα να την δω από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80. Η δεκαετία του '80... ο Δημήτρης Πετυχάκης είναι οικονομικός συντάκτης του ΒΗΜΑΤΟΣ. Έχει ασχοληθεί αρκετά και γράφει επανειλημμένα για κάποιες επιφανείς πλευρές της δεκαετίας του '80. «Εκεί», μας λέει, «γύρω στα μέσα της δεκαετίας ξέσπασε μια πυρκαγιά κερδοσκοπικού πνεύματος που εξαπλώθηκε σ' όλα τα χρηματοοικονομικά κέντρα και σ' όλο τον κόσμο». Ονόματα όπως του Ντόναλντ Τραμπ, του Μίλκεν («βασιλιά των *junk bonds*»), του Κρέιβις, του Τζων Γκούνφρεντ, (αποκληθέντος «βασιλιά της *Wall street*»), έλαμψαν στα «έγκυρα» εξώφυλλα και χιλιομιλήθηκαν από τα χείλη ενός κόσμου που γοητεύθηκε από την ισχύ του εύκολου και γρήγορου χρήματος, από την μαγεία των δυναμικών, αποφασισμένων και παράτολμων νέων κάου-μπόους με τα *junk bonds* (ομόλογα β' κατηγορίας ή «παλιόχορτα»), τις εξαγορές επιχειρήσεων (*raiders* δηλ. επιδρομείς, ονομάστηκαν) και τα *blackmails* (εκβιασμοί στο παιχνίδι των εξαγορών). Οι καθημερινές συναλλαγές «στο χαρτί» από τα 20 δισεκατομμύρια δολλάρια έφθασαν εκείνα τα χρόνια τα 400 δισεκατομμύρια δολλάρια.

Ο κόσμος στροβιλίστηκε στο χρήμα. Οι καταναλωτές με το «πλαστικό» χρήμα αγόραζαν και πάλι αγόραζαν και κερδοσκοπούσαν πέρα από τις πραγματικές τους δυνατότητες. Χρήμα και ισχύς. Να τα λόγια του Μάικλ Λιούις, ενός στελέχους αυτού του φανταχτερού κόσμου της ματαιοδοξίας που έζησε τα πράγματα από τα μέσα και έβγαλε αποσυρόμενος το βιβλίο «Το πόκερ του ψεύτη»: «Είχαμε την ιδιοσυγκρασία και την σοφία του Λιβανέζου ταξιτζή. Το πόδι το είχαμε μονίμως πατημένο μέχρι τέρμα· ή στο γκάζι ή στο φρένο. Δεν είχαμε ίχνος μετριοπάθειας και κρίσης. Είχαμε βάλει στο μάτι την παγκόσμια επικυριαρχία».

Τα χρόνια αυτά αποκλήθηκαν με διακριτική μετριοπάθεια από τους επίσημους κύκλους «Χρόνια των χρηματοοικονομικών υπερβολών».

Τα χρόνια όμως αυτά μας αφήνουν χωρίς ψυχή. Ρούφηξαν την ψυχή μας όπως ο Ρόμπερτ Ντε Νίρο ρούφηξε σαδιστικά το αυγό - σύμβολο της ψυχής στον *Δαιμονισμένο Άγγελο*. Από μια μεριά είμαστε όλοι δαιμονισμένοι άγγελοι. Η ύπαρξή μας θέλει να νιώθει, να νιώθει έντονα πράγματα. Σε μια εποχή που δεν μπόρεσε να προσφέρει τίποτα άλλο, οι βάρβαροι της *Δυναστείας* και του *Ντάλλας* ήταν επιτέλους κάτι. Η γοητεία και η λάμψη της βιτρίνας, του φανταχτερού, της ιντριγκας, του τζόγου, του εφήμερου. Τώρα παραμένουμε στερημένοι σε μια ζωή όπου κυριαρχεί η απάθεια, οι συγκρατημένες βλέψεις και η βουβή απελπισία.

Εκείνα τα χρόνια, τα χρόνια των «υπερβολών», ήρθαν και στην Ελλάδα, αλλά σε μικροκλίμακα. Τα «σκάνδαλα». Μόνο που εδώ στην θέση των *raiders* και των δεκάδων δισεκατομμυρίων δολλαρίων, υπήρξαν τα κομματικά και κρατικά στελέχη των μερικών δεκάδων εκατομμυρίων δραχμών.

Παντού όμως το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Η ψυχή, το ρούφηγμα, το στίψιμο. Αυτές τις μέρες, λοιπόν, που το πανηγύρι των «χρηματοοικονομικών υπερβολών» αλλά και του σοσιαλισμού (το αντίπαλο δέος) έχουν τελειώσει, συνάντησα την Σοφία. Την Σοφία που εργάζεται στο Δημόσιο σε κάποια υπηρεσία με καθημερινή επαφή με το κοινό. Εδώ, στην αυγή της νέας δεκαετίας, την άκουσα να λέει: «Δεν ξέρω τι πρόκειται να γίνει στο μέλλον. Δεν ξέρω τι μπορούμε να αλλάξουμε και πώς μπορεί να γίνει αυτό. Αλλά εγώ έχω πάρει κάποιες αποφάσεις καθαρά για μένα... για να πενθώ σ' αυτούς τους δύσκολους καιρούς... Θέλω καθημερινά να χαρίζω στους ανθρώπους που έρχονται στο γραφείο μου ό,τι μπορώ από τον εαυτό μου, ένα παραπάνω ενδιαφέρον, κάποια λόγια που σημαίνουν κάτι. Ξέρω, το παράθυρο θα θέλει να κλείνει, αλλά με όλη την δύναμη της ψυχής μου θα προσπαθήσω να το κρατήσω ανοικτό. Κι έπειτα θα ψάχνω τον εαυτό μου, θα τον ανανεώνω, θα του βρίσκω ενδιαφέροντα και θα του ανάβω φωτιές. Και βέβαια θα αναζητώ στους άλλους αυτό που παραμένει μέσα τους κρυμμένο, θαμμένο... Τι ωραίο ανυποψίαστοι που υπάρχουν... και πόσο θέλω να είμαι η μάγισσα που θα τους το φανερώνει...».

Τα Μ.Μ.Ε., οι σχολιαστές, οι θεωρητικοί, ακόμη και οι λογοτέχνες που γοητεύονται από την εύκολη, σκοτεινή πλευρά της εποχής μας, δεν πρόκειται να μιλήσουν ποτέ για την Σοφία. Η ίδια και τα γεγονότα που προκαλεί, στα μάτια τους δεν έχουν τίποτα το εντυπωσιακό. Η Σοφία όμως υπάρχει και εδώ, στα πρώτα χρόνια μιας δεκαετίας δύσκολης, γεμάτης σύγχυση και αθόρυβες διεργασίες, τα λόγια της εκείνο το βράδυ, ήταν μια μετάληψη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΙΑ
ΑΘΗΝΑ 1066

V. Berard

τουρκία και ελληνισμός
ΕΛΛΗΝΕΣ-ΤΟΥΡΚΟΙ-
ΒΛΑΧΟΙ-
ΑΛΒΑΝΟΙ-ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ-
ΣΕΡΒΟΙ

Η περιήγηση στη Μακεδονία
του 1890 δίνει την ευκαιρία
στο μεγάλο ελληνιστή V. B.
να ζήσει το περίφημο
«μακεδονικό ζήτημα» την
εποχή που προετοιμάζεται η
μεγάλη έκρηξη της δεκαετίας
1910-1920.
416 σελ., 35 εικ., 3 χάρτες
2.100 δρχ.

H. Morgenthau

τα μυστικά του Βοσπόρου
Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ-ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
ΚΑΛΙΠΟΛΗΣ-
ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ-
ΔΙΩΓΜΟΙ ΕΛΛΗΝΩΝ-
ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΑΡΜΕΝΙΩΝ

Ένα μοναδικό ντοκουμέντο
και βασική βιβλιογραφική
αναφορά γι' αυτή την κρίσιμη
περίοδο της παγκόσμιας και
βαλκανικής ιστορίας.
300 σελ., 60 φωτογραφίες,
2.300 δρχ.

René Riaux

δυστυχισμένη
Βόρειος Ήπειρος
Περιήγηση σε χωριά και
πόλεις της Β. Ηπείρου όταν
την είχαν απελευθερώσει τα
ελληνικά στρατεύματα το
1913. Η έκδοση
συμπληρώνεται με Εισαγωγή-
Σχόλια και ένα Χρονικό του
Βορειοηπειρωτικού ζητήματος
από τον δ.φ. Αχιλλέα
Λαζάρου. Πλούσια
εικονογράφηση και χάρτης της
Β. Ηπείρου.
257 σελ., 2.500 δρχ.

G. Deschamps

στους δρόμους της
Μικρασίας
ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ 1890-ΧΙΟΣ-
ΣΜΥΡΝΗ-ΑΓΔΙΝΙ-ΕΦΕΣΟΣ-
ΚΑΡΙΑ-ΠΙΣΙΔΙΑ

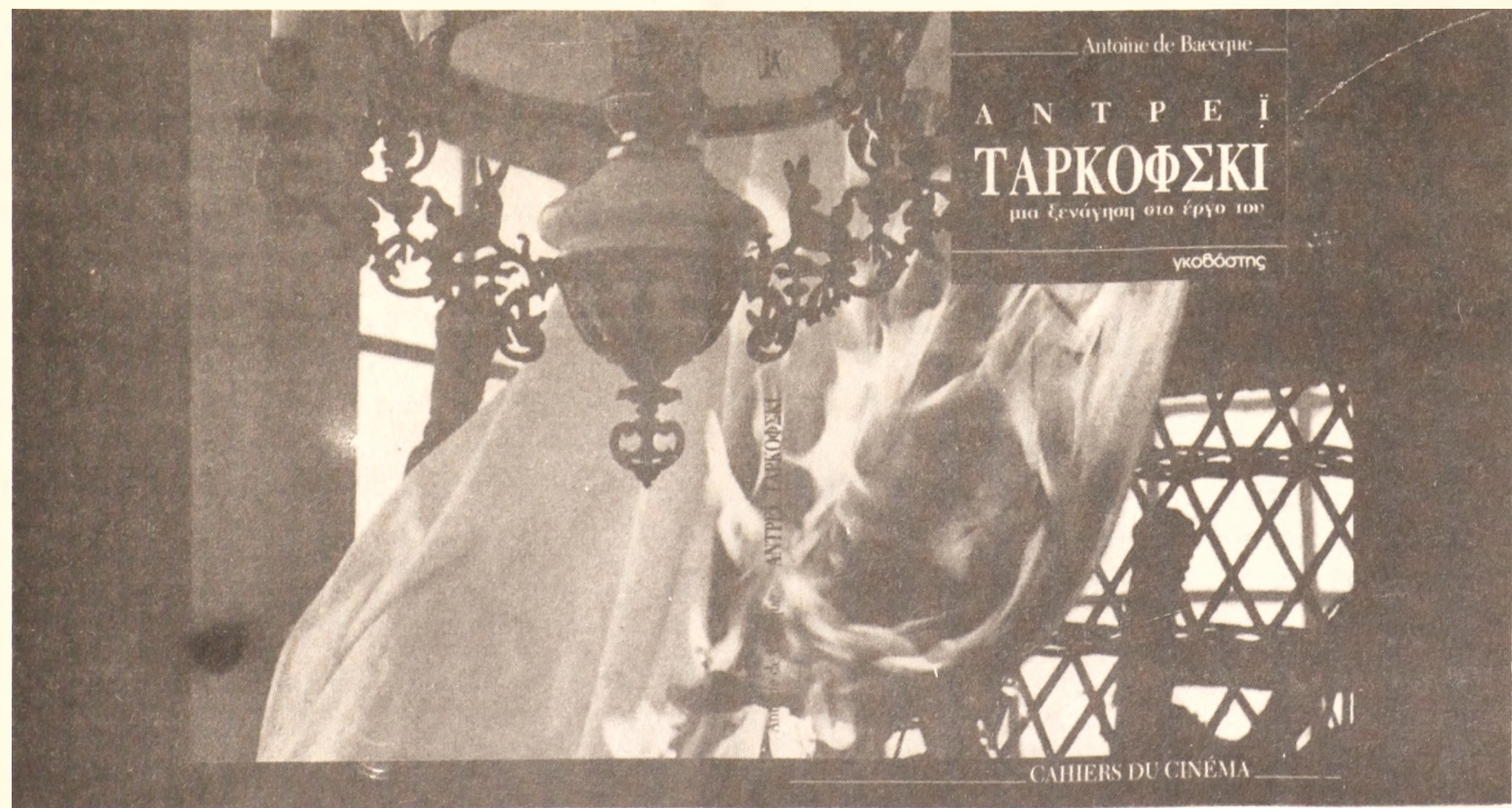
Μια συναρπαστική διήγηση.
Ένα εξωτικό ταξίδι σε
χώρους μαγικούς,
φορτισμένους με ιστορία
χιλιετιών, όταν ακόμη
έσφυζαν από τη
δημιουργικότητα του
Ελληνισμού.
344 σελ., 80 Α/Μ και
έγχρωμες φωτογραφίες εντός
κειμένου· εκτός κειμένου της
πολύπτυχα πανοράματα της
Σμύρνης και ένα της
Αττάλειας, ένας τοπογραφικός
χάρτης της Σμύρνης
και πέντε έγχρωμες κάρτες.
3.500 δρχ.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

—Antoine de Baecque—

ΑΝΤΡΕΪ ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ

μια ξενάγηση στο έργο του

στου Γκοβόστη, Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

ΕΘΝΟΣ ΠΟΛΙΤΩΝ Ή ΑΤΟΜΩΝ;

Περί αγωγής...

Ανάμεσα στις τόσες τραγωδίες που βιώνουμε στους καιρούς μας, μία φαίνεται να ξεχωρίζει. Ίσως επειδή αφορά τα παιδιά και την αγωγή που παίρνουν στα θρανία. Όχι την αγωγή απ' την πλευρά της γραφής και της ανάγνωσης, αλλά απ' την πλευρά της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και στάσης. Γιατί ο δάσκαλος, ο καθηγητής και από την άλλη ο υπουργός, ο συνδικαλιστής, διδάσκουν όχι μόνον με τα βιβλία, αλλά και με την συμπεριφορά. Και είναι τραγικό να διαπιστώνει κανείς πως όλοι αυτοί, κι από πίσω ο γονιός, δεν είναι τίποτε περισσότερο από φορείς της αλλοτρίωσης των ημερών.

α) Η εντύπωση της ατομικής μηδαμινότητας, β) η εντύπωση της ακατανοησίας, γ) η πεποίθηση ότι ο ίδιος δρόμος δεν βγάζει πουθενά, δ) η πολιτιστική αλλοτρίωση, ε) η αυτοαλλοτρίωση και στ) η κοινωνική απομόνωση¹, είναι οι καρποί της αγωγής του σύγχρονου πολιτισμού.

α) Ο μαθητής (ή ο φοιτητής) νιώθει ότι είναι ο ηττημένος. Ότι τα πάντα γίνονται ερήμην του. Ότι η συμμετοχή του σ' όλα αυτά που τον αφορούν, δεν μπορεί να είναι παρά παθητική...

β) Η ταχύτητα, η προχειρότητα και η ατέλεια που χαρακτηρίζουν την ζωή μας, έχουν παρεισφρύσει στην εκπαίδευση. Κι ο νέος άνθρωπος δεν καταφέρνει να κατανοήσει ούτε το περιβάλλον του, ούτε τους «άλλους».

γ) Ούτε ο γονιός, ούτε ο δάσκαλος, ούτε ο συνδικαλιστής, ούτε ο υπουργός Παιδείας μιλούν σήμερα, «εκτός μαθήματος», για τις αξίες της αρετής. Γιατί κανείς δεν πιστεύει σ' αυτές. Γιατί στις μέρες μας η αρετή είναι «χιτς». Κανείς δεν πιστεύει ότι ο ίδιος δρόμος οδηγεί κάπου... Κανείς δεν ακολουθεί την σηματοδότηση —ούτε καν στους δρόμους— γιατί κανείς δεν πιστεύει στους θεσμούς και στα σύμβολα. Και η πεποίθηση αυτή περνάει στα παιδιά.

δ) Η αισθητική, το κάλλος, η τέχνη, το κλασσικό, η παράδοση... μόνο ξώφαλτσα περνούν από τις σχολικές αίθουσες, εγχλωβισμένες και τότε σε βιντεοκασέτες και προσπέκτους.

ε) και στ) Κανείς δεν πιστεύει σε κανέναν. Και ελάχιστοι πιστεύουν στον εαυτό τους. Ο δάσκαλος. Ο μαθητής... Η ανασφάλεια, ο φόβος, η αίσθηση του εφήμερου, οδηγούν στην απομόνωση από τον ίδιο τον εαυτό, στην απομόνωση από την κοινωνία. Ελάχιστα νέα παιδιά σήμερα φαίνεται να πιστεύουν στην συλλογικότητα, στην κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων, στον κοινό αγώνα. Ελάχιστοι πιστεύουν ότι αν θέλουν, μπορούν. Η συλλογικότητα χάθηκε μαζί με την αυτοπεποίθηση.

Όσοι περιορίζουν τον ρόλο της Παιδείας στην επαγγελματική ετοιμασία των νέων, όσοι απομονώνουν την Παιδεία από το κοινωνικό περιβάλλον, εθελουφλούν. Γιατί αυτό το περιβάλλον είναι που καθορίζει «αν η διαδικασία της αγωγής και της

εκπαίδευσης, οδηγεί στη δημιουργία ελεύθερων πολιτών ή υποταγμένων υπηκόων»².

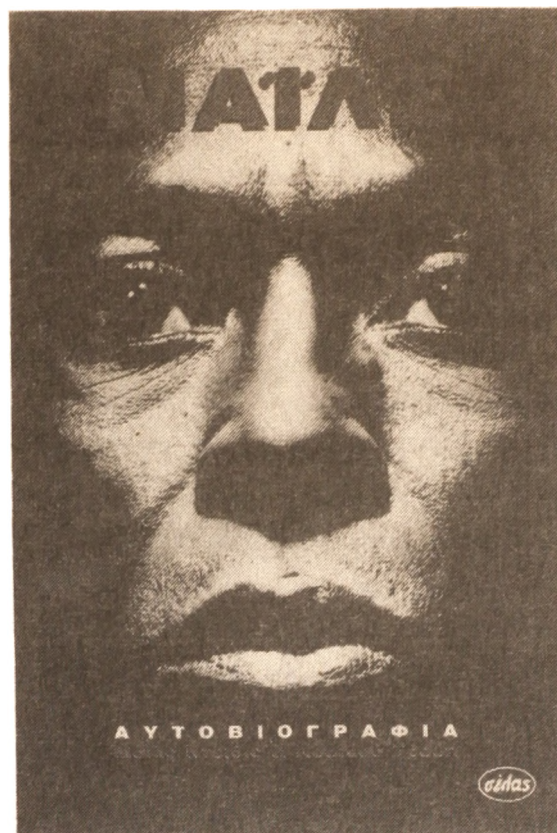
Οι κυβερνήσεις επιμένουν σε ψευδεπίγραφους διαλόγους και νόμους ξεχνώντας ότι «η Παιδεία δεν είναι ζήτημα νόμων και κανονισμών. Είναι κατεξοχήν θέμα βαθμού εκτίμησης της σημασίας της από μέρους των φορέων της»³.

Οι συνδικαλιστές εκπαιδευτικοί επιμένουν να στήνουν και να διαλύουν το παζλ της εκπαιδευτικής διαδικασίας για πέντε ή δέκα φράγκα επιπλέον, αγνοώντας στην συμπεριφορά τους ότι ο δάσκαλος είναι ένα εξουσιαστικό μοντέλο μέσα στο οποίο η θέση υπερισχύει καθαρά του προσώπου που την κατέχει.

Και τέλος όλοι εμείς (γονείς, γραφιάδες, δημαγωγοί) επιμένουμε να κλείνουμε τα μάτια μπροστά σε μια τραγική αλήθεια: «Οι άνθρωποι που δεν ελπίζουν σε τίποτε, που δεν προσμένουν τίποτε, που δεν πιστεύουν σε τίποτε, πληθαίνουν. Εκατομμύρια πολίτες της γης, περιφέρονται στα σταυροδρόμια του κόσμου μ' ένα διαβατήριο στο χέρι. Ό,τι γράφει αυτό το διαβατήριο, αυτό είναι. Μερικά λόγια τυπικά χωρίς βαθύτερο νόημα: ένα όνομα, ένα επώνυμο, (...), και κάμποσοι αριθμοί»⁴.

μόλις κυκλοφόρησε

ΜΑΪΛΣ ΝΤΕΪΒΙΣ & ΚΟΥΙΝΣΥ ΤΡΟΥΠ
ΜΑΪΛΣ, ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η συγκλονιστική αυτοβιογραφία του ανθρώπου που άλλαξε τη μορφή της σύγχρονης μουσικής.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΕΛΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ■ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 ■ 10678 ΑΘΗΝΑ ■ ΤΗΛ. 3645133 FAX 3607878
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ: ARS LONGA/NEMO ■ ΕΞΑΝΤΑΣ
ΜΕΔΟΥΣΑ ■ ΣΕΛΑΣ ■ ΤΕΚΜΗΡΙΟ ■ ΚΑΤΣΑΝΟΣ ■ ΚΡΙΤΙΚΗ ■ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ■ ΛΗΘΗ

Το 1992, ανοίγεται μπροστά μας ως προπομπός μιας δεκαετίας προκλήσεων αλλά και μεγάλων εκπλήξεων. Για να ανταποκριθούμε, δεν αρκεί η «πολιτική βούληση», απαιτείται ένα έθνος πολιτών (με την έννοια που δίνουν στη λέξη οι αρχαίοι) και όχι ατόμων. Αλλιώς, το φεγγάρι θα σβήσει μπροστά μας και εμείς θα χάσουμε, καθώς οι τοξικομανείς Ινδιάνοι της Ν. Υόρκης, τις κάντιλακ που διασχίζουν τους δρόμους της μεγαλούπολης.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΩΤΗΣ

1. M. Seeman
2. Β. Φίλιας, «Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος» τόμος Α'.
3. Κ. Καραμανλής 3/1/1980. Σύσκεψη με τους πρωτάνεις των ΑΕΙ.
4. Γ. Μ. Παναγιωτόπουλος, «Οι σκληροί καιροί».

Κυκλοφορούν οι 30ος και 31ος τόμος του **αντί** που περιλαμβάνουν τα τεύχη του Α' και Β' εξαμήνου του 1989 (τεύχ. 312-425)

Ο τελευταίος πολίτης των γηπέδων

Σας έχουμε πει ότι κατανοούμε απολύτως εκείνα τα παιδιά που, κάθε Κυριακή, ντυμένα στα χρώματα της ομάδας τους ορύνονται κατά δικαίων και αδικών, από τις εξέδρες και τους γύρω από τα γήπεδα δρόμους; Σας έχουμε πει ότι, δεν θεωρούμε προσβολή στην αισθητική μας τα επιθετικά, βάρβαρα και καθόλου ευπρεπή συνθήματά τους κατά των αντιπάλων αλλά και κατά όλων εκείνων που καταρρακώνουν το γόητρο της ομάδας; Σας έχουμε πει ότι προτιμούμε το άναρθρο και συγχυσμένο του λόγου των —ετερόκλητων έστω— κοινωνικών ομάδων που μετουσιώνουν σε χουλιγκανισμό (εξαιρούνται τα καθ' έξιν φασιστοειδή που ενδημούν σε τέτοιους χώρους) την αγανάκτηση και την οργή όλων μας απέναντι σε φαινόμενα που ενδημούν στον χώρο του ποδοσφαίρου μας —και επειδή εκφράζονται σε ένα κατεξοχήν χώρο του θεάματος απηχούν, στο συμβολικό πεδίο, μια ευρύτερη διαμαρτυρία για τον κοινωνικό χώρο και για τις ανοίξεις συμπεριφορές που φιλοξενεί; Τουλάχιστον, μια όποια διαμαρτυρία είναι προτιμότερη από την απάθεια.

Γιατί, δηλαδή, να είναι σύμπτωμα το ότι κάποιος εξαγριωμένος νεαρός πετάει ένα αυγό στο κεφάλι του Σαλιαρέλη —και να μην είναι σύμπτωμα ο Σαλιαρέλης ο ίδιος; Γιατί να είναι σύμπτωμα οι χούλιγκαν που σύσσωμος της στηλιτεύει ο Τύπος όταν προξενήσουν φασαρίες —και να μην είναι σύμπτωμα ο Τύπος ο ίδιος με τα πολυσέλιδα όπου παρελαύνουν λιοντάρια, ύαινες και πάνθηρες έτοιμα να κατασπαραχθούν εκατέρωθεν; Γιατί να είναι σύμπτωμα η σεξιστική αργκό των πιτσιρικάδων —και να μην είναι σύμπτωμα οι υστερόβουλες και εκ του πονηρού δηλώσεις των παραγοντίσκων του αθλητισμού, που ανήλθαν στα φώτα, ενώ οι πράξεις τους, συνήθως, υποκινούνται από τους σκοτεινούς μηχανισμούς των παρασκηνίων;

Κι όταν συμβαίνουν αυτά, όταν τα νεαρά βλαστάρια μας έχουν κάθε λόγο να δίνουν εξετάσεις στην βιαιότητα κάθε τόσο, τι να γράφουν στις εισαγωγικές για το πανεπιστήμιο όταν το θέμα που τους έπεσε αφορά την άμιλλα; Ποιον ευγενή αγώνα να περιγράψουν αυτά τα παιδιά —και δεν θα τα απορρίψουν οι βαθμολογητές όταν, ειλικρινέστατα, θεωρήσουν υποχρέωση, εναρμονισμένα με την ζωή τους, χωρίς υποκρισίες να αραδιάσουν τα καθημερινά γιούχα εναντίον όλων;

Στις 16 Σεπτεμβρίου, στο Καυτατζόγλειο Στάδιο της Θεσσαλονίκης, μια διαφορετική ποδοσφαιρική τελετή από εκείνες που γνωρίζουμε κάθε τόσο στα ελληνικά γήπεδα ξετυλίχθηκε στον χλοοτάπητα: ο Βασίλης Χατζηπαναγής, ο βιρτουόζος του Ηρακλή τερμάτισε ευδοκίμως την θητεία του στο ποδόσφαιρο. Τελευταίο του παιχνίδι, ένας αγώνας μεταξύ του

Ηρακλή και ομάδες επίλεκτων, δρώντων αλλά και αποσυρθέντων ποδοσφαιριστών, από τους πλέον επιφανείς του ελληνικού ποδοσφαιρικού στερεώματος. Το παιχνίδι παρακολούθησαν 5.000 φίλαθλοι που κατραχειοκρότησαν τον άσσο των γηπέδων.

Ο Βασίλης Χατζηπαναγής αποχώρησε με το κεφάλι ψηλά. Ήταν χαρισματικός ποδοσφαιριστής —γνώριζε όμως ότι το ταλέντο από μόνο του δεν φτάνει κι ότι όφειλε να το καλλιεργεί, να δουλεύει προσηλωμένος με πάθος στο αντικείμενό του. Ήταν πάντα μέσα στα φώτα της δημοσιότητας —ούτε μια φορά, όμως, δεν τα χρησιμοποίησε για να εξυπηρετήσει αθέμιτους σκοπούς, ξένους προς το ποδόσφαιρο και το στοιχείο της πραγματικής άμιλλας στον αθλητισμό. Είχε πολιτική ταυτότητα και κοινωνικά κριτήρια —δεν νοιάστηκε όμως ποτέ να τα εκθέσει στην πολιτική αγορά, ζητώντας σταυρούς εκκινώντας από το ότι η ποδοσφαιρική του αίγλη ήταν υπεραρκετή για να τον καταξιώσει σε οποιοδήποτε πεδίο της κοινωνικοπολιτικής ζωής. Είχε νεύρα και λόγους για να ξεσπάει (πόσες φορές δεν τον αντιμετώπισαν αντιαθλητικά οι αντίπαλοί του, πόσες φορές δεν τον προκάλεσαν;) —κι όμως, το παιχνίδι του διακρινόταν για προσήλωσή στους κανόνες και την δεοντολογία της ποδοσφαιρικής αντιπαλότητας, με αποτέλεσμα σχεδόν ποτέ να μην αναγκάσει διαιτητή να κάνει χρήση των επιτιμητικών του δυνατοτήτων και να τον τιμωρήσει με την επίδειξη κάποιας κάρτας.

Περίπου δεκαπέντε χρόνια, ο Βασίλης Χατζηπαναγής έπαιξε στον Ηρακλή —μια «μικρή» ομάδα, χωρίς ιδιαίτερες σχέσεις με την δημοσιότητα, χωρίς αστείρευτο ταμείο, χωρίς πολλούς φιλάθλους, χωρίς κοινωνικά ισχυρούς παράγοντες. Ευτύχησε να πάρει ένα Κύπελλο, με αντιμετώπιση τον Ολυμπιακό. Ευτύχησε να έχει αποδοχή στον ευρύτερο ελληνικό μας μικρόκοσμο, μεγαλύτερη απ' όση θα του εξασφάλιζε η συμμετοχή του σε έναν μεγάλο σύλλογο.

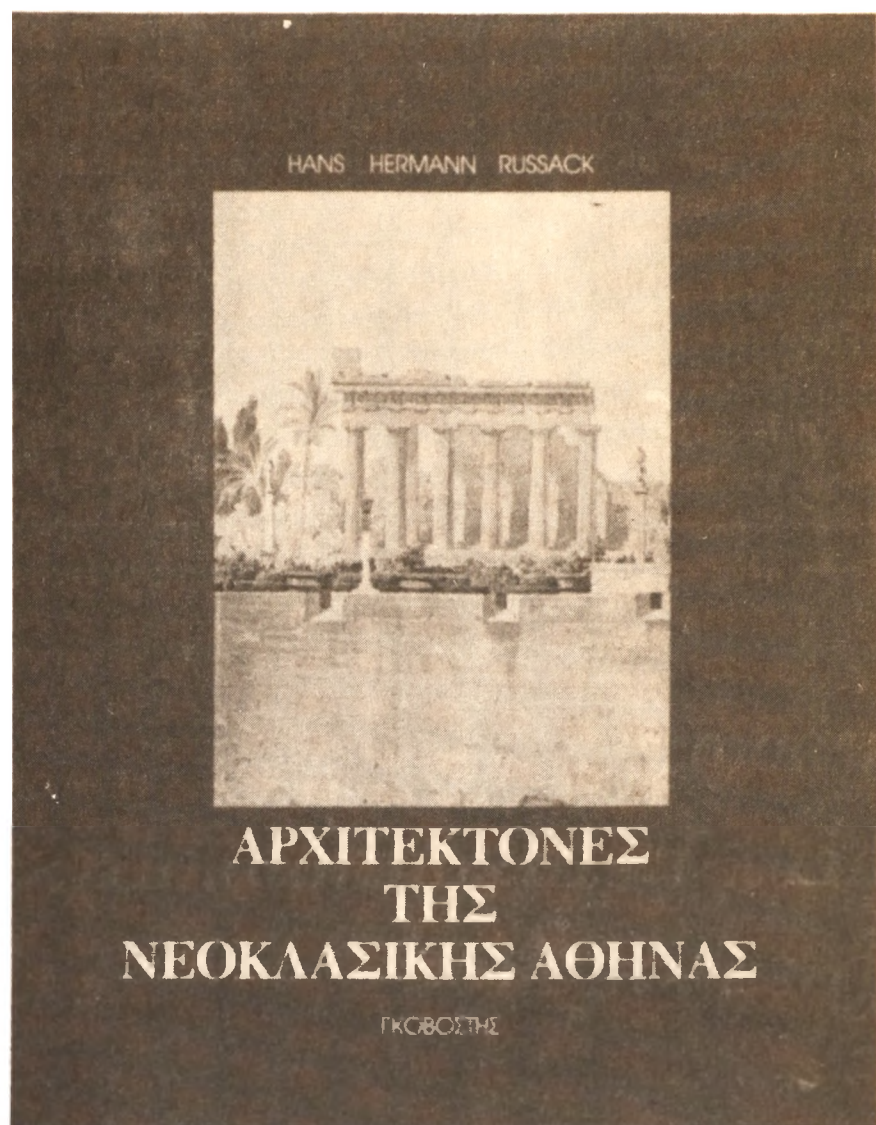
Ευτύχησε να τερματίσει την πορεία του ως ποδοσφαιριστής, σφραγίζοντας με την μαεστρία του τις ώρες που ζωγράφιζε στους αγωνιστικούς χώρους και με την νηφαλιότητα και την μετριοπάθειά του, σε όλες τις υπόλοιπες δημόσιες εμφανίσεις του. Μόνος του πήγε κόντρα σε έναν ενορχηστρωμένο μηχανισμό χυδαιότητας, υπολογισμών, ταπεινών κινήτρων, αναξιοπρέπειας —αλλά και την βαναυσότητα της καθημερινής απάντησης σε αυτή την αξιοπρέπεια και την χυδαιότητα από την μεριά του κοινού. Έφυγε με το μεγάλο παράπονο ότι εκείνοι που μπορούσαν, οι αρμόδιοι, δεν φρόντισαν να παρακάμψουν τα τυπικά εμπόδια —ενώ μπορούσαν— για να φορέσει τη φανέλα της εθνικής ομάδας. Ο Βάτσια, κατά πώς συνεχώς αποδεικνύεται, δεν «χωρούσε».

Ο Βασίλης Χατζηπαναγής, την χρονιά που φεύγει, εγκατέλειψε την ενεργό δράση. Έφυγε περήφανος που δεν άφησε να τον αγγίξει ό,τι ρυπαίνει τον χώρο της δουλειάς του. Ήταν ο τελευταίος πολίτης των γηπέδων.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

HANS HERMANN RUSSACK

Την ιδέα για τη μετάφραση αυτού του βιβλίου έδωσε η κραυγή απελπισίας που βγαίνει από το βιβλίο του Σ.Β. Σκοπελίτη, «Νεοκλασικά Ερείπια»: «Ποιοι ήταν αυτοί που κατάστρεψαν τα έργα του Κλεάνθη, του Τσίλλερ, του Κάλκου, του Χάνσεν και τόσων άλλων επώνυμων και ανώνυμων αρχιτεκτόνων; Γιατί ο Ελύτης δεν εξαφάνισε τα γραφτά του Μακρυγιάννη; Γιατί ο Σεφέρης τα του Σολωμού; Γιατί ο Τσαρούχης δεν ζωγράφισε πάνω στους πίνακες του Γύζη;»

Γιατί τα ιδανικά που έσπειραν ο Βίνκελμαν, ο Σίνκελ και ο Χάνσεν δεν ρίζωσαν στον τόπο απ' όπου εξεπήγασε το κλασικό πνεύμα και ξεριζώθηκαν ύστερα από μια εφήμερη άνθιση;

Γιατί τόσοι αρχιτέκτονες - μηχανικοί κατεδάφισαν τόσα αρχιτεκτονήματα σε μια εικοσαετία; Γιατί η πολιτεία δεν διέσωσε τουλάχιστον το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας;

στου γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΕΓΙΝΕ ΣΕΡΙΦΗΣ...
Ο ΜΑΡΞ, ΝΤΕΣΠΕΡΑΝΤΟ...
Ο ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ ΠΙΑΝΙΣΤΑΣ (ΑΛΛΑ
ΤΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ) Ο ΓΙΕΛΤΣΙΝ
ΠΛΟΥΤΙΣΕ: ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΛΕΤΩΝ...

ΚΙ ΕΣΥ
ΧΡΥΣΟΘΗΡΑΣ...

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΒΛΑΔΙΜΗΡΕ... ΕΓΩ ΞΟΦΛΑΩ
ΔΙΑΡΚΟΣ ΤΑ 30 ΑΡΓΥΡΙΑ...

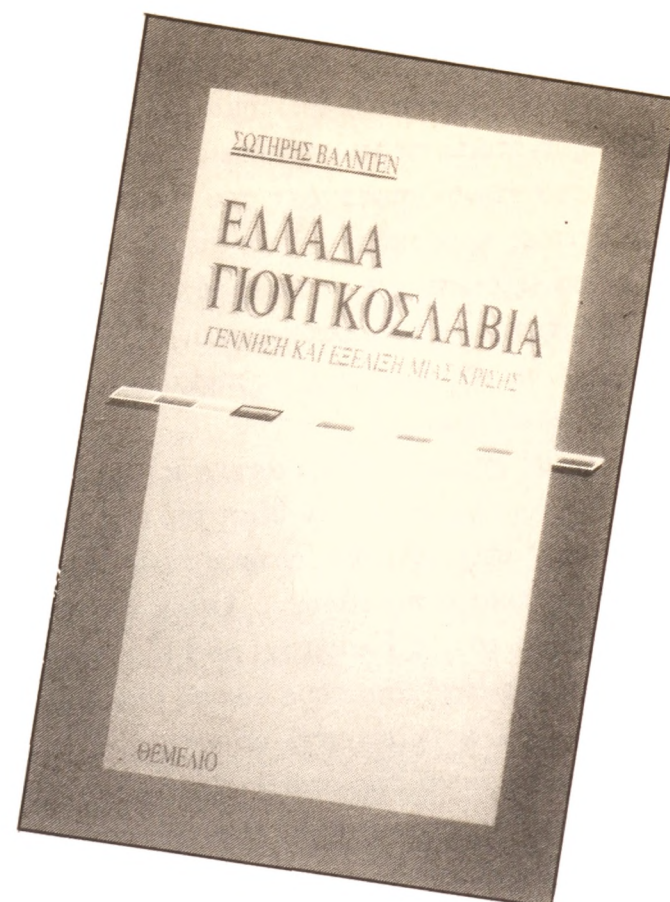
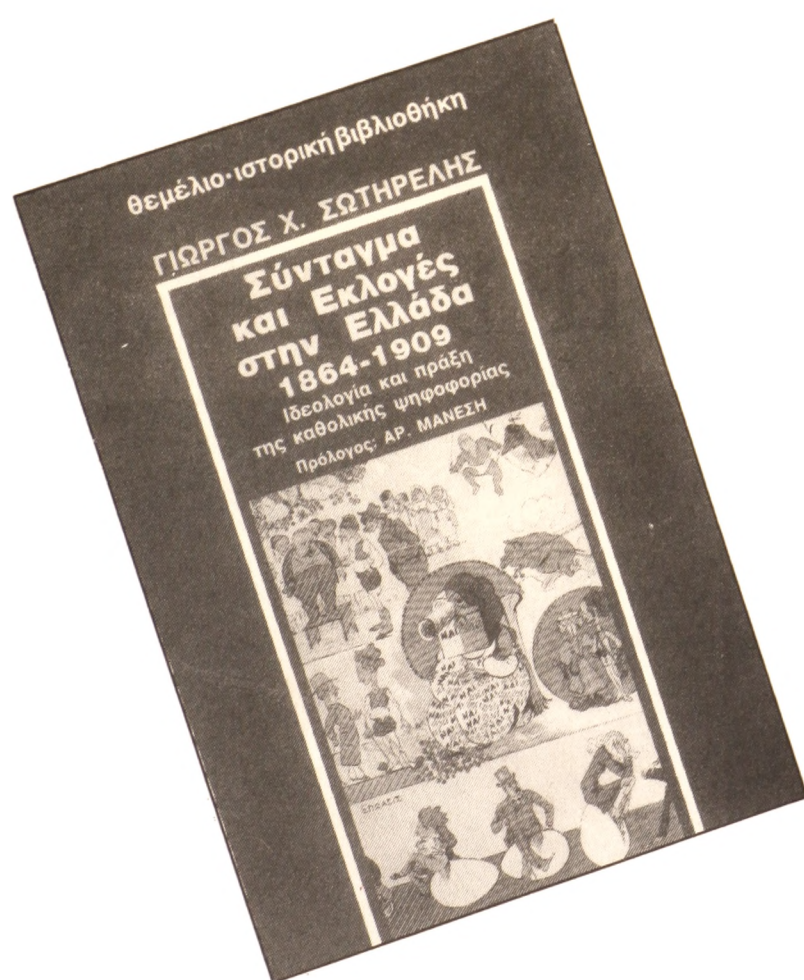
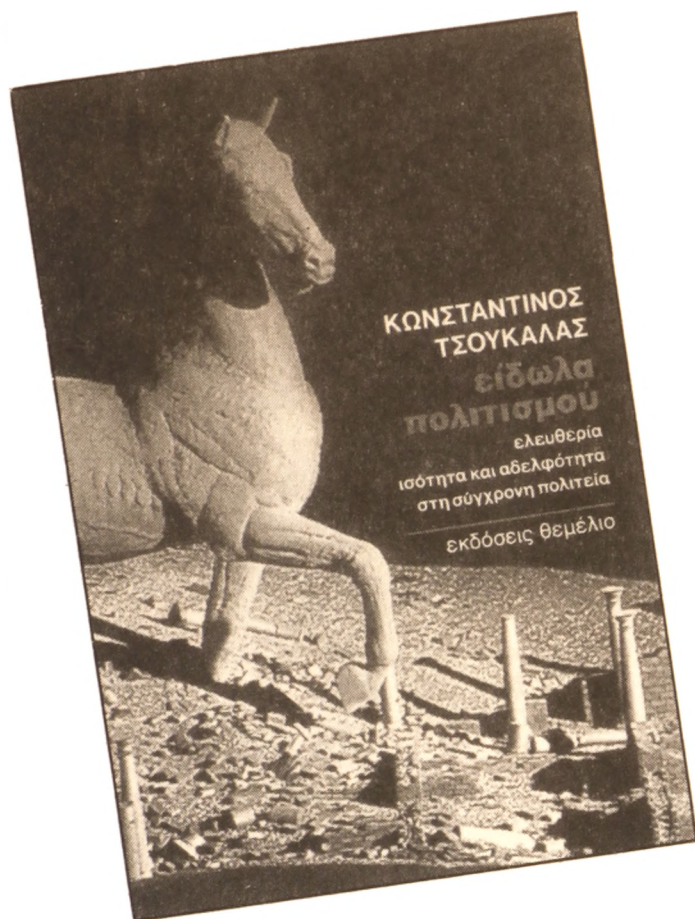
ΘΕΣ ΚΑΦΕ;...

Αγία Νύχτα
στην Αγία Δύση...

ΣΤΑΘΗΣ ΧΙ'91

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΣΟΛΩΝΟΣ 84 - ΤΗΛ. 36.08.180

Νέες εκδόσεις

Στο βιβλιοπωλείο ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - Σόλωνος 84
και σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ

Οι τρεις μέρες που άλλαξαν τον κόσμο

Τι ακριβώς συνέβη στην Κριμαία στις 18 Αυγούστου, όταν οι εκπρόσωποι της «επιτροπής εκτάκτου ανάγκης» επισκέφθηκαν τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στην βίλλα του και τον έθεσαν υπό κατ' οίκον περιορισμό για τρεις ημέρες; Επρόκειτο πράγματι για ένα τυπικό στρατιωτικό πραξικόπημα, ή μήπως για ένα παλατιανό «προνουνσιαμέντο», που είχε στόχο να πιέσει τον σοβιετικό πρόεδρο να κηρύξει ο ίδιος την κατάσταση πολιορκίας; Γιατί ο Έντβαρντ Σεβαρντνάντζε δεν έχει αναίρεσει ποτέ τις δηλώσεις του τις μέρες του πραξικοπήματος, οι οποίες υπονοούσαν την συμμετοχή του ίδιου του αρχιτέκτονα της περεστρόικα στο πραξικόπημα; Και τέλος γιατί δεν συνελήφθη ο Μπόρις Γιέλτσιν αλλά αφέθηκε να οργανώσει την άμυνα του Ρωσικού Κοινοβουλίου, οδηγώντας την χούντα σε πτώση; Τέσσερις μήνες μετά το τέλος μιας από τις πιο γελοίες χούντες της ιστορίας, τα προηγούμενα ερωτήματα δεν έχουν απαντηθεί στο σύνολό τους. Είναι βέβαιο ότι ο Γκορμπατσώφ αρνήθηκε να συμπράξει, αλλά καθόλου σίγουρο ότι δεν είχε αφήσει τους συνωμότες και στενούς συνεργάτες του να καταλάβουν το αντίθετο. Άλλωστε, παραμένει το ερώτημα πώς ο σοβιετικός ηγέτης αγνόησε τις σχετικές προειδοποιήσεις του προέδρου Μπους αλλά και του στενού συνεργάτη του Αλεξάντερ Γιάκοβλεφ τρεις μέρες πριν εκδηλωθεί η απόπειρα ανατροπής του. Στο βιβλίο που εξέδωσε για το πραξικόπημα, ο Γκορμπατσώφ υποστηρίζει ότι οι εκπρόσωποι της χούντας του εξέθεσαν το δίλημμα να παραιτηθεί ή να παραδώσει την εξουσία στον αντιπρόεδρο Γενάγιεφ.

Ασφαλώς ο έγκλειστος σήμερα πρώην αρχηγός της Κα Γχε Μπε Κρουτσκώφ θέλει να ελαφρύνει την θέση του και γι' αυτό υποστηρίζει στις ανακρίσεις ότι «δεν υπήρξε ποτέ θέμα να καθαιρεθεί ολοκληρωτικά ο πρόεδρος». Όμως σε ένα άλλο μέρος του ίδιου βιβλίου του, ο Γκορμπατσώφ εξομολογείται πως ο Όλεγκ Μπακλάνοφ ένας από τους «οκτώ υπέροχους» της χούντας του πρότεινε: «ξεκουραστείτε, υποστηρίξτε την επιτροπή μας. Στην διάρκεια της απουσίας σας θα κάνουμε όλη την βρώμικη δουλειά και κατόπιν επιστρέψετε στην Μόσχα». Γιατί η «βρώμικη δουλειά», δηλαδή η σύλληψη των ηγετών της αντιπολίτευσης, δεν έγινε ποτέ; Και εδώ, από τις αποκαλύψεις που έχουν γίνει, προκύπτει ότι υπήρχε πράγματι ένας κατάλογος υποψηφίων φυλακισμένων, του Γιέλτσιν συμπεριλαμβανομένου. Αλλά ορισμένες μαρτυρίες υποστηρίζουν ότι το ειδικό απόσπασμα που ανέλαβε να συλλάβει τον ρώσο πρόεδρο διχάσθηκε ανάμεσα σε φιλοδημοκράτες και πραξικοπηματίες, και άλλες ότι άργησε ένα τέταρτο να φθάσει στην ντάτσα του Γιέλτσιν, όπου συνεδρίαζαν όλα σχεδόν τα

λαυράκια: ο ρώσος πρόεδρος αλλά και οι βασικότεροι συνεργάτες του. Είναι αυτή η αργοπορία χαρακτηριστική της πλημμελούς προετοιμασίας και της παροιμιώδους ανικανότητας —του αλκοόλ βοηθούντος— των πραξικοπηματιών; Η συνεχώς αναβαλλόμενη δίκη των υπαιτιών ίσως φωτίσει περισσότερο τις σκοτεινές πλευρές της όλης υπόθεσης.

Ανεξάρτητα όμως από τις όποιες ιστορικές λεπτομέρειες, το βέβαιο είναι ότι οι τρεις ημέρες του Αυγούστου άλλαξαν ολοκληρωτικά την εικόνα της ΕΣΣΔ και ολόκληρου του κόσμου. Σε ένα απ' αυτά τα περιεργά παιχνίδια που παίζει η ιστορία, το πραξικόπημα λειτούργησε όπως η λύση του Γόρδιου δεσμού. Η τελευταία αυτοκρατορία στην ιστορία της ανθρωπότητας είχε ασφαλώς δεχθεί πολλαπλά χτυπήματα από την περεστρόικα, αλλά ήταν τόσο μεγάλο και ανθεκτικό το δίκτυο των συμφερόντων που είχαν δημιουργηθεί τα 73 χρόνια του «υπαρκτού σοσιαλισμού», ώστε στις 18 Αυγούστου υπήρχε ένα είδος ιστορικής ισοπαλίας, ένα αδιέξοδο.

Το ΚΚΣΕ ήταν πλήρως καταρρακωμένο, αλλά κρατούσε ακόμη τα ηνία της εξουσίας και η αντιπολίτευση δεν ήταν αρκετά δυνατή για να το ανατρέψει με μια επανάσταση ανατολικοευρωπαϊκού τύπου. Η αυτοκρατορία κλονιζόταν, αλλά είχε ακόμη τον στρατό, όλους τους μηχανισμούς εξουσίας και οι «αποικίες» δεν ήταν τόσο δυνατές για να αποδεσμευθούν. Αντί να σώσουν την Σοβιετική Ένωση και να επαναφέρουν την χώρα στον σοσιαλισμό, οι πραξικοπηματίες επετύγχαναν το ακριβώς αντίθετο δίνοντας λύση στο αδιέξοδο...

Θα κατάφερνε ο Γκορμπατσώφ να διασώσει την κατάσταση, αν, όπως είχε προβλεφθεί, υπογράφονταν την 19η Αυγούστου η συμφωνία μεταξύ του ίδιου και 9 δημοκρατιών για την «νέα» ΕΣΣΔ; Το βέβαιο είναι ότι γυρνώντας στις 21 Αυγούστου στην Μόσχα, ο σοβιετικός πρόεδρος βρέθηκε, τονίζει τώρα ο ίδιος, «σε μια νέα χώρα». Χωρίς το κόμμα που τον μισούσε αλλά και τον στήριζε, χωρίς την Κα Γκε Μπε και τον στρατό και το κυριότερο, με τον άσπονδο εχθρό του, τον Μπόρις Γιέλτσιν να έχει την υπεροχή, την στιγμή που το όποιο κύρος του Κρεμλίνου είχε εντελώς καταρρακωθεί. Από κει και μετά, η οριστική απώλεια της εξουσίας και η διάλυση της ΕΣΣΔ, «μιας χάρτινης τίγρης» που θα έλεγε και ο Μάο τσε Τουνγκ, ήταν πλέον θέμα χρόνου.

Παραμένει το γεγονός ότι ο αρχιτέκτονας της περεστρόικα κέρδισε το ιστορικό του στοίχημα. Οι μεταρρυθμίσεις του είχαν δημιουργήσει τα κοινωνικά στρώματα, μια νέα γενιά ανθρώπων, που βρέθηκαν τον Αύγουστο στα χαρακώματα, είχαν χειραφετήσει μια υποδουλωμένη για αιώνες κοινωνία. Οι πραξικοπηματίες δεν είχαν αντιληφθεί ή δεν είχαν υπολογίσει καλά αυτή την νέα πραγματικότητα. Των τριών ημερών που άλλαξαν τον χάρτη της Ευρώπης και του κόσμου, είχαν προηγηθεί έξι αξέχαστα χρόνια.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Πείνα και Δημοκρατία

Για πρώτη φορά σε 70 χρόνια η Ρωσία και οι άλλες Δημοκρατίες της πρώην Σ. Ένωσης θα δεχθούν βοήθεια σε τρόφιμα. Δεν είναι τόσο η μείωση της παραγωγής σίτου και πετρελαίου που επισείει το φάσμα της πείνας και της έλλειψης καυσίμων στον βαρύ φετινό χειμώνα που περιμένει την πάλαι ποτέ «αυτάρκη» Σ. Ένωση, όσο η πλήρης κατάρρευση του παλαιού οικονομικού συστήματος και η σχεδόν παράλυτη κεντρική εξουσία που αδυνατούν να διανεμούν ό,τι εξακολουθεί να παράγεται σε μία χώρα τελείως αποδιαρθρωμένη.

Ο Γκορμπατσώφ οδήγησε την χώρα του στον δρόμο της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Διέλυσε την σοβιετική αυτοκρατορία. Συνήγγησε στο να τεθεί η ταφόπετρα στον Ψυχρό Πόλεμο. Εδραίωσε την παγκόσμια ειρήνη. Ένας ηγέτης με όραμα και αποφασιστικότητα. Θα μείνει στην ιστορία του αιώνα. Σίγουρα οι συμπατριώτες του αναγνωρίζουν τα όσα έκανε. Αλλά στον οικονομικό τομέα τα πράγματα είναι τραγικά κι έχουν φυσικά τις αποκρουστικές τους επιπτώσεις στον κοινωνικό χώρο. Αλλά η Ελευθερία και η Δημοκρατία που μόλις αποκτήθηκαν δεν μπορούν να γεμίσουν τα άδεια στομάχια. Η αξιοπιστία τους σαν αξίες και κανόνες διαβίωσης πολιτισμένων κρατών υπονομεύονται καθημερινά στην συνείδηση του κόσμου από την εντεινόμενη δυστυχία. Άλλοι θα αναπολήσουν τον «χαμένο παράδεισο», του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Άλλοι θα αναζητήσουν λύσεις Καίσαρα για να μοιράσουν «δίκαια» τα ολίγα αγαθά. Αλλοίμονο στους λαούς που φέρουν τον εαυτό τους μπροστά στο δίλημμα να επιλέξουν μεταξύ Δημοκρατίας και πείνας. Οι νόμοι της βιολογίας και η ιστορική εμπειρία δείχνουν ότι συνήθως θυσιάζεται η πρώτη αντι πινακίου φακής. Η παράδοση βαραίνει πολύ στον ζυγό.

Λογής - λογής δημαγωγοί και πραξικοπηματίες караδοχούν για να εισπράξουν την λαϊκή δυσαρέσκεια. Δεν υπάρχει, βέβαια, καμιά λογική βάση που να στηρίξει ακόμη και την πιο απίθανη εκδοχή ότι ένα νέο αυταρχικό και ολοκληρωτικό καθεστώς οποιασδήποτε απόχρωσης θα καλυτερέψει τα πράγματα. Το αντίθετο μάλιστα. Θα τα επιδεινώσει ακόμη περισσότερο.

Η πορεία που χάραξε ο Γκορμπατσώφ αποτελεί μονόδρομο. Αλλά οι ιστορικές εξελίξεις και η έκβαση των συγκρούσεων δεν υποτάσσονται στον ορθολογισμό. Γι' αυτό και τα σύννεφα πάνω από τις χώρες της πρώην Σ. Ένωσης είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλοτε βαρείά. Η «κοινωνικοποίηση της δυστυχίας» συνοδεύεται πάντα από την δολοφονία των λαϊκών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το αποτυχόν πραξικόπημα του περασμένου Αυγούστου έδειξε πολλά· και ο δρόμος προς την Κοινοπολιτεία, πέρα από την πολιτική σημασία, δεν αποτρέπει την πείνα και την εξαθλίωση.

Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΥΧΙΑΣ

Βιβλία

για

νέους,

και

όχι μόνο,

από

τους

ΝΕΟΥΣ

ΑΚΡΙΤΕΣ

Παραμύθια της Μικρασίας

Παραμύθια της Κύπρου

ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ...

Έφεσσου 24 171 21 Ν. ΣΜΥΡΝΗ

Τηλ.: 9334 554, 9334 685

Ο εθνικισμός στην μετακομμουνιστική Ευρώπη

Πολλά τα δεδομένα που ανατράπηκαν τα δύο τελευταία χρόνια στην Ευρώπη. Σύνορα, συμμαχίες, συστήματα. Και πολλά άλλα, που δεν μπορεί κανείς να πει για πόσο διάστημα ακόμη θα είναι δεδομένα. Αιφνιδίως η Ευρώπη έγινε τόσο «κινητική»... Εδώ, στην γηραιά ήπειρο, συντελούνται οι μεγαλύτερες γεωπολιτικές ανακατατάξεις από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή του κόσμου.

Η Ευρώπη υποτίθεται ότι, μετά το 1945, είχε απαλλαγεί από τους κινδύνους και τα δεινά του πολέμου. Οι πόλεμοι πλέον ήταν για την Ασία, την Αφρική, τον Αραβικό και εν γένει τον Τρίτο Κόσμο... Τώρα όμως στο κέντρο της, στην διαλυόμενη Γιουγκοσλαβία, διεξάγεται ένας από τους πιο φρικτούς και παράλογους πολέμους τον οποίον, επί πλέον, η Ευρώπη δεν μπορεί να ελέγξει ή να σταματήσει.

Η Ευρώπη υποτίθεται ότι είχε ξεπεράσει —λίγο ως πολύ— το στάδιο των εθνικών διεκδικήσεων και του εθνικισμού. Όμως και αυτό το δεδομένο ανατράπηκε. Αμέσως μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού σε όλες περίπου τις πρώην «αδελφές - χώρες» συγκροτούνται εθνικιστικά κινήματα, εκδηλώνονται τρομερές εντάσεις στις σχέσεις μεταξύ των εθνών και των εθνικών μειονοτήτων και σε αρκετές περιπτώσεις τα σύνορα αμφισβητούνται. Η μετακομμουνιστική Ευρώπη είναι πολύ επικίνδυνη. Η έκρηξη θα δημιουργηθεί στην Γιουγκοσλαβία, όπου η Κροατία θα μεταβληθεί σε πεδίο μαχών. Η βαλκανοποίηση της Γιουγκοσλαβίας αποτελεί τραγική πραγματικότητα και η γιουγκοσλαβοποίηση της τέως Σοβιετικής Ένωσης, δραματική απειλή.

Ο χάρτης της Ευρώπης άλλαξε ήδη και συνεχίζει να αλλάζει. Στην θέση των δύο Γερμανιών, υπάρχει τώρα μια μεγάλη Γερμανία. Στην Βαλτική θάλασσα υπάρχουν τρεις μικρές ανεξάρτητες χώρες, η Λιθουανία, η Λεττονία, η Εσθονία. Η «έξοδος» τους από την Σοβιετική Ένωση ήταν το πρώτο βήμα προς την διάλυσή της. Την αναγνώριση της ανεξαρτησίας τους, τουλάχιστον από ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, περιμένουν —είναι πλέον θέμα ημερών— η Κροατία και η Σλοβενία. Και μένουν ακόμη ανοικτά πολλά θέματα. Τι θα γίνει, π.χ. με την Τσεχοσλοβακία; Θα χωρίσουν οι Τσέχοι με τους Σλοβάκους; Πώς θα αντιμετωπισθεί το πρόβλημα των εθνικών μειονοτήτων; Τι θα γίνει με τους Ούγγρους της Τρανσυλβανίας, με τους Αλβανούς στο Κοσσυφοπέδιο, με την Μολδαβία που ζητά να ενωθεί με την Ρουμανία;

Ο εθνικισμός πλήττει την μετακομμουνιστική Ευρώπη. Γι' αυτό δεν χωρά καμιά αμφιβολία. Μαζί με τον εθνικισμό έχουν εμφανισθεί κι άλλα συγγενή φαινόμενα όπως η ξενοφοβία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ο αντισημιτισμός. Ο Άνταμ Μίχνικ γράφει με αφορμή όσα συμβαίνουν στην Πολωνία: «Παγίδα για την νεαρή δημοκρατία αποτελεί ο εθνικισμός που ξέσπασε μαζί με την ελευθερία. Ο εθνικισμός είναι η παραμορφωμένη αντίδραση στην αναγκαιότητα για ανεξαρτησία· αναγκαιότητα που κατέπνιγε ο κομμουνισμός»¹. «Η έκρηξη του εθνικισμού» υποστηρίζει ο Βάτσλαβ Χάβελ, «σ' αυτό το τμήμα της Ευρώπης είναι περισσότερο από κατανοητή. Πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν ότι τα έθνη που βρέθηκαν υπό τον κομμουνισμό έζησαν επί δεκαετίες σε ένα καθεστώς που ισοπέδωνε τα πάντα. Από το Βλαδιβοστόκ έως το Βερολίνο όλα ήταν ίδια»².

Ο εθνικισμός —επαναλαμβάνουμε— αποτελεί απτή πραγματικότητα στην μετακομμουνιστική Ευρώπη. Όμως τα όρια ανάμεσα στον ξενόφοβο εθνικισμό και στο αίτημα των εθνών για χειραφέτηση και ανεξαρτησία δεν είναι πάντα ευκολοδιάκριτα. Ακριβώς για τον λόγο αυτό οι υπεραπλουστεύσεις του τύπου «όλα τα κινήματα και οι διεκδικήσεις της Ανατολικής Ευρώπης έχουν εθνικιστικό χαρακτήρα» μάλλον αυξάνουν την σύγχυση παρά βοηθούν να κατανοήσουμε μία ούτως ή άλλως περίπλοκη κατάσταση. Ας κρατήσουμε λοιπόν ορισμένες επιφυλάξεις και ερωτήματα. Στο κεντροανατολικό τμήμα της Ευρώπης υπάρχουν εθνικά προβλήματα που στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες έχουν προ πολλού διευθετηθεί.

Δύο ενδεικτικά παραδείγματα. Στην Ρουμανία δρα το εθνικιστικό κίνημα *Vatra Romanesca* το οποίο πρεσβεύει ότι «η Ρουμανία ανήκει μόνον στους Ρουμάνους», θεωρεί τα δύο εκατομμύρια Ούγγρους της Τρανσυλβανίας «εχθρούς» της χώρας και δεν χάνει ευκαιρία για φονικές επιθέσεις εναντίον τους (ας θυμηθούμε τα αιματηρά επεισόδια στο Τίργκου Μούρες τον Μάρτιο του 1990). Στην Λιθουανία το 1988 ιδρύθηκε το επίσης εθνικιστικό κίνημα *Sajudis*, με επικεφαλής τον Βιτάουτας Λαντσμπέργκις, το οποίο οδήγησε την χώρα στην κατάκτηση της ανεξαρτησίας της. Τι το κοινό μπορεί να έχουν η *Vatra Romanesca* και το *Sajudis*;

Ο χάρτης της Ευρώπης θα αλλάξει κι άλλο, στα Βαλκάνια αυτήν την φορά. Στο μεταξύ οι Δυτικοευρωπαίοι καθώς κι εμείς εν Ελλάδι, συνεχίζουμε να ανακαλύπτουμε ...ξεχασμένα έθνη και λαούς της ευρωπαϊκής ηπείρου που αγνοούσαμε όχι μόνον την ιστορία τους αλλά ακόμη και το όνομά τους...

ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

1. Άνταμ Μίχνικ: «Η μετακομμουνιστική Ευρώπη και τα προβλήματα της δημοκρατίας». Εκτεταμένο απόσπασμα δημοσιεύθηκε στο ANTI (τχ. 452).

2. Συνέντευξη του Προέδρου της Τσεχοσλοβακίας στο ANTI (τχ. 469).

Ο «ΤΡΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η Αλβανία ήταν δίπλα μας

Η πείνα ήταν πάντα απειλή. Ο «Τρίτος Κόσμος» φόβιζε τους «ανεπτυγμένους λαούς», περισσότερο γιατί δεν τους έμοιαζε σε τίποτα. Δυσερμήνευτος, κατάλληλος για επιδόσεις της λέσχης των εθνολόγων· απρόβλεπτος, προσφερόμενος σε ασκήσεις πρόβλεψης από πολιτικούς επιστήμονες· πλούσιος στην γη του, πρώτης τάξεως ευκαιρία για εντατική επένδυση· φερέοικος, πρώτης τάξεως κίνητρο για την πρόοδο της δημογραφίας.

Η κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης έφερε στην καρδιά της Ευρώπης την «επανάσταση των προσδοχιών» που κινούσε την Αφρική και την Ασία στις δεκαετίες του '50 και του '60· έφερε όμως μαζί και την πείνα και το έρεβος του μεταναστευτικού κύματος, προκάλεσε φόβους αναγεννώντας αντιξενισμό, ρατσισμό και συλλογικές συμπεριφορές άμυνας και προάσπισης προνομίων υλιστικής τάξεως. Ο *Ralph Dahrendorf* θα δει στην μετανάστευση μιαν απειλή για την «κοινωνική συνοχή» και την «πολιτική σταθερότητα» των δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Ήδη στις προτεραιότητες της Ευρώπης ένας νέος τομέας πολιτικής, η πολιτική της μετανάστευσης, εμφανίζεται ορμητικά στο προσκήνιο.

Δίπλα μας η Αλβανία εμφανίζει τα πιο ακραία συμπτώματα αυτού που κάποτε (;) λεγόταν τριτοκοσμική χώρα. Δίπλα μας ήταν πάντα: η «αριστερή» σιωπή και η «δεξιά» κρατική πολιτική είχαν ως αποτέλεσμα όχι μόνο την άγνοια της «κοινής γνώμης» αλλά και το ξερίζωμα της εκεί ελληνικής μειονότητας.

Τώρα; Μετά την μετά πολλών επαίνων κυβερνητική επαγγελία προς τους λιμοκτονούντες Βορειοηπειρώτες για τον ελληνικό παράδεισο, μετά την αδυσώπητη γνώση όλων μας για το τι συμβαίνει στην διά γυμνού οφθαλμού ορατή πλέον χώρα των άλλοτε «ευρωπαίων μαοϊκών», τι λέμε και τι πράττουμε;

Αν δούμε τα πρωτοσέλιδα κάποιων εφημερίδων

(«Απογευματινή», «Ελεύθερος Τύπος»), η «κοινή γνώμη»

άγεται και φέρεται μέσα σε ένα κλίμα ρατσισμού και σωβινισμού

(αν η ίδια δεν το διαμορφώνει): η εγκληματικότητα αρκετών

Αλβανών φυγάδων γενικεύεται για να συμπεριλάβει άπαντες τους ομοεθνείς τους και, από εκεί, αδιακρίτως όλους τους εξ Αλβανίας (διάβαζε: Βορειοηπειρώτες). Πλάϊ - πλάϊ με αυτό, έχουμε την

επίσημη —πολλούς μήνες τώρα— πολιτική του πογκρόμ, της μη ανανέωσης των αδειών παραμονής, της δυσκολίας στην απόκτηση «βίζας» κ.τ.λ. Και ο πρωθυπουργός μας, «τρομαγμένος» από την κατάσταση που αντιμετώπισαν («αποτελεσματικότατα», είναι αλήθεια) οι Ιταλοί, πριν λίγες εβδομάδες, διατράνωσε τους φόβους του για το μεταναστευτικό κύμα που ίσως πλήξει την Ελλάδα, στα βόρεια σύνορά της...

Ο φόβος των αυτοχθόνων μετακυλιεται έτσι σε εκφοβισμό των

ετερουχθόνων, και, πριν απ' αυτό, μεταποιείται σε συμπεριφορές «προσοχής» απέναντι στους ξένους από τα «Βαλκάνια». (Γιατί πριν, την προηγούμενη δεκαετία, «προσέχαμε», από τους Αιθιοπες και τους Αφγανούς...). Και αν οι εύπορες οικογένειες θεωρούν «οικονομική» μια καθαρίστρια από την Β. Ήπειρο (μετά από κάποια περίοδο «επιτήρησής» της), στο Λαύριο και

στο Αίγιο έχει αρχίσει πλέον να διαδίδεται η τακτική του προπηλακισμού στους Αλβανούς και τους Γιουγκοσλάβους που «σπάνε την αγορά»...

Το «1992» μπήκε. Η αποσταθεροποίηση δεν αφορά σε κάποιο γενικό σχήμα διεθνών ισορροπιών που κατέρρευσαν, ούτε ακόμα στα καθεστωτικά και αξιακά κενά που προκύπτουν

στις νέες καταστάσεις μετάβασης προς την καπιταλιστική οικονομία. Η αποσταθεροποίηση βρίσκεται στην σκέψη και στην συνειδησή του «κοινού» των σχετικά «σταθερών» κοινωνιών. Γιατί η Αλβανία ήταν δίπλα μας, αλλά τώρα είναι μέσα μας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ ΚΟΛΠΟ

Εικόνες πολέμου, πόλεμος εικόνων

Η τεχνολογία στην υπηρεσία του πολέμου. Τα υψηλά «επιτεύγματα» της σύγχρονης πολεμικής μηχανής, η ακρίβεια στην στόχευση, τα ηλεκτρονικά μέσα, οι πύραυλοι Σκουντ και Πάτριος, έξοχα δείγματα των μέσων καταστροφής που επινοούν οι ανθρώπινες κοινωνίες, εισέδυσαν στην καθημερινή μας ζωή στην εποχή του πολέμου στον Περσικό. Δοκιμάστηκε το οπλοστάσιο αυτό στην πράξη και οι ειδικοί έβγαλαν τα συμπεράσματά τους. Οι ερευνητές θα εγκύψουν τώρα στις αδυναμίες τους για να τα «βελτιώσουν». Η πλευρά αυτή του πολέμου, επιβεβαίωνε πανηγυρικά την ισχύ της σημερινής τεχνολογίας, τον τομέα αυτό «προόδου» και «εκσυγχρονισμού» που με κλινική ψυχρότητα επιτελεί το πολεμικό έργο και αποφασίζει τις τύχες του πολέμου ανεξάρτητα από ηθικές σταθμίσεις. Υπάρχουν οι υποστηρικτές της τεχνολογίας αυτής. Αυτοί που πίστευαν ότι έτσι συντομεύεται ο πόλεμος και μειώνονται οι ανθρώπινες απώλειες. Η άποψή τους φαίνεται να «δικαιώνεται» από την έκβαση του πολέμου στον Περσικό ως προς την πλευρά τουλάχιστον των συμμαχικών δυνάμεων των οποίων οι απώλειες ήταν εκπληκτικά «μηδαμινές» με στρατιωτικά κριτήρια, όσες περίπου σε τροχαία ατυχήματα στην Ελλάδα μερικά ξέφρενα Σαββατοκύριακα. Αλλά αυτό είναι το μέτρο; Στο πολεμικό πεδίο τεχνολογία και επαγγελματισμός κερδίζουν. Στο ανθρώπινο επίπεδο οι τραγωδίες εκατέρωθεν είναι τρομακτικές.

Πόλεμος των Εικόνων...

Ελάχιστες εικόνες από αυτή την ανθρώπινη τραγωδία του πολέμου είδαμε σ' αυτόν τον πόλεμο. Η τεχνολογία εδέσποσε κι εδώ και οι επιπτώσεις της αποκρύφθηκαν επιμελώς με την αυστηρή λογοκρισία που επέβαλε η πολεμική μηχανή. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης υποτάχτηκαν στους κανόνες των εμπολέμων. Αργότερα «*post festum*» έγινε αντιληπτό το μέγεθος της καταστροφής και του ανθρώπινου δράματος. Οι μηχανές και το κροτάλισμά τους υποκατέστησαν την ανθρώπινη φωνή αγωνίας και τον ανθρώπινο πόνο. Είμαστε ακόμα πολύ «αδύναμοι» για να αντέξουμε την φρίκη, έκριναν οι λογοκριτές. Επιστήμη και τεχνολογία στην υπηρεσία της χειραγώγησης και του ελέγχου της πληροφορίας. Για την δική μας ψυχική ισορροπία και υγεία.

Και η Νέα Τάξη;

Έλαβε το μήνυμα ο Σαντάμ; ο «Χασάπης της Βαγδάτης»; Θα βρεθεί τελικά κάποιο *modus vivendi* μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών κρατών; Θα δικαιωθούν οι προσδοκίες των Παλαιστινίων; Νικητές και ηττημένοι θα αποφασίσουν τελικά για την ειρήνη; Μετά από τον μεταπολεμικό διπλωματικό πυρετό οι διαπραγματεύσεις που άρχισαν φαίνεται ότι θα συνεχιστούν, παρά τις δυσκολίες. Καθόλου εύκολη υπόθεση. Αλλά αν δεν κερδίσει η Ειρήνη, τότε μια νέα γενική ανάφλεξη στην Μέση Ανατολή δεν μπορεί να αποκλειστεί.

Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ημερολόγιο του πολέμου

- 9 Ιαν. 1991 Οι συνομιλίες στην Γενεύη μεταξύ του Αμερικανού ΥΠΕΞ Μπαϊνχερ και του Ιρακινού ομολόγου του Αζίζ καταρρέουν. Ο πόλεμος αναπόφευκτος.
- 17 Ιαν. Αρχίζει η πολεμική σύρραξη με την αεροπορική συμμαχική επιδρομή.
- 31 Ιαν. Ιρακινή επίθεση εντός της Σ. Αραβίας (πόλη Χαφτζί) αποκρούεται.

- 11 Φεβρ. Παρά τις επιθέσεις που δέχεται το Ισραήλ με πυραύλους Σχουντ από το Ιράκ πείθεται από τους Αμερικανούς με ανταλλάγματα να παραμείνει εκτός πολέμου.
- 27 Φεβρ. Ο Αμερικανός πρόεδρος Μπους ανακοινώνει την λήξη των εχθροπραξιών. Η επέλαση στο Ιράκ και η συντριβή της πολεμικής μηχανής του Σαντάμ διήρκεσε μόνον 100 ώρες.

ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ: ΠΡΟΔΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΦΑ

Η σφαγή των Κούρδων, η σιωπή της Δύσης

Παίρνοντας θάρρος από την ήττα του Σαντάμ στον πόλεμο του Περσικού οι Κούρδοι εξεγέρθηκαν κατά του Χασάπη της Βαγδάτης και σημείωσαν αρκετές επιτυχίες. Σύντομα όμως οι άθικτες μονάδες της Προεδρικής Φρουράς εξανάγκασαν εκατοντάδες χιλιάδες Κούρδων να εγκαταλείψουν τα μέρη τους και να καταφύγουν πρόσφυγες στην Τουρκία και το Ιράν. Η ιστορία επαναλαμβάνεται. Και η σφαγή. Συμπιεσμένο μεταξύ Αράβων, Τούρκων και Ιρανών το κουρδικό έθνος σφάζεται ανελέητα από όλους χωρίς καμιά ουσιαστική φωνή διαμαρτυρίας από την Δύση. Η δυτική επιχείρηση διάσωσης απλώς περιόρισε τις σφαγές και τους θανάτους από τις κακουχίες και την πείνα.

Το πρόβλημα παραμένει. Και θα επανεμφανισθεί αφού ούτε οι συνομιλίες Κούρδων ηγετών με τον Σαντάμ κατέληξαν σε κάτι συγκεκριμένο, ούτε η Τουρκία είναι διατεθειμένη να τους αφήσει στην ησυχία τους. Το αντίθετο μάλιστα. Πραγματοποιεί στρατιωτικές επιδρομές κατά των «κατοίκων του Βορείου Ιράκ». 25 εκ. λαού παραμένουν χωρίς κράτος. Κανείς δεν θέλει κάτι τέτοιο. Ούτε η Δύση, ούτε το Ιράν, ούτε το Ιράκ, ούτε φυσικά η Τουρκία. Η προδοσία των Κούρδων συνεχίζεται. Και οι σφαγές θα συνεχιστούν. Αυτή την φορά με την πείνα και τον φόβο «αρωγούς» στην εκκαθάριση.

Για μια ακόμη φορά το τίμημα είναι βαρύ. Αλλά ουδέποτε η ανεξαρτησία και η ελευθερία ενός λαού ήταν εύκολη υπόθεση. Ένας λαός τόνων εκατομμυρίων θα πρέπει να βρει ο ίδιος τους τρόπους για να επιβάλει την στήριξη της Δύσης, για να αποκτήσει κράτος.

Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Χρονολόγιο:

- 1920-1930: Ο κουρδικός εθνικισμός αναπτύσσεται στην Τουρκία. Ο Ατατούρκ όχι μόνο απαγορεύει την κουρδική γλώσσα αλλά και καταστέλλει βιαιώς όλες τις εξεγέρσεις.
- 1946: Σχηματίζεται στο Ιράν η «Κουρδική Δημοκρατία» Μαχαμπάντ με σοβιετική στήριξη που ανατρέπεται όμως από ιρανικά στρατεύματα μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών.
- 1970: Μετά από μία δεκαετία πολέμου με Κούρδους αντάρτες που ζητούν αυτονομία, το Ιράκ υπόσχεται πολιτική εκπροσώπηση των Κούρδων με αντάλλαγμα την εκεχειρία. Ουδέποτε τηρεί τις υποσχέσεις του.
- 1975: Ο Σάχης του Ιράν με την υποστήριξη του Χένρυ Κίσσινγκερ και της ΣΙΑ βοηθά τους Κούρδους του Ιράκ για να εξασθενήσει τον Σαντάμ. Ιράν και Ιράκ όμως υπογράφουν συνθήκη για τα αμφισβητούμενα συνοριακά εδάφη και η βοήθεια του Ιράν προς τους Κούρδους παύει.
- 1980-1988: Η εκστρατεία «καμμένης γης» του Σαντάμ εναντίον των Κούρδων συνεχίζεται ασταμάτητα κατά την διάρκεια του πολέμου Ιράν - Ιράκ αλλά και μετά. Καταστρέφονται κάπου 5.000 χωριά και πόλεις Κούρδων.
- 1988: Ο στρατός του Σαντάμ εξαπολύει επίθεση με χημικά όπλα κατά των Κούρδων στην πόλη Χαλάμπσα φονεύοντας 5.000 Κούρδους και εξαναγκάζοντας χιλιάδες Κούρδους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να αναζητήσουν καταφύγιο στο Ιράν και την Τουρκία.

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 1

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΠΟΙΗΣΗ

Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

Κυριάκος Αθανασιάδης

Δώδεκα

(Μυθιστόρημα)

Τάκης Ελευθεριάδης

Ο πετεινός ή Περί αντικειμένου

Γιώργος Κακουλίδης

Το σύνδρομο του Παρθένη

(Αφήγημα)

Ιωάννα Καρατζαφέρη

Έοδερ

(Μυθιστόρημα)

Γιώργος Κάτος

Ιστορίες της νύχτας

(Διηγήματα)

Τατιάνα Γκρίτσι-Μιλλιέξ

Ονειρικά

(Διηγήματα)

*

Η Τρίπολη του Πόντου

Γιώργος Μικαλίδης

Τα φονικά

(Μυθιστόρημα)

Γιάννης Ξανθούλης

Το ροζ που δεν ξέχασα

(Μυθιστόρημα)

Βάνα Παπαθανασίου

Το σενάριο

(Μυθιστόρημα)

Μαρία Πολενάκη

Μη... είμαι ακόμα ζωντανή!

(Μυθιστόρημα)

Τάσος Ρούσσος

Ο τελευταίος της συντεχνίας

(Νουβέλα)

Γιώργος Σκούρτης

Το συμπόσιο της Σελήνης

(Νουβέλα)

*

Αυτά κι άλλα πολλά

Αντώνης Σουρούνης

Πάσχα στο χωριό

(Νουβέλα)

Ευγενία Φακίνου

Ζάχαρη στην άκρη

(Μυθιστόρημα)

Διονύσης Χαριτόπουλος

Εναντίον του Marlboro

(Μυθιστόρημα)

Α. Κ. Χριστοδούλου

Το αγκάδι ή Ο Παντελής Βλαστός

(Νουβέλα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Δημήτρης Αλεξίου

Προς Ασωπίαν

Νάντια Βαλαβάνη

Τέλος εποχής

Γιώργος Μοράρης

Συναναστροφές της σιωπής

Νικόδημος (μοναχός)

Τα άπαντα της στιγμής

Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου

Η προσευχή του αναιδούς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Από τις ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ κυκλοφορούν τα **ΝΕΑ ΑΛΜΠΟΥΜ**

ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΔΕ ΧΑΘΗΚΑΝ ΟΛΑ

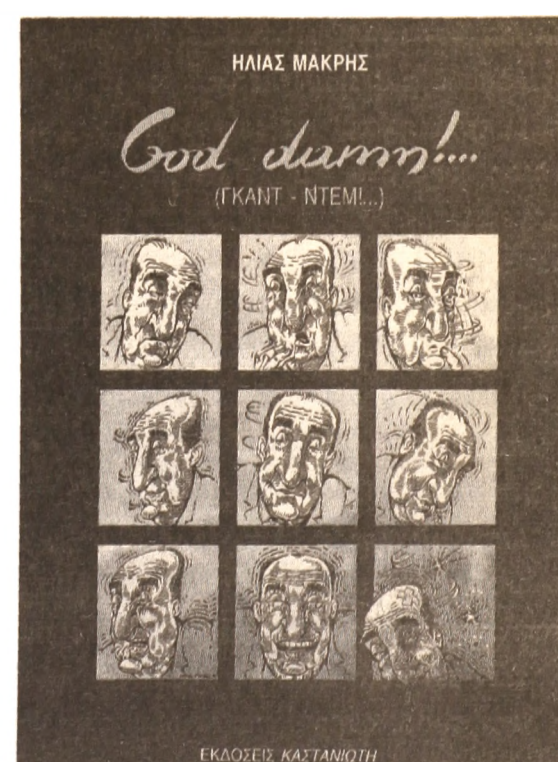
ΣΤΑΘΗΣ
Ο ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΧΟΙΝΑ
ΧΡΟΥΤΣ...

ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ
Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ;

ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ
ΓΚΑΝΤ-ΝΤΕΜ!...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Τα σκίτσα του πολέμου

Η βαρβαρότητα του εμφυλίου στην Γιουγκοσλαβία, δεν θα πρέπει να επισκιάσει μίαν άλλη σημαντική διάσταση στο περιθώριο ίσως της αιματοχυσίας.

Το φαινόμενο του εθνικισμού, είναι απαραίτητο να μελετάται συνολικά, με έμφαση στους εσωτερικούς προσδιορισμούς του.

Έχοντας ταυτόχρονα υπόψη τα πλαίσια άσκησης της εξουσίας στο άμεσο ιστορικό παρόν.

Η διανόηση, ως επί το πλείστον, παρατηρούμε ότι αποτελεί παράγοντα αναζωπύρωσης του τυφλού υπερεθνικισμού, των σκοτεινών ενστικτών και συνεπώς της κρατικής κυριαρχίας.

Στο ενδεχόμενο κατάρρευσης της συνεκτικής ιδεολογίας, όπως στην συγκεκριμένη περίπτωση, η προσφυγή στην βία του πολέμου αποτελεί τον μονόδρομο της εκτόνωσής της.

Οι σκιτσογράφοι, αναπόσπαστο τμήμα του χειραγωγημένου Τύπου —πλην ελαχίστων εξαιρέσεων— συγκροτούν τον πυρήνα μιας διανόησης που παρέχει τον θεωρητικό - πνευματικό εξοπλισμό, παράλληλα με το πεδίο της αιματηρής διαπάλης.

Δυστυχώς, αποδυναμώνουν με την ισχύ της εικόνας τους, εκείνα τα πνευματικά ρεύματα που σταδιακά αν όχι άμεσα, θα ήταν σε θέση να αναγνωρίσουν την ανθρώπινη ζωή ως καθολική αξία.

Τα σκίτσα του πολέμου, τρέφουν το μίσος και επιταχύνουν την καταστροφική μανία της εμφύλιας σύρραξης.

Πολλά ερωτηματικά εγείρονται: είναι τάχα η έλλειψη ευαισθησίας του Τύπου, των καλλιτεχνών, των πανεπιστημιακών και άλλων φορέων του πνεύματος, ή μήπως έχουν να επιλέξουν ανάμεσα στην σιωπή και στον μοναδικό τρόπο έκφρασης που τους παρέχεται στους χώρους της δραστηριότητάς τους; Σαφώς δεν θα έπρεπε να τίθεται το δίλημμα. Το τίμημα όμως της σιωπής και της απομόνωσης είναι ιδιαίτερα σκληρό, σε μία περίοδο που η μάζα και η ηγεσία επιζητούν τον πόλεμο, ενώ το δέλεαρ της αναγνώρισης που επιφέρει η εθνικιστική εικόνα είναι αρκετά ισχυρό, όπως ακριβώς τέτοιες μέρες οι συγγραφείς που τονώνουν το εθνικιστικό φρόνημα των συμπατριωτών τους γίνονται πρότυπα γραφής και επωνυμίες. Μ' αυτό τον τρόπο βεβαίως οι εθνικιστές σκιτσογράφοι προσδίδουν στον εαυτό τους την ίδια σχεδόν ενοχή με τους στρατηγούς στην ζώνη των επιχειρήσεων.

Υπάρχουν όμως και οι τολμηροί, που με το ειρηνιστικό και ανθρωπιστικό περιεχόμενο, προσδιορίζουν τον πραγματικό ρόλο της διανόησης.

Ο Ζόραν της «Μπόρμπα» είναι ο μοναδικός ίσως ιδεολόγος σκιτσογράφος σ' ολόκληρη την σπαρασσόμενη χώρα. (Το σκίτσο με τα περιστέρια της ειρήνης, τα οποία εκδικούνται τους Τούτζμαν και Μιλόσεβιτς είναι ενδεικτικό της γραφής του).

Η «ειρηνιστική συνύπαρξη» του σκιτσογράφου της «Πολίτικα» του Βελιγραδίου, με τον σκιτσογράφο της «Βιέσνικ» του Ζάγκρεμπ, καθίσταται αδύνατη, γιατί ακριβώς η επιλογή των

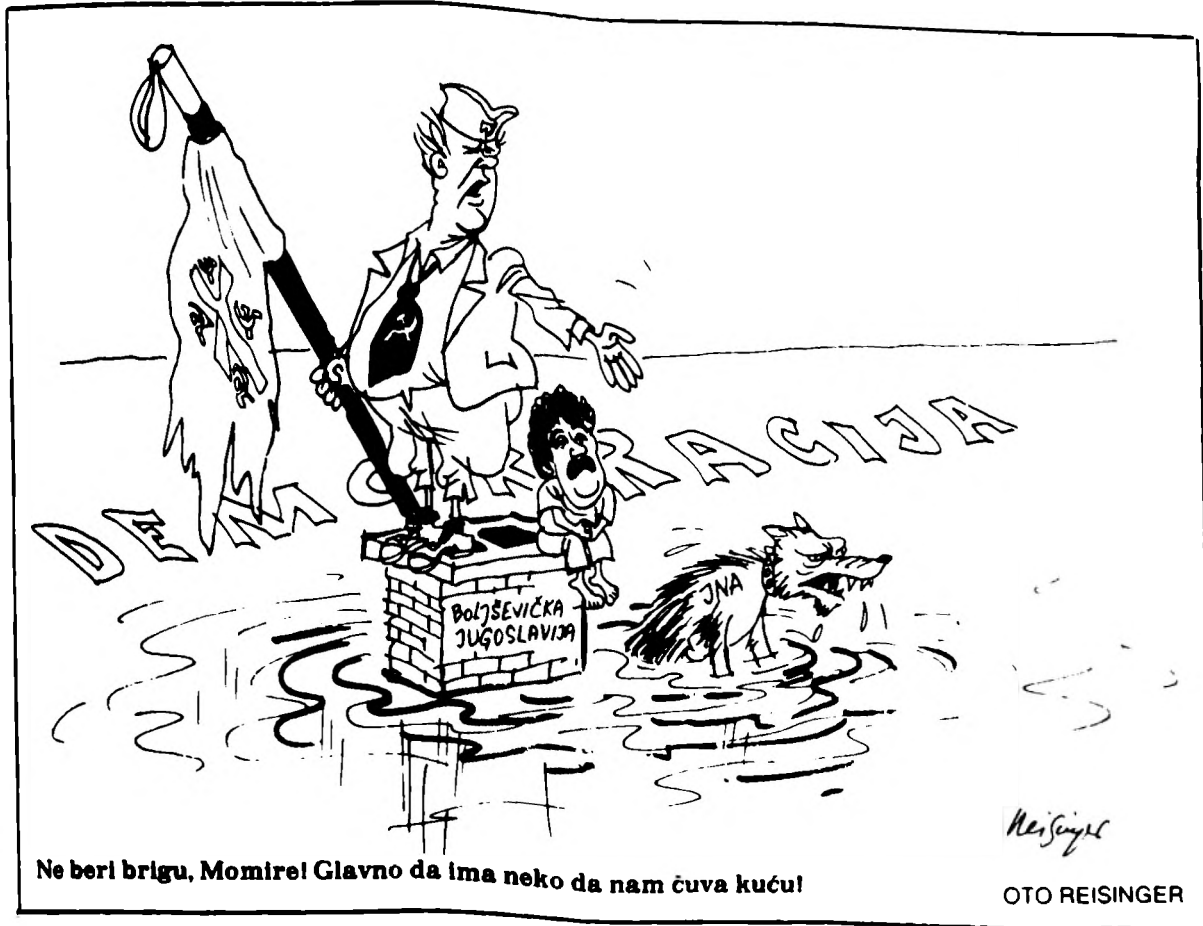
Από την «Πολίτικα» του Βελιγραδίου.

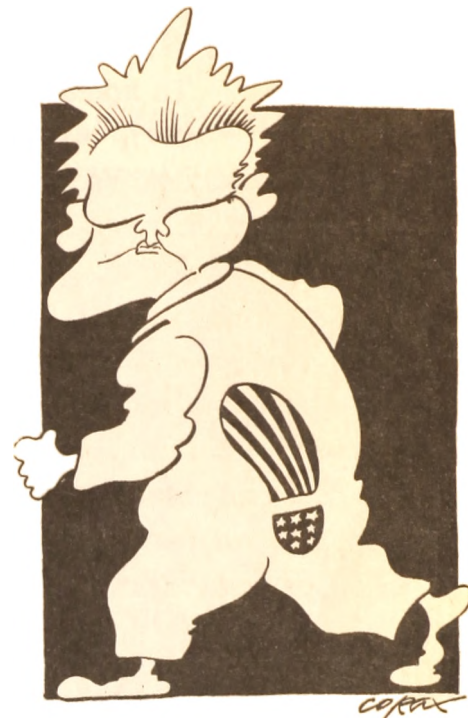
Χωρίς
λόγια από
την
«Βιέσνικ».

αντίθετων χαράκωμάτων, έφερε τις «καλύτερες μέρες» της δημιουργίας τους. Μόνο που μαζί με το απόγειο της έκφρασής τους ήρθε και ο «μπαμπάς ο πόλεμος» και εδώ ακριβώς βρίσκεται η ειρωνία...

Πόσο εύκολα φθάνουμε μπροστά στον κύκλο της ιστορικής

«Αυτή είναι η Δημοκρατία της Σερβίας και του Μιλόσεβιτς: βουτηγμένη στην αιματοχυσία που προκαλεί ο JNA (στρατός)». () σκιτσογράφος της «Βιέσνικ» είναι αμείλικτος.

Από την «Μπόρμπα» του Βελιγραδίου

Οι πολλές «εκεχειρίες» προκάλεσαν την εκδίκηση των περιστεριών της Ειρήνης. Φυσικά εναντίον των Τούτζμαν, Μιλόσεβιτς. Πολυσυζητημένο στην Γιουγκοσλαβία σκίτσο από τον γνωστότερο σκιτσογράφο Ζόραν στην εφημερίδα «Μπόρμπα» του Βελιγραδίου.

Ο Μιλόσεβιτς κι ο στρατηγός Καντίγιεβιτς κινούν τα νήματα του Πολέμου σύμφωνα με τον σκιτσογράφο της Κροατικής «Βιέσνικ».

πραγματικότητας: δίπλα ακριβώς από τον θερμό πόλεμο, διεξάγεται ο πόλεμος κάθε μορφής προπαγάνδας με «αθώους θύτες» τους καθοδηγητές της, που στο τέλος - τέλος γίνονται τα «αθώα θύματά της».

Τα σκίτσα που παρατίθενται, αποτελούν ένα μέρος της συλλογής

που συγκέντρωσα κατά την διάρκεια της αποστολής μου στην Γιουγκοσλαβία και είναι ένα χαρακτηριστικό δείγμα του αμείλικτου πολέμου μεταξύ των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Γιάννης Ρεμούνδος
Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ,
ΜΩΡΟ ΜΟΥ

Ο Πειραιάς. Οι δυτικές συνοικίες σαν ανοιχτές
πληγές. Τα πράσινα λεωφορεία. Κουλουρτζήδες
με τετραπέρατα μάτια. Η θάλασσα γεμάτη λάδια
και βρομιές. Εμπορεύματα, γερανοί και πλοία.

*
* *

Χανίφ Κιουρέισι
Ο ΒΟΥΔΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΑΣΤΙΩΝ

Το πρώτο μυθιστόρημα του εμπνευσμένου σενα-
ριογράφου των ταινιών του Φρίαρς Ωραίο μου
πλυντήριο και Ο Σάμι και η Ρόζι κάνουν έρωτα.

*
* *

Τσβέταν Τοντόροφ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μέσα σ' έναν κόσμο που γνωρίζουμε, χωρίς δια-
βόλους, συλφίδες, βαμπίρ, συμβαίνει ένα γεγονός
που οι νόμοι του οικείου μας κόσμου δεν μπο-
ρούν να το εξηγήσουν. Πρόκειται για παραπλά-
νηση των αισθήσεων, ή μήπως το γεγονός συνέβη
στ' αλήθεια, οπότε την πραγματικότητα διέπουν
νόμοι άγνωστοι σ' εμάς;

*
* *

Seymour Papert
ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΘΥΕΛΛΕΣ
ΠΑΙΔΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ
ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ
ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΟ

«Ο Seymour Papert είναι ο μεγαλύτερος εν ζωή
θεωρητικός της εκπαίδευσης.»

M. Minsky, MIT.

«Το πιο αξιόλογο απ' όλα τα προηγούμενα βι-
βλία με αντικείμενο τους υπολογιστές στην εκ-
παίδευση.»

Tim O'Shea

«Το βιβλίο είναι μια έμπνευση και δεν αρκεί να
το συστήσουμε. Πρέπει να γίνει υποχρεωτική η α-
νάγνωσή του απ' όσους διδάσκουν μαθηματικά
και πληροφορική.»

John Cookson

«Το πιο τονωτικό βιβλίο με αντικείμενο την εκ-
παίδευση που διάβασα αυτό το χρόνο... Πρέπει
να αποτελέσει ουσιαστικό ανάγνωσμα για ο-
ποιοδήποτε σκέπτεται να χρησιμοποιήσει τον υ-
πολογιστή ως εκπαιδευτικό βοήθημα.»

Nick Rushby

*
* *

Ναπολέον Λαζάνης
ΙΧΝΗ ΣΙΩΠΗΣ

Ένας άνθρωπος μόνος σ' ένα εγκαταλειμμένο
χωριό της Ηπείρου.

*
* *

Μαρία Ρίτα Πάρσι
ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΜΙΚΡΩΝ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
Είκοσι πέντε δραματικές ιστορίες σε πρώτο πρό-
σωπο, από κορίτσια ηλικίας οκτώ μέχρι δεκαπέ-
ντε χρονών.

*
* *

Μιχάλης Μερακλής
ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ Γ'

Πρόκειται για τον τρίτο και τελευταίο τόμο της
Ελληνικής Λαογραφίας, ο οποίος ασχολείται με
τη λαϊκή τέχνη. Τέχνη του λόγου, Μουσική, Χο-
ρός, Ζωγραφική, Γλυπτική, Θέατρο, Χειροτε-
χνία.

*
* *

Ηλέκτρα Ιωάννα Τσελίκα
ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ
Η νεολαία αποτελεί μια κοινωνική κατηγορία
που όχι μόνο διαμορφώνεται ιστορικά αλλά δη-
μιουργεί και τη δική της ιστορία.

*
* *

Ευγενία Κουτσουβάνου
Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΚΑΙ Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Σε ποιο βαθμό συγκεκριμένα τηλεοπτικά προ-
γράμματα επηρεάζουν την εξέλιξη της γλωσσικής
ανάπτυξης του παιδιού.

*
* *

Δήμητρα Κατή
ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΦΥΛΟ
Ο ΣΕΞΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ
Το βιβλίο εξετάζει κριτικά τις επιστημονικές ι-
δέες ως προς τις διαφορές των φύλων στις νοητι-
κές ικανότητες.

*
* *

Βασίλης Γ. Νιτσιάκος
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ
Η αυξημένη αποσύνθεση του κοινωνικού ιστού
τις τελευταίες δεκαετίες συμβάλλει στην ενίσχυ-
ση της μυθολογίας γύρω από το παρελθόν.

*
* *

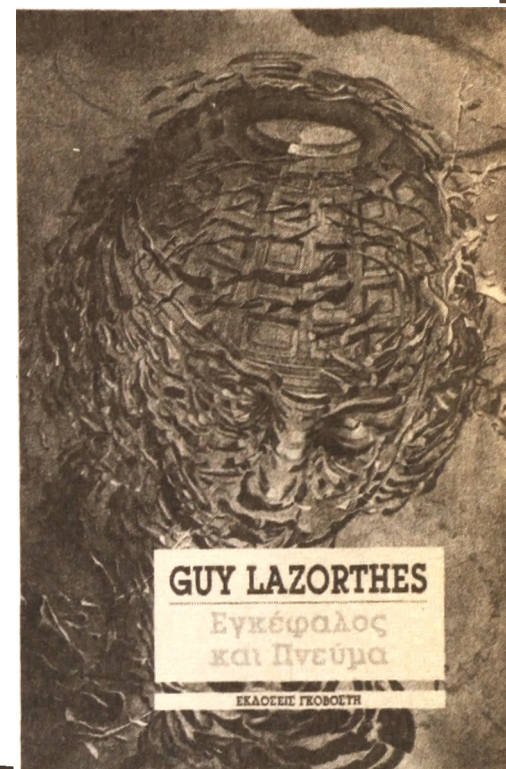
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ GUY LAZORTHES

Εγκέφαλος και Πνεύμα

Τι γνωρίζουμε για τον εγκέφαλο, και ποιες οι σχέσεις του με το πνεύμα, αυτή τη δύναμη που εμυγχώνει κάθε ζωντανή ύλη; ποιά είναι η πορεία της εξέλιξης του εγκεφάλου και τι γνώσεις έχουμε για ένα θέμα που στις μέρες μας είναι σε πλήρη ανάπτυξη; Τί μπορεί να μας μεταδώσει η επιστήμη για τους μηχανισμούς του, την οργάνωσή του, την τρομερή του πολυπλοκότητα;

Ο καθηγητής Lazorthes είναι μέλος της Ακαδημίας Επιστημών και της Εθνικής Ακαδημίας στη Γαλλία.

στου Γκοβόστη, Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

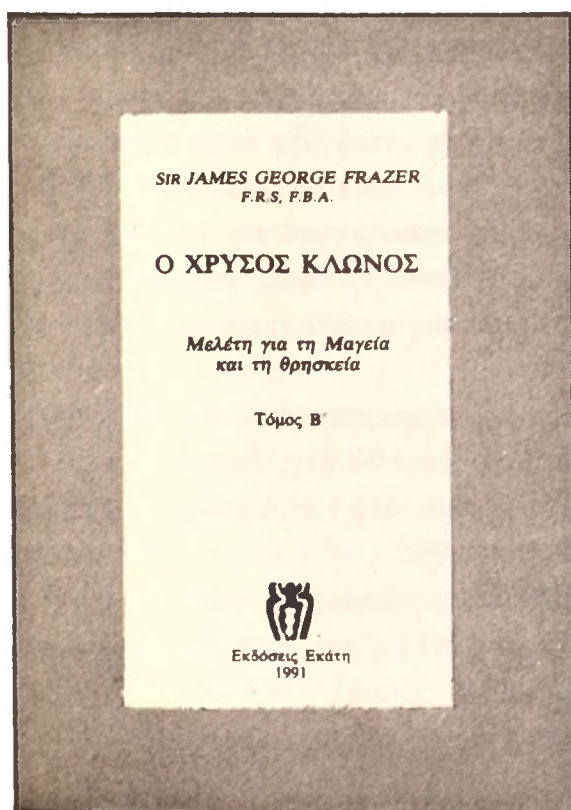

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Από τις εκδόσεις ΕΚΑΤΗ το βιβλίο του
SIR JAMES GEORGE FRAZER F.R.S., F.B.A.

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΚΛΩΝΟΣ

Μελέτη για την Μαγεία
και τη θρησκεία

αιολος

ΣΟΛΩΝΟΣ 114 - 106 81 ΑΘΗΝΑ - ☎ 363.0214,

βιβλία
αφισσες
περιοδικα

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

► ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ
Ατομικές
Ομαδικές
Ζευγαριού
Οικογενιακές

ΠΕΠΗ ΣΟΥΛΙΩΤΟΥ

Εμμ. Μπενάκη 142 - Αθήνα 114 73 - Τηλ: 36.38.578

ΜΙΑ ΑΚΟΜΑ ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Το κόστος της σταθεροποίησης που δεν έγινε

Ο ρόσημο για την πορεία της χώρας θα αποδειχθεί το έτος 1991. Έτος κατά το οποίο τέθηκαν τα θεμέλια για να παραμείνει η Ελλάδα έξω από τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις του ευρύτερου δυτικοευρωπαϊκού χώρου, αφού η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης απέτυχε παταγωδώς.

Αλλά το 1991, θα χαρακτηριστεί και από κάτι άλλο, για την οικονομία. Από την μεμφιμοιρία και την διάχυτη εντύπωση ότι τίποτα δεν γίνεται για την έξοδο από την κρίση και ότι τίποτα δεν πρόκειται να γίνει. Και αυτό είναι ίσως ό,τι το χειρότερο για την επιβίωση του έθνους.

Οποιοσδήποτε χαρακτηρισμός και αν χρησιμοποιηθεί για το 1991, το γεγονός είναι ένα. Ότι το 1991 θα αποδειχθεί έτος - σταθμός για την πορεία της χώρας αφού οι κρατούντες κατάφεραν μέσα σε 12 μήνες να θέσουν τις βάσεις για την «έξοδο» της Ελλάδας από τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις που συντελούνται στον ευρύτερο δυτικοευρωπαϊκό χώρο.

Πράγματι, για μια παραπαίουσα οικονομία (όπως είναι η ελληνική), χωρίς υποδομή και με έντονα και χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα, 12 μήνες αρκούν για να την «καθηλώσουν» και να της αφαιρέσουν κάθε δυνατότητα αναπτυξιακής προοπτικής.

Και αυτό ακριβώς έγινε με την ελληνική οικονομία μέσα στο 1991. Η οικονομία «καθηλώθηκε», αφού το σταθεροποιητικό πρόγραμμα (μονόδρομο για την έξοδο από την οικονομική κρίση το χαρακτήριζε η κυβέρνηση), δεν πέτυχε τους στόχους του, ενώ παράλληλα είναι διάχυτη η αίσθηση της ατολμίας, της αστάθειας, της αδράνειας και της ανασφάλειας.

Η κυβέρνηση δεν κατάφερε μέσα στο 1991 να τιθασει τον πληθωρισμό, ο οποίος τους τελευταίους μήνες ξεπέρασε κάθε δυσοίωνη πρόβλεψη, ούτε να περιορίσει την κερδοσκοπία.

Κατάφερε όμως με το αιτιολογικό της απελευθέρωσης των τιμών να αφαιρέσει μεγάλο μέρος του εισοδήματος των εργαζομένων. Επίσης δεν κατόρθωσε να πείσει τους Έλληνες και τους ξένους επενδυτές να διαθέσουν έστω και μικρό μέρος των κερδών τους για επενδύσεις, κατόρθωσε όμως να «παγώσει» έργα εξαιρετικά μεγάλου ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη. Κανείς δεν γνωρίζει αν το έργο Φυσικού Αερίου θα προχωρήσει ή όχι, ούτε αν η επένδυση για την Αλουμίνα θα πραγματοποιηθεί ή όχι. Ο Αχελώος θα συζητηθεί (αν συζητηθεί) τον Φεβρουάριο στην Βουλή, ενώ σχεδόν κάθε εβδομάδα... αρχίζουν τα έργα για το Μετρό ή το αεροδρόμιο των Σπάτων. Άλλοτε εξαγγέλλεται ότι η ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου θα γίνει με αυτοχρηματοδότηση και

άλλοτε με κοινοτική συγχρηματοδότηση.

Παράλληλα, το 70% και πλέον των επιχειρηματικών κεφαλαίων που εισρέουν στην χώρα διατίθεται για την αγορά ακινήτων και οι όποιες εκκλήσεις, ακόμα και οι πρόσφατες του πρωθυπουργού στις ΗΠΑ για την πραγματοποίηση επενδύσεων στην Ελλάδα, πέφτουν στο κενό. «Επενδύστε πρώτα εσείς και βλέπουμε», του απαντούν.

Κανένα φως λοιπόν στο βάθος του τούνελ σε ό,τι αφορά το αναπτυξιακό σκέλος. Τι μένει λοιπόν; Το σκέλος της «σταθεροποίησης» μήπως; Δυστυχώς, ούτε αυτό πήγε καλά μέσα στο 1991, αφού:

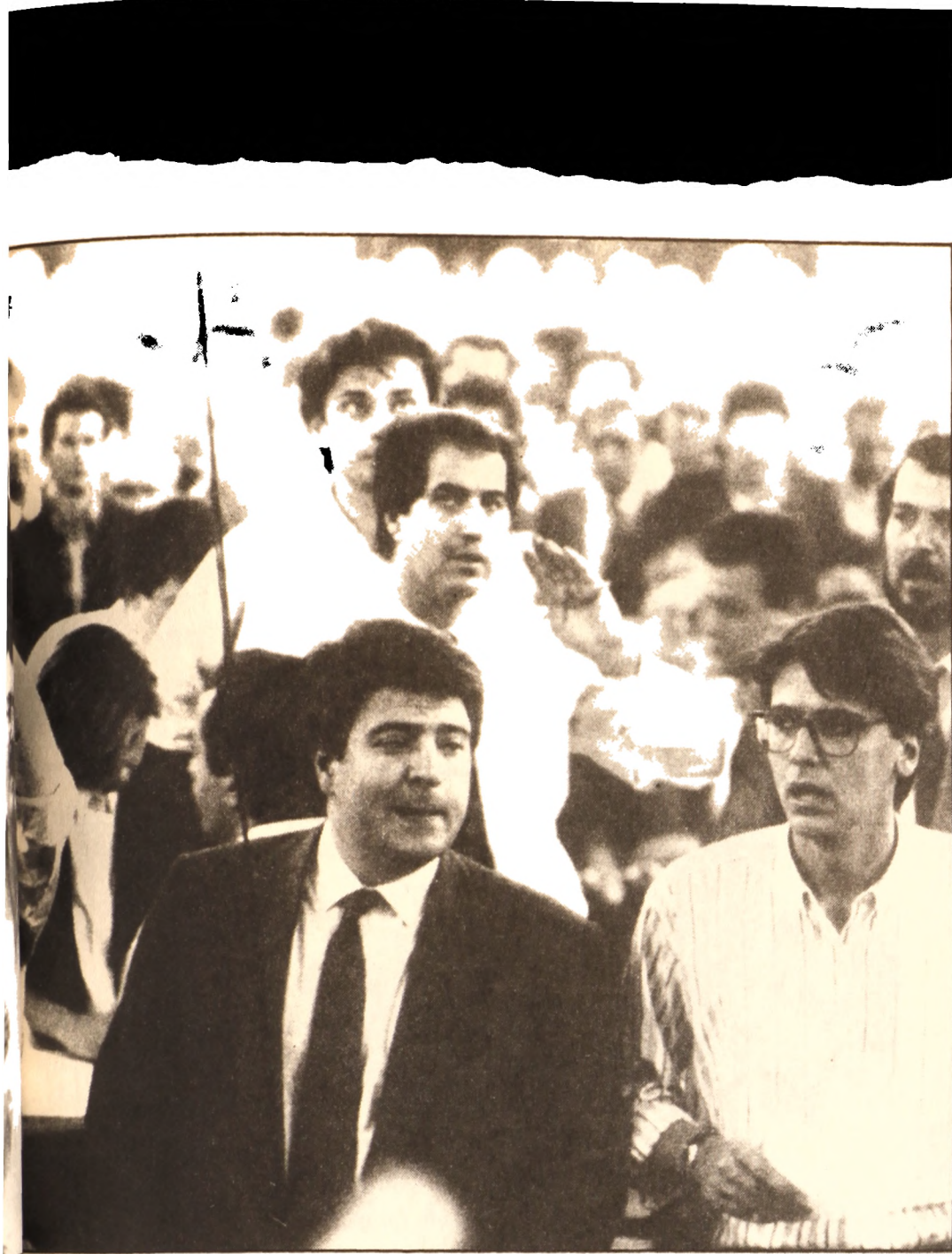
- Η αποκρατικοποίηση δεν προχώρησε. Σε έναν ολόκληρο χρόνο μόνον το 1/6 των προς πώληση επιχειρήσεων πουλήθηκε ή οδεύει προς πώληση, ενώ ειδικά στον αγροτικό τομέα έχουν πουληθεί μόνον τρεις από τις 35 που «βγήκαν στο σφυρί».

- Τα κτηματικά ομόλογα βρίσκονται στα χαρτιά και στο μυαλό μόνον του κ. Παλαιοκρασά.

- Τα έσοδα του Δημοσίου είχαν υπερτιμηθεί (100 δισ. δρχ. ως προς το φορολογικό σκέλος), άλλα 120 δισ. δρχ. δεν θα εισπραχθούν ούτε το 1992 (30 δισ. δρχ. από αυτά μεταφέρθηκαν μόνον στον προϋπολογισμό του 1992).

- Και στο μεταξύ, οι ακαθάριστες δανειακές ανάγκες του Δημοσίου κάλυψαν το 25% του ΑΕΠ, ενώ πέρυσι κάλυπταν το 20,6% και το 1989 το 19,6%.

Από την μία λοιπόν η αποτυχία του σταθεροποιητικού προγράμματος και από την άλλη η απουσία αναπτυξιακής

πολιτικής δημιούργησαν ένα βαθύ αίσθημα αποτυχίας ακόμα και στα μέλη της κυβέρνησης. Πριν λίγα εικοσιτετράωρα μόλις, κυβερνητικό στέλεχος μιλούσε για «αναμονή προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής» και για «υποτίμηση του εθνικού νομίσματος στο δεύτερο εξάμηνο του 1992».

Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά (ορατά σε όλους) ο πρωθυπουργός καλεί τα στελέχη της κυβέρνησής του να μιλούν για το έργο (!) της κυβέρνησης και υποστηρίζει ότι ο λαός δεν γνωρίζει «τι τεράστιο έργο επιτελεί η κυβέρνηση».

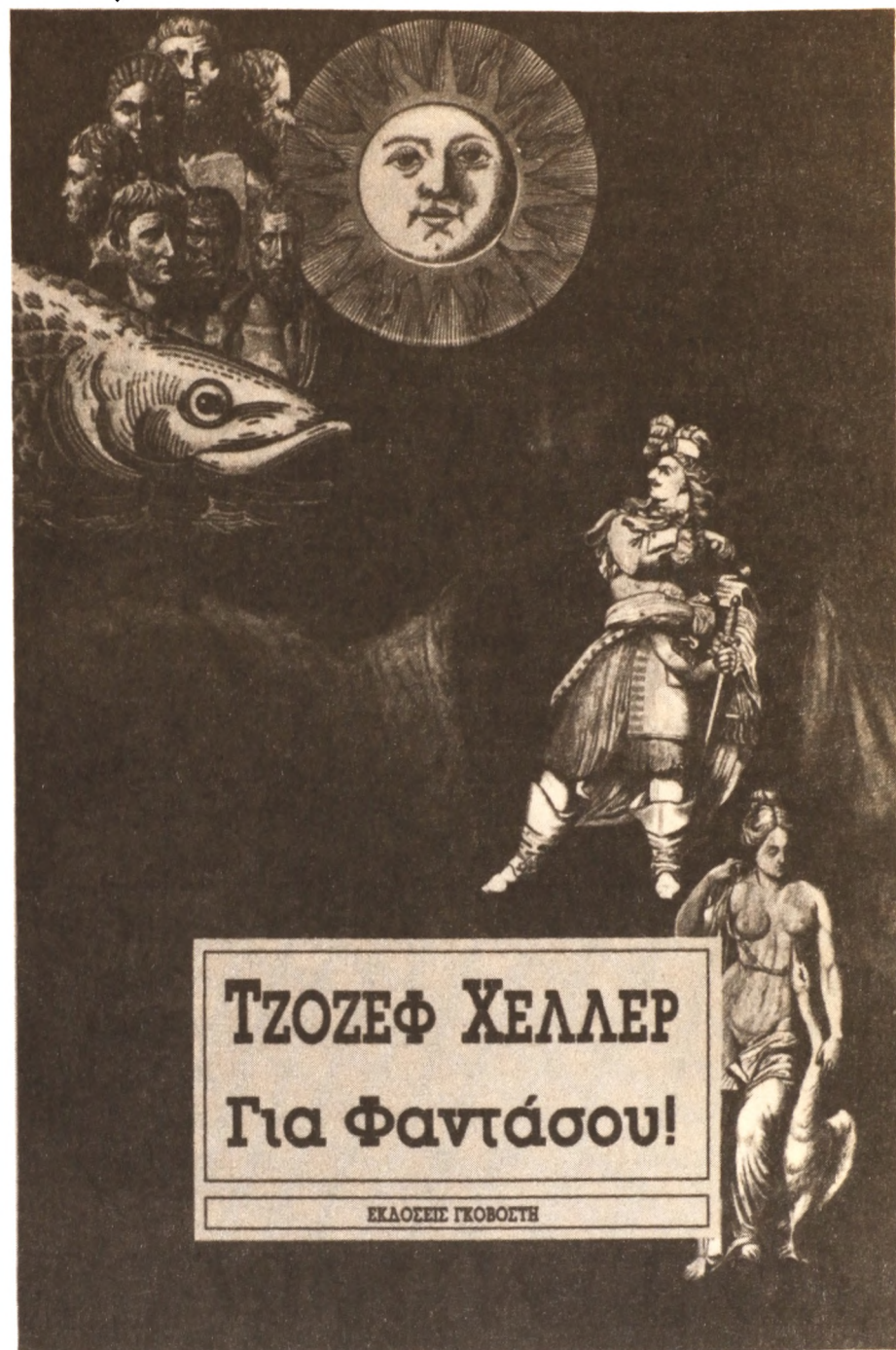
Εν τω μεταξύ, όλο το 1991, οι εκπρόσωποι των βιομηχάνων ζητούν ουσιαστικά κίνητρα για να επενδύσουν, διαφωνούν με τα τεκταινόμενα στον χώρο της αποκρατικοποίησης και της «συγκράτησης των τιμών», ενώ βουλευτές της ΝΔ λένε σε συνεντεύξεις τους ότι «η Ελλάδα θα γεμίσει Λαύρια» και οι εργαζόμενοι, στο μέσο του κυκλώνα, αναζητούν έναν τρόπο για να πείσουν ότι δεν μπορούν μόνον αυτοί να σηκώσουν «το κόστος της σταθεροποίησης».

Ταυτόχρονα, ενώ το ασφαλιστικό νοσεί και τα ταμεία θα πρέπει και πάλι να προσφύγουν στον δανεισμό για να πληρώσουν συντάξεις και δώρα, κανένα απολύτως μέτρο εξυγίανσης δεν έχει ληφθεί. Ποιος τελικά θα πληρώσει για όλα αυτά;

Η αποτυχία της κυβερνητικής πολιτικής είναι εμφανέστατη σε όλες τις παραγωγικές τάξεις. Το 1991 ήταν μια καλή ευκαιρία για το ξεπέραςμα της κρίσης. Ευκαιρία που χάθηκε.

ΑΛΕΚΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

Το Βιβλίο της Χρονιάς με δεκαέξι έγχρωμους πίνακες του Ρέμπραντ Hors-texte

Ο Τζόζεφ Χέλλερ (του Κατς 22) με τη σπιρτό-ζικη εξυπνάδα και την παθιασμένη του πνευματικότητα, χρησιμοποιεί σαν άξονα του βιβλίου αυτού το διάσημο πίνακα του Ρέμπραντ, όπου ο «Αριστοτέλης αναπολεί μπροστά στην προτομή του Ομήρου». Κάθε λεπτό, μέσα και έξω από τον πίνακα, το σκηνικό αλλάζει: τότε η αρχαία Ελλάδα, τότε η Ολλανδία της εποχής του μεγάλου ζωγράφου, και τότε η εποχή η δική μας. Ο Ρέμπραντ εικονογραφεί με το λαμπερό χρυσό του την εποχή της θαλασσοκρατορίας της πατρίδας του και ο Χέλλερ με την κοφτερή σαν ξυράφι πέννα του ανατέμνει και παραλληλίζει τη Σπάρτη και την Αθήνα του χρυσού αιώνα με τις υπερδυνάμεις του σήμερα. Με λίγα λόγια πρόκειται για ένα βιβλίο που σου κόβει την ανάσα, ένα βιβλίο για ανθρώπους με πολλή εξυπνάδα και ακόμα περισσότερο χιούμορ.

στου Γκοβόστη
Ζωοδόχου Πηγής 21
Τηλ. 3615433

ΠΤΩΧΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ «ΠΤΩΧΟΙ»

Όταν η ανισότητα μεγαλώνει...

Συσσίτια και μνήμες από την κατοχή, περιοχές της χώρας με βιομηχανική ανάπτυξη τα προηγούμενα χρόνια και ραγδαία αποβιομηχάνιση σήμερα, αύξηση της ανεργίας των νέων και νέοι φόροι στους μισθωτούς. Αυτή είναι η κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην Ελλάδα, όταν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού προσπαθεί να κρατηθεί σε σταθερό βιοτικό επίπεδο. Όλο και συχνότερα διαβάζουμε στον Τύπο για επιχειρήσεις που κλείνουν, για χιλιάδες εργαζόμενους που βγαίνουν στην ανεργία. Στο Λαύριο, ο χρόνος γύρισε πίσω 50 χρόνια, με τα καθημερινά συσσίτια για τους άνεργους της περιοχής. Στην Κοζάνη, στο Αίγιο, στην Θήβα, παραδοσιακές βιομηχανικές περιοχές, τα εργοστάσια κλείνουν το ένα μετά το άλλο. Καινούρια εργοστάσια δεν ανοίγουν, οι εργαζόμενοι που είναι τώρα άνεργοι δεν έχουν την δυνατότητα, λόγω έλλειψης εξειδίκευσης, να προσληφθούν σε άλλες δουλειές.

Το μόνο που τους είχε απομείνει ήταν η οικοδομή (νόμιμη ή παράνομη). Δυστυχώς, με τα νέα μέτρα που εξαγγέλθηκαν για τον ΦΑΠ (φόρος ακίνητης περιουσίας), χτυπήθηκε η κτηματαγορά και πολύ περισσότερο η οικοδομή. Μία διέξοδος, λοιπόν, για κανά μεροκάματο έκλεισε. Και το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτά που απέμειναν, να δίνονται σε ξένους εργάτες, που δουλεύουν βέβαια με πολύ μικρότερη αμοιβή —ως 30% της κανονικής.

Η λέξη «φτώχεια» ακούγεται όλο και περισσότερο από τους Έλληνες. Η απόλυτη φτώχεια έχει εξαλειφθεί από την Ελλάδα σύμφωνα με μία έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, οι φτωχοί στην Ελλάδα ξεπερνούσαν το 1982 τα 2 μόλις εκατομμύρια —ποσοστό 22,41% του πληθυσμού. Σήμερα εμφανίζονται στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη κοινωνικά στρώματα «νεόπτωχων». Σ' αυτούς περιλαμβάνονται γυναίκες, νέοι, άνεργοι και τώρα τελευταία και οι απολυμένοι

από τις επιχειρήσεις των τέως βιομηχανικών περιοχών της χώρας.

Οι «νεόπτωχοι» δεν πεινάνε. Το εισόδημα για την αγορά ειδών βασικής διαβίωσης βρίσκεται, έστω και με δυσκολία.

Η λέξη «φτώχεια» ακούγεται όλο και περισσότερο από τους Έλληνες. Η απόλυτη φτώχεια έχει εξαλειφθεί από την Ελλάδα σύμφωνα με μία έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, οι φτωχοί στην Ελλάδα ξεπερνούσαν το 1982 τα 2 μόλις εκατομμύρια —ποσοστό 22,41% του πληθυσμού. Σήμερα εμφανίζονται στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη

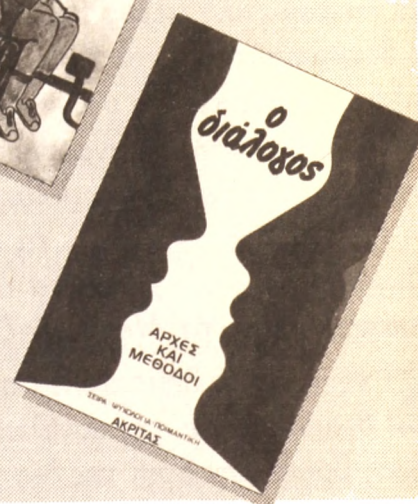
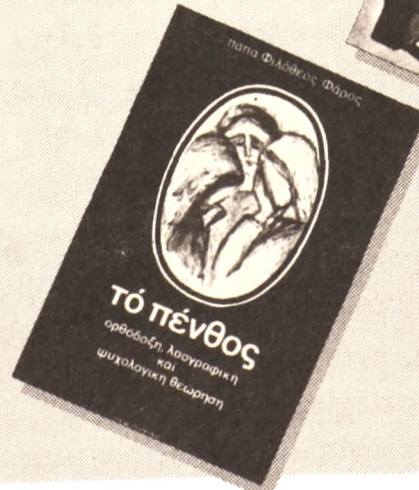
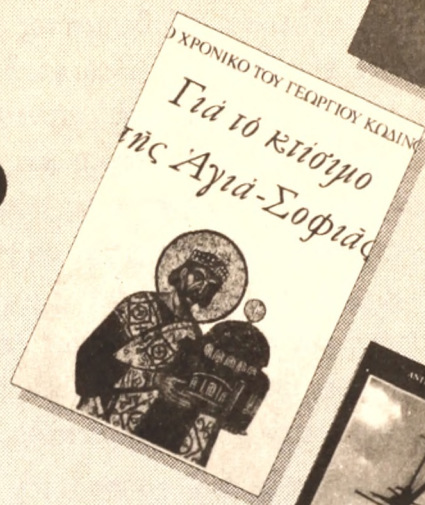
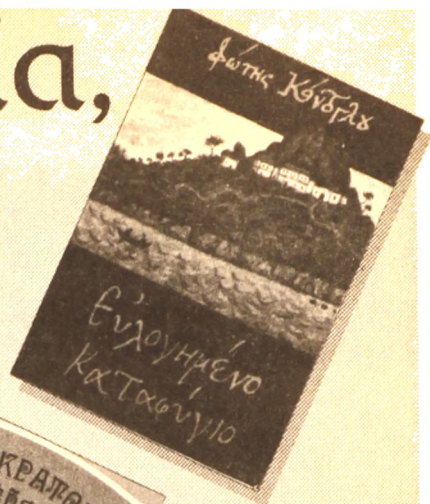
ΤΗΝ
ΡΓΟΝ

ΕΡΓΑΤΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
ΛΑΥΡΙΟΥ

ομάδες «νεόπτωχων». Σ' αυτές περιλαμβάνονται γυναίκες, νέοι, άνεργοι και τώρα τελευταία και οι απολυμένοι από τις επιχειρήσεις των τώως βιομηχανικών περιοχών της χώρας. Οι «νεόπτωχοι» δεν πεινάνε. Το εισόδημα για την αγορά ειδών βασικής διαβίωσης βρίσκεται, έστω και με δυσκολία. Αλλά το ποσοστό του εισοδήματος για αγαθά πολιτισμού όλο και μειώνεται και σε πολλές περιπτώσεις έχει μηδενιστεί. Με τα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται στην χώρα μας θα παρουσιαστούν φαινόμενα που είχαν εκλείψει μετά την μεταπολίτευση. Τα είδη ένδυσης θα επισκευάζονται όταν χαλάνε και δεν θα πετιούνται, το θερμοσίφωνο θα καίει πολύ λιγότερο από πριν, οι έξοδοι θα περιοριστούν σε επισκέψεις σε σπίτια φίλων και το τηλέφωνο δεν θα χτυπά τόσο όσο πριν. Ο πολιτισμός και η παιδεία δοκιμάζονται περισσότερο με την νέα κατάσταση. Και βέβαια, οι ανισότητες μεγαλώνουν. Όταν ένα παιδί της Κοζάνης έχει ερεθίσματα μόνον ό,τι προβάλλει η τηλεόραση, τα παιδιά σχολείου της Γλυφάδας επισκέπτονται μία φορά την εβδομάδα το Μέγαρο Μουσικής! Ο κοινωνικός αντίκτυπος θα είναι μεγάλος. Η Ελλάδα θα πληρώσει το κόστος της σύγκλισης της με τις οικονομίες των άλλων κρατών της Ευρώπης. Και το κόστος αυτό, θα είναι σε όλα τα επίπεδα. Οι ανισότητες θα μεγαλώσουν και όλο και περισσότερα τμήματα του πληθυσμού θα πυκνώνουν τις τάξεις των «νεόπτωχων». Ο πληθωρισμός εκ των πραγμάτων θα πέσει σε μονοψήφια νούμερα, ενώ η ανεργία θα ανέβει κατακόρυφα. Φαινόμενα χουλιγκανισμού, σαν αυτά της Ευρώπης, δεν θα πρέπει να μας κάνουν εντύπωση καθώς προσφορά παιδείας —με την κυριολεκτική έννοια του όρου— θα δίδεται σε όλο και λιγότερους νέους. Οι πολιτικοί συσχετισμοί δεν θα παραμείνουν βέβαια οι ίδιοι. Σε κατάσταση κρίσης, τα ακραία στοιχεία και των δύο πλευρών ενδυναμώνονται ανεξέλεγκτα, καθώς σπάζουν οι όποιοι κοινωνικοί δεσμοί. Η λύση, όλοι λένε πως είναι η ανάπτυξη, μέσα από προγράμματα που προτείνουν. Αν όμως δεν υπάρχει ομοφωνία, οι εκρήξεις θα είναι καταστρεπτικές σε τέτοιο βαθμό που θα οδηγήσουν την χώρα σε τριτοκοσμικές μορφές κράτους.

ΤΑΣΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

λογοτεχνία,
ίστορία
και
ψυχολογία
από
τόν
ΑΚΡΙΤΑ

ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ...

Έφρέσου 24 171 21 Ν. ΣΜΥΡΝΗ
Τηλ.: 9334 554, 9334 685

ΤΟ ΘΕΑΜΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΙΚΗΣ

Τόσοι άνθρωποι μας βλέπουν...

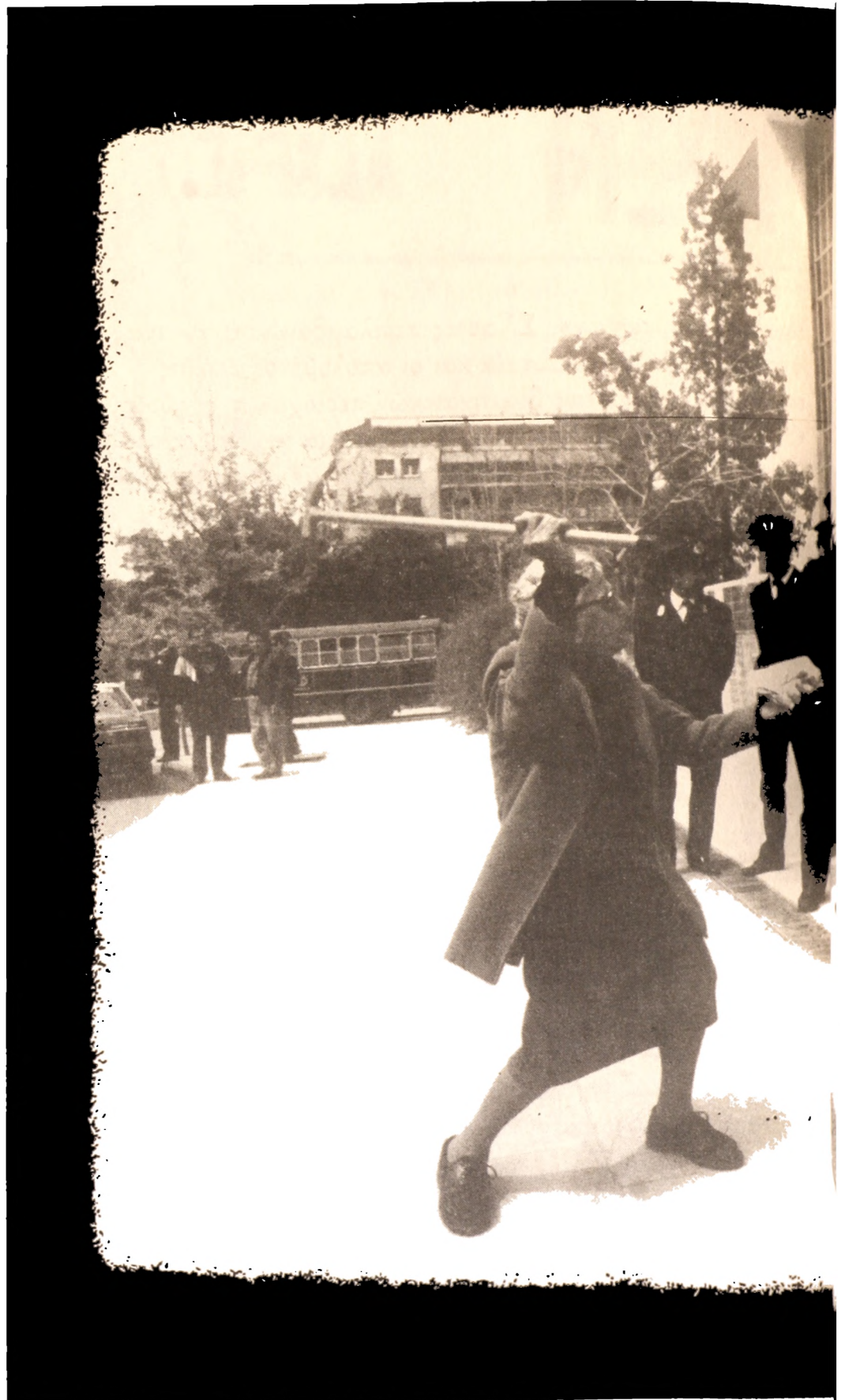
Το μεγάλο θέαμα της ΔΙΚΗΣ βαδίζει προς το τέλος του. Τα τελευταία επεισόδια του «σήριαλ» θα παιχθούν τις επόμενες ημέρες και το θέαμα θα τελειώσει με την ιεροτελεστική εκφώνηση της ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ. Τελεία και παύλα.

Κλείνει έτσι ένας κύκλος τηλεοπτικού θεάματος που άρχισε το καλοκαίρι του 1989 με την ζωντανή αναμετάδοση των συζητήσεων στην Βουλή για τις παραπομπές, συνεχίστηκε με την δίκη του «αραβόσιτου» στο Ειδικό Δικαστήριο και «αιχμαλώτισε» επί εννέα και πλέον μήνες τους «θεατές» κατ' οίκον με την ζωντανή μετάδοση της Δίκης για το σκάνδαλο Κοσκωτά και με την επικουρία της τηλεοπτικής μετάδοσης «αποσπασμάτων» για όσους και όσες, προφανώς λόγω εργασιακών αναγκών ή άλλων υποχρεώσεων, δεν είχαν την δυνατότητα να «απολαύσουν» την ζωντανή μετάδοση.

Στοιχεία για την θεαματικότητα του «σόου» της Δίκης σε συγκριτική βάση είναι μάλλον δύσκολο να συλλεχθούν. Θα ήταν ενδιαφέρον να γνωρίζαμε τις διακυμάνσεις της θεαματικότητας και να τις συνδέσουμε με τις «κορυφαίες» στιγμές του δικαστικού δράματος. Όπως θα ήταν επίσης άκρως ενδιαφέρον να γνωρίζουμε την σύνθεση του κοινού που με τόση αγωνία παρακολούθησε όλο αυτό το διάστημα τα δρώμενα εντός της δικαστικής αιθούσης. Κάποια μέτρηση θεαματικότητας της εταιρείας AGB Hellas A.E. που δημοσίευσε η εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» (8/12/91), όπου η «Δίκη Κοσκωτά» εμφανίζεται με θεαματικότητα 2,26 (ΕΤ1), αντίστοιχη περίπου άλλων τακτικών ενημερωτικών και πολιτικών εκπομπών για το διάστημα 15-21 Ιουνίου 1991, σίγουρα αποσπασματικό μέρος της εικόνας μας δίδει. Διότι, παραλείπεται η θεαματικότητα στο Κ29, οι «εικόνες» που πέρασαν στα δελτία ειδήσεων και γενικά ο συνολικός τηλεοπτικός χρόνος που κάλυψε το γεγονός αυτό, οι αναρίθμητες παρεμβολές και τα αναρίθμητα σχόλια. Και δεν συμπεριλαμβάνονται εδώ ούτε το ραδιόφωνο, ούτε ο Τύπος. Ούτε και τα όσα εκτός της αιθούσης του Δικαστηρίου, ως γεγονότα άμεσα συνδεδεμένα με την Δίκη, απασχόλησαν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).

Στην μαζική δημοκρατία που ζούμε, στην κοινωνία του θεάματος και της συνθλιπτικής κυριαρχίας της εικόνας, η Δίκη βρήκε την δική της θέση. Ως «αποσπασματικό» μέρος μιας γενικότερης και κρυφής πραγματικότητας, ως μαζική υποβολή, ως προϊόν μαζικής πολιτικής και πολιτισμικής κατανάλωσης.

ΩΦΕΛΗΣΕ ή ΕΒΛΑΨΕ η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης; Και

ποιους; τα πολιτικά κόμματα; τις ηγεσίες τους; τον απλό πολίτη; την κοινή γνώμη; ποια μερίδα της; τους θεσμούς της χώρας; και κατά ποια έννοια; Πρόκειται για ερωτήματα που δεν επιδέχονται μονοδιάστατων απαντήσεων. Τα επιχειρήματα είναι πολλά και εν πολλοίς αλληλοσυγκρουόμενα.

Εξυπηρετήθηκε η διαφάνεια μιας δικαστικής —πολιτικής στην ουσία— διαδικασίας, διασκεδάστηκε η καχυποψία μέρους της

κοινής γνώμης ότι τα πάντα θα εγίνοντο «εν κρυφώ» στα «άδυτα της τυφλής Δικαιοσύνης» και του «στημένου Δικαστηρίου», ικανοποιήθηκε το αίτημα της «πλήρους ενημέρωσης» των πολιτών, όλα στο φως και την κρίση των θεατών —είναι μερικά από τα επιχειρήματα που θα ακούσει κανείς να χρησιμοποιούνται από τους υπερασπιστές της τηλεοπτικής μετάδοσης. Δίπλα σε αυτά τα πολιτικής φύσεως επιχειρήματα συμπαρατάσσονται κι

εκείνα των ΜΜΕ περί απομυθοποίησης μέσω της κάμερας' θεσμών μέχρι τώρα απροσπέλαστων. Έχουν την βαρύτητά τους τα επιχειρήματα αυτά. Διότι αφορούν την «εμφάνιση» ενός θέματος που σημάδεψε την πολιτική ζωή του τόπου την τελευταία τριετία, ενώ οι επιπτώσεις του στο εγγύς και απώτερο μέλλον είναι ακόμη δύσκολο να σταθμιστούν.

Στον αντίποδα βρίσκεται άλλη σειρά επιχειρημάτων που υποστηρίζει ότι όλοι οι παράγοντες της δίκης προσάρμοσαν την συμπεριφορά τους με γνώμονα ότι «τόσοι άνθρωποι μας βλέπουν» κι επομένως μας κρίνουν. Και η διαμόρφωση αυτής της «κρίσης» πλέον παρέμεινε ανοιχτή και αμφίδρομη, επηρεάζοντας και την διαδικασία και τον σχηματισμό της δικανικής πεποιθήσης. Δημιούργησε η «εικόνα της δίκης» μια άλλη «εικονική» διάσταση, «εκθέτοντας» όλα τα πρόσωπα του δράματος σε ένα ευρύτερο περιβάλλον επιδράσεων που κατά κανόνα θεωρούνται βλαπτικές στην ψυχρή εκτίμηση των δεδομένων. Λειτουργήσε δηλαδή η τηλεοπτική κάλυψη της Δίκης τόσο ως περιοριστικός όσο και ως αχαλίνωτος παράγοντας για συμπεριφορές που δεν ανήκουν στην καθ' αυτό ακροαματική δικαστική διαδικασία. Η αντιδικία, η σύγκρουση, η αντιπαράθεση απέκτησαν άλλες διαστάσεις γιατί ενέδωσαν σε έναν παράγοντα «εξωτερικό» της δίκης, την κοινή γνώμη των θεατών, που ναι μεν θεωρείται υπαρκτός αλλά ουδέποτε του είχε δοθεί το δικαίωμα τέτοιας «συμμετοχής». Αναπόφευκτα, η παρείσφρηση του παράγοντα αυτού ελήφθη υπ' όψιν από όλους και προσδιόρισε σε έναν βαθμό, δύσκολα βέβαια μετρήσιμο, την συμπεριφορά όλων.

Μεταξύ των δύο αυτών πόλων κινούνται τα, υπέρ και κατά, επιχειρήματα σχετικά με την τηλεοπτική κάλυψη της Δίκης. Γεγονός όμως, είναι ότι η κάλυψη δημιούργησε ένα τηλεοπτικό γεγονός, καταγράφοντας τη «δραματικότητα» της υπόθεσης, από την κατάρρευση του Μένιου Κουτσόγιωργα, τις ηρωικές και λαϊκιστικές εξάρσεις του κ. Δ. Τσοβόλα μέχρι την τήβεννο των δικαστών, τις αποστροφές του κ. Κόκκινου και την φιγούρα του Κοσκωτά. Δημιούργησε συμπάθειες και αντιπάθειες, ταυτίσεις και αντιπαλότητες γύρω από πρόσωπα και συμπεριφορές.

Ενδιαφέρον θα ήταν να μάθουμε κατά πόσον η κάλυψη μετακίνησε εδραιωμένες πεποιθήσεις στην κοινή γνώμη περί της ενοχής ή όχι των κατηγορουμένων, κατά πόσο ενίσχυσε ή υπονόμωσε στερεότυπες αντιλήψεις και προκαταλήψεις περί την υπόθεση αυτή. Πολιτικές ζημιές και κέρδη σίγουρα θα καταμετρηθούν μετά το πέρας της Δίκης. Αυτό, όμως, που ελάχιστα συζητείται προς το παρόν η άκαιρα διατυπώνεται εν όψει της απόφασης, είναι ο ρόλος των ΜΜΕ. Και επ' αυτού θα πρέπει να τοποθετηθούν όλοι όσοι ενδιαφέρονται και στοχάζονται για τον κρίσιμο ρόλο που παίζουν τα ΜΜΕ στην «σύγχρονη» κοινωνία μας.

Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Αναπαλαιωμένη και αμφίρροπη

Πολλές είναι οι φωνές που, τους τελευταίους μήνες, μιλάνε για βαθύτατη κρίση της πολιτικής και των θεσμών στην Ελλάδα· πολλές, από πολλούς χώρους σε πολλά ζητήματα, με πολλές αφορμές.

Πρόκειται περισσότερο για διαπίστωση παρά για κάποια πρωτότυπη άποψη: από τις κυκλοφορίες των εφημερίδων μέχρι την λειτουργία των οργανώσεων των κομμάτων, και από την έρημη βουλή μέχρι την διάλυση της συλλογικότητας και της συνοχής σε κόμματα και σε κυβέρνηση, τα φαινόμενα συνηγορούν σε μια εξαιρετικά αρνητική εικόνα του δημόσιου βίου.

Εκείνο που πλήττεται πάνω απ' όλα είναι οι αξίες και οι προοπτικές —δύο στοιχεία που αποτελούν καταστατικό όρο γι' αυτήν την ίδια την ύπαρξη του συλλογικού, για την θέσπισή του γύρω από έναν κοινωνικά συστατικό μύθο, ένα σχέδιο - παραμυθία για τον μοναχικό ιδιώτη της σύγχρονης μαζικής κοινωνίας.

Η Αριστερά, ο χώρος εκείνος που διαμόρφωσε διαγενεακά μια ιστορία στην και για την κοινωνική μυθοπλασία, δεν πείθει ότι μπορεί να αντιπροσωπεύσει μια άλλη πρόταση για την πάσχουσα πολιτική και τον κοινωνικό φυγοκεντρισμό —σύμπτωμα μιας βαθύτατης απορρύθμισης του καθεστώτος σε όλα τα επίπεδα. Και για το μεν ΚΚΕ, η ιστορία το εκδικείται, αντιστρέφοντας εις βάρος του όλα εκείνα με τα οποία το ίδιο την «έντυσε»: ο «προλεταριακός διεθνισμός» μετατρέπεται σε «δεσμούς χρήματος», η «δημοκρατικότητα» σε υποστήριξη του πραξικοπήματος του Αυγούστου στην ΕΣΣΔ, το «κόμμα νέου τύπου» σε μηχανισμό ενδοκομματικών πραξικοπημάτων.

Σε μια εποχή καθολικής και εντατικής κρίσης, σε μια εποχή όπου η πρώτη ύλη της ιδεολογίας του ΚΚΕ, ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» διαλύεται, η ιστορία, όπως την είδε το ΚΚΕ, είναι ένα όχημα ασφαλές μόνο για τα εμφυλιοπολεμικά θύματα, για τους «φτωχούς αντιστασιακούς». Το 14ο Συνέδριο θα είναι μια καλή στιγμή για όσους εντρυφούν στην γλωσσολογία ή τις επιστήμες του ασυνείδητου, όμως ως γεγονός δεν θα εγγραφεί στην συγχυρία, ούτε καν με την παλιά μορφή των «ντοκουμέντων» ενός περιχαρακωμένου εσωστρεφώς εξουσιαστικού μηχανισμού. Στα 73 χρόνια ύπαρξής του, το ΚΚΕ

βρίσκεται μπροστά στο ενδεχόμενο μιας διαλυτικής κοινωνικής και ιδεολογικής ετερότητας, που είτε θα εκφραστεί με την αρραίωση των γραμμών του προς «συγγενέστερους» χώρους, είτε με το συνεχές αλλοιθώρισμά του προς τις εποχές εκείνες που το ίδιο ήταν κάτι *Α λ λ ο*.

Το στίγμα αναγνώρισης του Συνασπισμού δεν είναι τόσο σαφές. Ίσως μάλιστα αυτή η ασάφεια να αποτελεί και το μείζον διακριτικό γνώρισμα του ΣΥΝ σε σύγκριση με όλα τα άλλα κόμματα. Η πρόσφατη ιστορία του είναι μια ιστορία ρήξης, άρα μια ιστορία εύκολη να αναγνωσθεί ως «αυτό που δεν είναι ο Συνασπισμός». Αυτή θα μπορούσε να είναι η συμπύκνωση του νόηματος που είχε η ουσιαστική πράξη συγκρότησής του, η Πανελλαδική Συνέλευση του Ιουνίου. Όμως, είναι μια ρήξη ως προς το ΚΚΕ, άρα μερική. Διότι ως προς τους δύο άλλους χώρους, η αμφισημία και ο μετεωρισμός είναι, περίπου, συνεχείς. Πληθώρα απόψεων και ιδεών συνιστούν αυτήν την στιγμή ένα έκκεντρο πεδίο αντιλήψεων και συμπεριφορών για τις σχέσεις που θα πρέπει να υπάρχουν με το ΠΑΣΟΚ και την ΝΔ, για την ιεράρχηση των πολιτικών προτεραιοτήτων, για τον ρυθμό και την έκταση των πρωτοβουλιών στις «συμμαχίες» αλλά και (ίσως το σημαντικότερο) γι' αυτήν τούτη την πορεία του ίδιου του Συνασπισμού. Στην πράξη, η σιωπή έχει αρχίσει να εκλαμβάνεται από το κοινό ως στάση, η ατομική, μεμονωμένη πρόταση ως επίσημη πολιτική, η επιμέρους παρέμβαση ως δείγμα μιας γενικότερης αντίληψης, η τάδε ή η δεινά ερμηνεία της εναλλακτικής πρότασης ως χειρονομία δυνάμει ανατροπής της. Το προνομιακό πεδίο παρέμβασης του ΣΥΝ θα μπορούσε να είναι εκείνο των αξιών, της κουλτούρας, της αισθητικής και των μορφών του δημόσιου βίου. Όμως, η πρώιμη εμπλοκή του και μετέπειτα ιδεοληπτική εμμονή του στο «κεντρικό πολιτικό παιχνίδι» και στις κρατικές τεχνικές, τον έχουν φέρει σε αδυναμία σύνθεσης του κοινωνικού προτάγματος με τον πραγματισμό της διαχείρισης, της αφέλειας των προθέσεων, με την χρησιμοθηρία των έμπρακτων «διευθετήσεων», των πολιτικών ρόλων με την νόρμα του εξατομιευμένου ημιεπαγγελματισμού.

Στον ορατό ορίζοντα του 1992, το σκηνικό διαμορφώνεται μάλλον σε έναν άξονα σύγκλισης και πλήρωσης του χάσματος ανάμεσα στους «πόλους» και στα «κόμματα», στην ολοένα και μεγαλύτερη σύμπτωση του διπολισμού με τον διχομματισμό. Ο «τρίτος χώρος», αναιμικός ως ιστορία, αυτοκαταργείται και ως προοπτική, επιλέγοντας την κοινωνική ανέφικτη αναπαλαίωση, ή οδηγούμενος, σχεδόν από ένα συγγενές αναχλαστικό, στον συνεχή μετεωρισμό.

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΓΙΑ ΤΟ «ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ»

Προκείμενα και παραλειπόμενα, εκ του προχείρου

Η διαβεβαίωση παρουσιάζεται με αξιώσεις αυταπόδεικτης αλήθειας: η Αριστερά τελείωσε τον ιστορικό της κύκλο· με διάφορες διατυπώσεις, η θέση αυτή (διότι για θέση πρόκειται) επαναλαμβάνεται ολοένα και περισσότερο και από πολλούς χώρους, από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και μετά. Ορισμένοι, ευθέως εναρμονισμένοι προς τον πληθωρισμό των ιδεολογημάτων μαζικής χρήσης, θα φθάσουν μέχρι το σημείο να πουν ότι βρισκόμαστε στο «τέλος της ιστορίας»: απορεί κανείς αν ο Φ. Φουκουγκιάμα («πολυσυζητημένος» στην Ελλάδα) δεν αντιλαμβάνεται τον εσχατολογικό ολοκληρωτισμό που εμπεριέχεται σε αυτό το «φιλελεύθερο» απόφθεγμα του, ή αν δεν αντιλήφθηκε ότι, λέγοντας αυτό, μπορεί μεν να προσέφερε τις υπηρεσίες του ως πολιτικός σύμβουλος του Στέιτ Ντηπάρτμεντ, αλλά, συγχρόνως, προσέφερε τις χειρίστες δυνατές υπηρεσίες στην υπεράσπιση του φιλελευθερισμού του οποίου διεκδικεί την εκπροσώπηση.

Η Αριστερά, λοιπόν, τελείωσε την διαδρομή της; Η απάντηση είναι αβίαστα καταφατική για εκείνους που με περισσότερη ή λιγότερη σοβαρότητα επιχειρηματολογούν με βάση μια διπλή συνθήκη: πρώτον, την συνθήκη ενός γραμμικού εξελικτισμού, όπου κάθε φαινόμενο έχει αρχή και τέλος σε μία προδιαγεγραμμένη τροχιά, η οποία ακολουθείται από όλα τα ρεύματα, τις ιδέες, τα κινήματα, τις κοινωνικές δομές· η τροχιά αυτή θα μπορεί ασφαλώς να είναι κυκλική, όταν το τέλος μιας πορείας ταυτίζεται με το αφετηριακό της σημείο, μετά από κάποιους «ενδιάμεσους» σταθμούς. Η δεύτερη συνθήκη στην οποία υπακούει το επιχείρημα για το τέλος της Αριστεράς είναι η ταύτιση μιας πληθώρας ρευμάτων, κινήματων, ιδεών και πρακτικών με τα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού —υποβιβάζοντας έτσι, μεταξύ άλλων, αυτή την ίδια την ιστορία, αφού τα όσα στοιχειοθετούν την αριστερά, την συμβολική και υλική της διάσταση, δεν ανάγονται ούτε περιορίζονται στην μετά το 1918 ιστορία.

Οι δυο αυτές συνθήκες, στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους μέσα από την λογική και την ηθική που διέπει τον λόγο του αγοραίου φιλελευθερισμού, συνιστούν ενδεχομένως έναν αποτελεσματικό μηχανισμό για την ιδεολογική ενσωμάτωση των στρωμάτων που ζουν στις νέες περιοχές επέκτασης της αγοράς· όμως, θέτουν περισσότερα προβλήματα από όσα λύνουν, επενδύόμενες στην μαζική προπαγάνδισή των αρετών του «φιλελευθερισμού» και των καταστροφών που συνεπέφερε ο «κομμουνισμός».

Η απλουστευτική λαϊκιστική ρητορεία αυτού του είδους, μάλιστα, δεν μπορεί να προσδώσει την απαιτούμενη επιθετική διάσταση στην φιλελεύθερη ιδεολογία, στα πλαίσια της πολιτικής στρατηγι-

κής που διαμορφώνει σήμερα μια νέα ιδιωτικότητα στις κοινωνίες της Α. Ευρώπης· ούτε, πολύ περισσότερο, είναι δυνατόν, με μα nichaϊστικά ιδεολογήματα αξιοποίησης της κατάρρευσης του «υπαρκτού», να αντιμετωπισθεί η λειτουργική κρίση των δυτικών κοινωνιών, η κρίση εξισορροπητικής - επινεμητικής ρύθμισης και κανονιστικής προσαρμογής των δομών ενός κοινωνικού κράτους στην εποχή του νεοκορπορατισμού: η επέκταση της αγοράς δεν σημαίνει αυτομάτως την φιλελεύθερη «αρμονία» στην νέα πολιτική κοινωνία

της Πολωνίας των εκατομμυρίων ανέργων, ούτε την θεραπεία των δεινών στην αμερικανική οικονομία, ή τον μετριασμό των οριακών ανισοτήτων ανάπτυξης ανάμεσα στην Βόρεια και την Νότια Αγγλία.

Η απόπειρα να ανιχνευθεί μια δυνατότητα απάντησης στην θέση για το «τέλος της Αριστεράς» προϋποθέτει την διερεύνηση του ιδεολογικού πεδίου όπως διαμορφώνεται σήμερα, των ρευμάτων και των τάσεων που προσδιορίζουν κυριαρχικά την συγκυρία του. Και

αυτό με την σειρά του παραπέμπει στην αναγνώριση της πολλαπλότητας, αλλά και των πολλαπλών επιπέδων αυτής της συγκυρίας. Η ιδεολογική συγκυρία δεν είναι ίδια για την Δυτική και την Ανατολική Ευρώπη, για την Αμερική και την Σοβιετική Ένωση, ή ακόμα για την Γερμανία και την Γαλλία, την Πολωνία και την τέως Α. Γερμανία κ.ο.κ. Παρά τις ετοιμοπαράδοτες —δίκην *fast-food*— συνταγές ορισμένων εκπροσώπων του νεοφιλελευθερισμού, η πραγματικότητα είναι πολύ πιο δύσκολη, πλούσια και «ανήσυχη» για να χωρέσει στον φτωχό κομπορμιισμό που αναδύεται από την αποπτωχευμένη ρητορική περί θριάμβου της ελευθερίας και κατατρόπωσης του «κακού» της ιστορίας, του «κομμουνισμού».

Η πολλαπλότητα, όμως, δεν αφορά την ιδεολογική συγκυρία σαν τέτοια, αλλά και τα συστατικά της επίπεδα: ποια σχέση υπάρχει, π.χ., ανάμεσα στην σκληρή καπιταλιστική «θεραπεία-σοκ» των στελεχών της «Σχολής του Σικάγο» που εξαντλείται στο πεδίο της οικονομίας, και στα πολιτικά ενσάρκωματα της δημοκρατικής θεωρίας στο επίπεδο των νέων θεσμών στις χώρες της Α. Ευρώπης; Είναι συγκλίνουσα και «αρμονική» η σχέση αγοράς - δημοκρατίας, είναι αυτόματη η σύζευξη δικαιωμάτων και δυνατοτήτων, είναι ισοδύναμος ο συσχετισμός εξουσιών ανάμεσα στους φορείς των νέων οικονομικών ρόλων και τους αντίστοιχους των νέων πολιτικών θεσμών; Και ακόμα, είναι τόσο δεδομένη η πρωτοκαθεδρία του οικονομικού έναντι του πολιτικού στις «μετακομμουνιστικές» κοινωνίες, όσο θέλει να την παρουσιάζει η τρέχουσα φιλελεύθερη δημοσιογραφία, υπονοώντας φυσικά την αυτόματη επέκταση της οικονομικής στην πολιτική «αγορά», ή μήπως η πολιτική «αγορά» εξακολουθεί να είναι το μέγιστο αίνιγμα για τον ίδιο τον δημιουργό του, την φιλελεύθερη θεωρία στις διάφορες εκφάνσεις της; Εκτός και αν το οικονομικό θα αναχθεί σε καταστατικό τρόπο συγκρότησης του κοινωνικού, πλειοδοτώντας στην αποσάθρωση της πολιτικής και του πολιτικού που συνεπιφέρει η φτώχεια και η πείνα στην Α. Ευρώπη.

Όλα αυτά τα ερωτήματα, διατυπωμένα ή λανθάνοντα, μπορούν να λογισθούν ως ερωτήματα που τέμνουν τα συμπλεκόμενα διαγράμματα της σημερινής ιδεολογικής συγκυρίας. Εκφέρονται περισσότερο ή λιγότερο θεωρητικά συστηματοποιημένα, περισσότερο ή λιγότερο ιδεολογικά, ίσως όχι τόσο και σε τόση έκταση στην Ανατολική Ευρώπη όσο στην Δύση. Το τελευταίο έχει κάποια σημασία: οι χώρες της Α. Ευρώπης είναι σχετικά νεοπαγείς εθνικοί σχηματισμοί, με το μεγαλύτερο μέρος της μικρής ιστορίας τους χαρακτηριζόμενο από επείσαστες πολιτικές και οικονομικές φόρμες. Το ότι αυτές ήσαν «καχές» ή ολέθριες λόγω της καταγωγής τους από το σοβιετικό πρότυπο, δεν σημαίνει ότι οι νέες φόρμες και θεσμοί που αναδιατάσσουν συνολικά τον κοινωνικό και πολιτικό τους χάρτη είναι «καλές», μολονότι επείσαστες, επειδή είναι φιλελεύθερες: όπως δεν υπάρχει ηθικό τεκμήριο στους εγκεφάλους του κεντρικού μηχανισμού που επί σειρά ετών «σχεδιάζαν» τις οικονομίες, έτσι δεν υπάρχει κανένα τεκμήριο ηθικής αφέλειας και κοινωνικής αθωότητας στους επιτελείς των σημερινών συνταγών για τις «θεραπείες - σοκ». Το ίδιο, με περισσότερη έμφαση, ισχύει και στο πολιτικό πεδίο: στην Δύση ο J. Schumpeter, ο S.M. Lipset, ο G. Sartori, ο H. Ec-

stein, ο V.O. Key, ο Stein Rokkan, ο R. Dahl, ο K. Deutsch, ο B. Berelson και ο P. Lazarsfeld και τόσοι άλλοι που συγκρότησαν και συγκροτούν ακόμη την θεωρητική εκπροσώπηση της δημοκρατικής θεωρίας, μαζί με φιλελεύθερους στοχαστές σαν τους Hayek, Rawls και Nozick έχουν πίσω τους αιώνες κοινωνικής και ιδεολογικής «κατεργασίας» των προβληματικών τους, με έντονο το στοιχείο, όχι μόνο της γενέθλιας αναφοράς, αλλά και της ιστορικά συσσωρευμένης σύγκρουσης και αντίθεσης, της ιστορικά θεσμοθετημένης αντιπαράθεσης με αντίπαλες θεωρίες και ρεύματα. Και αυτά είναι σαφέστατο ότι, στην Α. Ευρώπη, υπάρχουν υπό αρνητική μορφή, υπό την μορφή ελλείμματος, με απροσμέτρητες συνέπειες όχι μόνο για την κουλτούρα αλλά και γι' αυτήν τούτη την υλική ύπαρξη θεσμών και πρακτικών της πολιτικής δημοκρατίας, αφού αυτοί δεν νοούνται παρά ως εννοιακές και επικοινωνιακές παραστάσεις στους κόλπους του συλλογικού, στον πρωταρχικό τόπο του πολιτικού. Και είναι ίσως αυτό το έλλειμμα που μπορεί να ερμηνεύσει ένα μέρος από το κυρίαρχο αντικομμουνιστικό πρόταγμα που χαρακτηρίζει τους νέους ιθύνοντες της Α. Ευρώπης.

Τα όσα προηγήθηκαν ενδεχομένως δεν υπηρετούν την προσέγγι-

ση μιας απάντησης στην θέση περί του τέλους της Αριστεράς. Ενδεχομένως: με την ουσιοκρατική λογική, τούτο το σημείωμα θα έπρεπε να κάνει απογραφικές διακρίσεις, απολογισμούς και επιμερισμούς αυτών που «είναι» και αυτών που «δεν είναι» Αριστερά, και δι' αυτών να αποπειραθεί συνηγορίες και «ξεκαθαρίσματα λογαριασμών». Θα μπορούσε να αναφερθεί επίσης σε μερικότερες πτυχές του ζητήματος, επιστημονικότερες υποτίθεται —π.χ. στις διανυσματικές ή τοπολογικές θεωρήσεις περί του άξονα Αριστεράς - Δεξιάς, με ιστορικές ή όχι παραπομπές. Η ανάγκη ώθησε σε μια «μετάθεση», μια «παρέμβαση» της γραφής σε ορισμένα θέματα —ατάκτως ερριμένα, σίγουρα— που, με μόνο κριτήριο το «ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός», θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως εγγενή προς την ηθική της μεθοδικής αμφιβολίας και της εγνωσμένης μη αποδοχής του υπάρχοντος, δηλαδή προς την αισθητική της ιστορικής αριστεράς.

Ιστορικής: όλοι έχουν την ιστορία τους, μέσα στο παρόν τους, έτσι που να μην γίνονται ολοκληρωτικοί ή αυτόχειρες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΙΡΒΙΝΓΚ ΣΤΟΥΝ
**ΒΑΝ
 ΓΚΟΓΚ**
 ΠΑΘΟΣ ΓΙΑ ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Πολυτελής έκδοση πλούσια εικονογραφημένη
 με 37 έγχρωμα και 49 ασπρόμαυρα έργα
 του ζωγράφου

στου
Γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21
 Τηλ. 3615433

Εναλλακτικές Εκδόσεις

ΘΕΩΡΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Κρίση του κεφαλαίου και αυτονομία

ΠΑΝΤΣΙΕΡΙ-ΝΕΓΚΡΙ-ΤΡΟΝΤΙ

Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Μικρομεσαία Δημοκρατία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Πέρα από το σοσιαλισμό.

Μια νέα Ουτοπία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Σύγχρονος καπιταλισμός και

επαναστατικό υποκείμενο

ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΡΙΑ

Ο εργάτης και το χρονόμετρο

ΑΝΤΡΕ ΓΚΟΡΖ

Οι δρόμοι του Παραδείσου

Α. ΝΕΓΚΡΙ-Φ. ΓΚΟΥΑΤΤΑΡΙ

Οι νέοι χώροι ελευθερίας

Α. ΝΕΓΚΡΙ

Κυριαρχία και σαμποτάζ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Ούτε Θεός - Ούτε Ιστορία

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Ο μαρξισμός σαν ιδεολογία

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Κράτος και φιλοσοφία

(Ο διάλογος Μαρξ-Χέγκελ)

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΠΙΕΡ ΣΑΜΟΥΕΛ (επιμ.)

Οικολογικό μανιφέστο

ΜΟΡΕΝ, ΡΟΜΠΕΝ, ΜΟΔΙΝΟΣ κ.ά.

Η οικολογικοποίηση της σκέψης

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΧΙΖΑΣ

Φύση, πόλη και κοινωνία

Α. ΜΠΡΑΟΥΝ, Κ. ΦΛΑΒΙΝ, Σ. ΠΟΣΤΕΛ

Οικολογική κρίση και βιώσιμη κοινωνία

ΕΡΝΣΤ ΚΑΛΛΕΝΜΠΑΧ

Οικοτοπία

ΜΑΡΤΣΙΑ ΛΟΟΥ

Το ποδήλατο: όχημα για ένα μικρό πλανήτη

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

Η εξέγερση της Αγγλικής Νεολαίας

(1981-1985)

SPK

Οι «ψυχασθενείς» ενάντια στο κεφάλαιο

ΚΟΝ-ΜΠΕΝΤΙΤ, ΣΑΡΤΡ, ΜΠΑΡΜΠΙ

Γερμανία, από τη RAF στους Πράσινους

ΒΙΑΛΕ ΝΤΕΛ ΚΑΡΙΑ, ΓΚΟΤΣΩ

Το '68. Η παγκόσμια έκρηξη

ΡΑΠΤΗΣ-ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ-ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ

Ένα εναλλακτικό, επαναστατικό κίνημα

Η πολιτιστική τρομοκρατία των

Dead Kennedys

THE MOVEMENT

Η Αμερική της αμφισβήτησης 1960-1980

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ '89

Για μια εναλλακτική πρόταση

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Ο καθημερινός χώρος

ΦΕΛΙΞ ΓΚΟΥΑΤΤΑΡΙ

Η μοριακή επανάσταση

ΖΑΚ ΣΑΠΙΡ

Εργάτες και εργασιακές σχέσεις στη Ρωσία

ΜΑΡΣΑΛ ΚΟΛΜΑΝ

Πολιτική και προσωπική ζωή

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Ένοπλη πάλη και εναλλακτικό κίνημα

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

(Το εκλογικό πρόγραμμα των Γερμανών

Πράσινων για το 1987)

ΤΖΟΝ Α. ΓΟΥΟΚΕΡ

Η τέχνη την εποχή των μαζικών μέσων

επικοινωνίας

ΜΠ. ΣΟΥΓΚΑΡΜΑΝ-Φ. ΖΑΦΕΙΡΙΔΗΣ

Οι θεραπευτικές κοινότητες:

απάντηση στα ναρκωτικά

Σ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μεγάλωσε ή φύγε

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΚΡΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ο διάλογος
Μαρξ-Χέγκελ

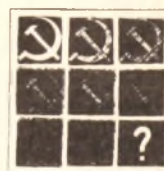
Ο
ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ
ΣΑΝ
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Η ΓΕΝΕΣΗ
ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Εναλλακτικές Εκδόσεις Θεωρία 14

Μάικρ Σούγκαρμαν
Θαίμπος Σοφιαρίδης

ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ:
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ
ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

από το Δάγλαρ
στην «Ιθάκη»

Θεωρία 14

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Καμπίνα», Θεμισσοθέου 37, Αθήνα, τηλ. 3602644
Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Πράξη», Αρμαυπούλου 21, Θεσσαλονίκη, τηλ. 202349.

η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ παρουσιάζει...

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΗΘΙΚΗ

ΘΑΛΗΣ, ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ,
ΑΝΑΞΙΜΕΝΗΣ

ΜΙΣΕΛ ΤΟΥΡΝΙΕ
ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ

ΡΟΜΠΕΡΤ ΓΚΡΕΪΒΣ
ΤΟ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ
ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΚΟΥΑ

... τα βιβλία της χρονιάς

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ■ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 ■ 10678 ΑΘΗΝΑ ■ ΤΗΛ. 3645133 FAX 3607878
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ: ARS LONGA/NEMO ■ ΕΞΑΝΤΑΣ
ΜΕΔΟΥΣΑ ■ ΣΕΛΑΣ ■ ΤΕΚΜΗΡΙΟ ■ ΚΑΤΣΑΝΟΣ ■ ΚΡΙΤΙΚΗ ■ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ■ ΛΗΘΗ

τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

NANNI ΜΠΑΛΕΣΤΡΙΝΙ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Η ζωή και το τέλος του Ιταλού μεγαλοεκδότη Τζιάν-Τζιάκομο Φελτρινέλλι ιδρυτή της παράνομης οργάνωσης της άκρας αριστεράς ΟΜΑΔΕΣ ΑΝΤΑΡΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ. Γύρω από την ιστορία του περιστρέφονται όλες οι πολιτικές και κοινωνικές εντάσεις της δεκαετίας του '70 στην Ιταλία και το εξωτερικό. Ο Μπαλεστρίνι συγγραφέας του περίφημου «Τα θέλουμε όλα» συνδυάζει για πρώτη φορά τη θεωρία με τα κοινωνικά συμβάντα.

εκδόσεις «γνώση»

Ιπποκράτους 31, 106 80 Αθήνα Τηλ.: 3620 941 – 3621 194

Για τους Βιβλιοπώλες: Αποκλειστική διάθεση ΔΑΝΑΟΣ Α.Ε.

Μαυρομιχάλη 64, 106 80 Αθήνα, Τηλ.: 3604 161, 3631 975, 3611 054

Πολιτισμός σε μαρασμό

Πολιτιστικός απολογισμός; Η σκέψη και μόνο φέρνει αδιέξοδο, αφού συνειδητοποιείς ότι διαπιστώνεις καθημερινά πως ζεις σε μια χώρα, όπου κάθε άλλο παρά για Πολιτισμό μπορείς να μιλήσεις. Γιατί, κακά τα ψέμματα: μπορεί το ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού να έφτασε φέτος το 0,4% για τον Πολιτισμό, είναι ανάλογο όμως, δυστυχώς, του πολιτιστικού προϊόντος που παράγεται αλλά και του ό,τι βιώνουμε καθημερινά. Στην χρονιά που πέρασε αποδείχτηκε όχι μόνο η ιδεολογική γύμνια της Νέας Δημοκρατίας ως προς τα πολιτιστικά, αλλά και η παρεμβατική διάθεσή της να αναστείλει δρομολογημένες καταστάσεις. Μη έχοντας άποψη, ο πρωθυπουργός δήλωσε κατ' αρχήν ότι για τον Πολιτισμό δεν χρειάζονται χρήματα, μείωσε τα αντίστοιχα κονδύλια από τον κρατικό προϋπολογισμό, παλινδρόμησε μια ολόκληρη κυβέρνηση για το αν θα παραχωρηθούν ή όχι κάποια συμπληρωματικά χρήματα από το ΛΟΤΤΟ. Τελικά, μέρος αυτών των χρημάτων θα δοθεί, με κάποιο μέτρο όμως, αφού μέσα στην χρονιά που πέρασε πολλά σπαταλήθηκαν, οι ημέτεροι πήραν την μερίδα του λέοντος, έργα υποδομής δεν χρηματοδοτήθηκαν, ουσιαστικά από πλευράς Πολιτείας δεν έγινε τίποτα το ξεχωριστό για τον Πολιτισμό. Ενδεικτική είναι, λοιπόν, η κατάσταση που περνάει η χώρα: η Ελλάδα παίζει ΛΟΤΤΟ και κερδίζει... κι ο Πολιτισμός!

Η παρέμβαση της κ. Ψαρούδα - Μπενάκη (όταν ήταν ακόμη αναπληρώτρια) στην Εθνική Πινακοθήκη, οδήγησε την τηλεφωνική απόλυση της τότε διευθύντριας κ. Μιχαηλίδου. Για αρκετό διάστημα ο δημόσιος αυτός φορέας ουσιαστικά εγκαταλείφθηκε στην τύχη του και τώρα φάχνει να κάνει μια καινούρια αρχή μέσω της νέας διευθύντριάς του, της κ. Μαρίνας Πλάκα - Λαμπράκη.

Γεγονός που καθόρισε την φετινή χρονιά θα μπορούσε να θεωρηθεί η κατάργηση του αναπληρωτή - υπουργού, έτσι, που με τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης (8/8/91), να παραμείνει μόνη της η κ. Ψαρούδα - Μπενάκη για να διαχειρίζεται τα του ΥΠΠΟ. Για να εκφράσει με άλλα λόγια την νεοφιλελεύθερη πολιτική της που βασιίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία που χρηματοδοτεί (*sponsoring*) την καλλιτεχνική παραγωγή —με το αζημίωτο φυσικά, αλλά και με ευνόητες επιλογές των καλλιτεχνικών παραγόντων που ευνοούνται. Τα μόνα θετικά που θα μπορούσε κανείς να αναγνωρίσει στην Πολιτεία είναι, η αγορά έργων τέχνης (επί υπουργίας Τζ. Τζαννετάκη), η ηλεκτροδότηση της Δήλου, η προφύλαξη των τάφων της Βεργίνας, έργα υποδομής που είχαν αρχίσει εδώ και χρόνια και απλά τελείωσαν

μέσα στο '91. Παραμένουν βέβαια σε εκκρεμότητα τόσο ο Αρχαιολογικός νόμος όσο και ο Οργανισμός του Εθνικού Θεάτρου, που φέρνουν μόνιμα σε αδιέξοδο, οικονομικό, παραγωγικό και λειτουργικό, τους αντίστοιχους φορείς και τις υπηρεσίες που εντάσσονται σε αυτούς.

Χαρακτηριστικό της χρονιάς που πέρασε είναι η παντελής έλλειψη πολιτιστικού έργου από πλευράς Πολιτείας που διαφόρησε για την ενίσχυση οποιουδήποτε φορέα, μέσω του οποίου θα έμπαιναν οι βάσεις μιας συζήτησης πάνω στα πολιτιστικά. Ο μοναδικός φορέας που έχει να παρουσιάσει έργο, που πειραματίζεται πάνω σε κάποιες μορφές Τέχνης και που βάζει στόχους υποδομής, τουλάχιστον ως προς την μουσική, είναι το *Μέγαρο Φίλων της Μουσικής*, το οποίο όμως εντάσσεται στον χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, έστω και επιδοτούμενο από το Κράτος.

Αξίζει να αναφερθεί επίσης, ότι όλο τον χρόνο, δεν πέρασε από την Βουλή κανένα νομοσχέδιο που να προάγει τα πολιτιστικά. Το μοναδικό που κατατέθηκε είναι αυτό περί Πνευματικών Δικαιωμάτων, το οποίο όμως έχει προκαλέσει θύελλα διαμαρτυριών, γιατί, όπως τουλάχιστον αποφαίνονται οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, το μόνο για το οποίο μεριμνά είναι τα συμφέροντα των ξένων εταιρειών που διανέμουν τα πολιτιστικά προϊόντα στην Ελλάδα και ουδόλως ενδιαφέρεται για εκείνα των ντόπιων δημιουργών - καλλιτεχνών.

Αν καταλογίζουμε έλλειψη πολιτιστικής πολιτικής στην Κυβέρνηση, δεν πρέπει να αφήσουμε απ' έξω τα κόμματα, τα οποία, ως προς τον Πολιτισμό περί άλλα τυρβάζουν. Το ΠΑΣΟΚ ουδεμία άποψη έχει να εκφράσει, λες και ο Πολιτισμός είναι έκφραση ζωής που δεν το αφορά, ενώ ο Συνασπισμός μοιάζει να έχει εγκαταλείψει την ούτως ή άλλως φτωχή συζήτηση που άρχισε τον προηγούμενο Μάιο γύρω απ' αυτά τα θέματα. Οι δήμοι από την μεριά τους, οι οποίοι θα έπρεπε να ασχοληθούν ως λαϊκοί χορηγοί με τον Πολιτισμό, ακολουθήσαν φέτος την πεπατημένη. Εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις οι υπόλοιποι ακολουθούν την πεπατημένη της διοργάνωσης κάποιων εκδηλώσεων, χωρίς συνεκτική άποψη, δικαιολογούμενοι ότι η κυβέρνηση έχει κάνει μεγάλες περικοπές στα οικονομικά τους.

Έτσι, χωρίς πυξίδα, χωρίς τόλμη και άποψη από την Κυβέρνηση, αλλά και από τα κόμματα, τους δήμους, τους εκπαιδευτικούς αλλά και άλλους φορείς, η Ελλάδα οδεύει προς το 1992, χρονιά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το πώς θα αντιμετωπιστεί ό,τι προκύψει, το πώς θα διασωθούν και θα εξελιχθούν οι δημιουργικοί λόγοι, είναι κάτι που μοιάζει πλέον να μην αφορά κανέναν.

ΠΕΓΚΥ ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ

πανεπιστημιακές εκδόσεις κρήτης

Κυκλοφορούν
από τη σειρά επιστημονικής εκλαϊκευσης

G. H. HARDY

Η απολογία ενός μαθηματικού

Πρόλογος: C.P. Snow

Μετάφραση—επιμέλεια:

Δημ. Καραγιαννάκης, Μ. Λάμπρου

Ένας εκκεντρικός κορυφαίος μαθηματικός, κλεισμένος δια βίου στον περίγυρο του Cambridge της δεκαετίας του '30, αισθάνεται την ανάγκη να "απολογηθεί". Ένας φυσικός, φίλος του πρώτου, προσπαθεί να φωτίσει την ιδιόρρυθμη προσωπικότητα του απολογούμενου. Βιβλίο συναρπαστικό, που υπερασπίζεται με πάθος τη μαθηματική δημιουργία και μνεί μνημένους και μη στις αξίες και αντιλήψεις μιας εποχής που φαίνεται να σβήνει.

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ

Η Κόμη της Βερενίκης

3η έκδοση

Ένα βιβλίο που ξεδιπλώνει στα μάτια του αναγνώστη όσα η επιστήμη κατόρθωσε μέχρι σήμερα να ξεδιαλύνει για το σύμπαν που μας περικλείει, μας φοβίζει αλλά και μας συναρπάζει. Βιβλίο με φιλοσοφικές προεκτάσεις και με έντονο λογοτεχνικό χαρακτήρα, ανοίγει νέους δρόμους στη σύγχρονη θεώρηση της Επιστήμης. Καθώς ο 20ός αιώνας πλησιάζει στο τέλος του και ο άνθρωπος μένει ολοένα μετέωρος σ' έναν πλανήτη που κινδυνεύει να καταστραφεί, μήπως είναι καιρός να αναζητήσουμε μια νέα αντίληψη του ανθρωπισμού;

RICHARD FEYNMAN

Ο Χαρακτήρας του Φυσικού Νόμου

2η έκδοση, Μετάφραση: Ελένη Πιλίνη.

Ένας χαρισματικός δάσκαλος και επιστήμονας, από τους κορυφαίους του 20ού αιώνα, μας ξεναγεί στις βασικές έννοιες των φυσικών νόμων, και μας μιλάει για μια φύση τόσο απλή όσο και μαγική, αξιοθαύμαστη. Απευθυνόμενος σ' ένα ευρύτερο κοινό, μοιράζεται μαζί μας μια πνευματική περιπέτεια σπάνιας απλότητας και πρωτοτυπίας.

ΒΑΣΙΛΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Περί αστέρων και συμπάντων

3η έκδοση

Πώς έγιναν τα αστέρια; Πόσο ζούν τα μικρά και πόσο τα μεγάλα; Γιατί πεθαίνουν; Πώς μοιάζουν μετά τον θάνατό τους; Γιατί το φως κρυώνει; Το σύμπαν έγινε για μας ή μήπως υπάρχουν κι άλλα σύμπαντα; Πώς απαντά η σύγχρονη Φυσική στα βασικά αυτά ερωτήματα;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Κεντρική διάθεση: ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Γριβαίων 6, (πάροδος Σκουφά 64) ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3646426.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΕΠΕΤΕΙΩΝ

Εγώ που οδοιπόρησα με τους ποιμένες της Πρεμετής

Εμείς ξεχάσαμε τον Γιώργο Σαραντάρη, άλλωστε πότε τον θυμηθήκαμε; Όμως, ο ποιητής, εφέτος, που γιορτάζει τα 80χρόνά του, να αναλογιστηκε άραγε πως έχουν περάσει 50 χρόνια από τον θάνατο εκείνου του «παρείσακτου» που είχε πρωτοδεί ένα σαββατιάτικο βράδυ του 1934, «μέτριο στο ανάστημα, με αραιά μαλλιά και χοντρά μυωπικά γυαλιά», να μιλά με πάθος. Τον φίλο που «κατάφερε να του αποσπάσει την εξομολόγηση, καθώς και τα πρώτα καλλιγραφημένα χειρόγραφα» και να τον βαφτίσει, με άδολο ενθουσιασμό, ποιητή στην συντροφιά των «Νέων Γραμμάτων». Η μνήμη όπως και το όνειρο «σε αφήνει όταν την αφήνεις» και ο Ο. Ελύτης παραμένει προσηλωμένος.

Δεν μνημονεύσαμε* την επέτειο εκείνης, «της μόνης και πιο άδικης απώλειας» για τον πνευματικό κόσμο του τόπου, που έφερε η πολεμική θύελλα του '40. Εξάλλου, όταν υμνολογούμε το ΟΧΙ, σπάνια γίνεται λόγος για κάποιους, όπως ο Γ. Θεοτοκάς ή ο Γ. Μπεράτης, που πήγαν εθελοντές για να υπερασπιστούν τα πάτρια, ακολουθώντας εκείνο το Πλατύ Ποτάμι. Τότε, ακόμη, οι άνθρωποι είχαν ιδανικά.

Ο Ελύτης και ο Σαραντάρης βρέθηκαν κι αυτοί στο Μέτωπο. Ανθυπολοχαγός ο πρώτος, απλός στρατιώτης ο δεύτερος, «οδοιπόρησαν με τους ποιμένες της Πρεμετής», πριν καταλήξουν με κοιλιακό τύφο στο Νοσοκομείο Ιωαννίνων και, μετά, στην Αθήνα. Όμως ο Ελύτης ανάρρωσε και προχώρησε με τον «Ήλιο τον πρώτο», ενώ ο Σαραντάρης δεν άντεξε και εγκατέλειψε οριστικά «το καράβι των ζωντανών».

Αλλά και στο σύντομο διάστημα που «νόμιζε πως ταξίδευε», πάντα ήταν έτοιμος για αναχώρηση, ερωτοτροπώντας με «την ώρα του καταποντισμού». Όπως σε εκείνο το όνειρο του Ελύτη, «βουνά ολόκληρα από ξύλα και πέτρες» τον χώριζαν από τους φίλους. Ο διαλογισμός του θανάτου υπάρχει στα γραπτά του ήδη από το 1933, συνταιριασμένος με την ερωτική έγνοια για την επίμονα διαφεύγουσα γυναικεία ύπαρξη. Σε μια εποχή που τερερίζει ακόμη ο πυροβολισμός της Πρέβεζας, σε εκείνον καμιά πεισιθάνατη διάθεση δεν αμαυρώνει την διαύγεια της φύσεως και «ο λυρισμός δεν είναι άλλο παρά η πλήρεια αισιοδοξία» του.

Ο κατακερματισμένος χρόνος της ζωής του
—Κωνσταντινούπολη, Μπολώνια και Μονταππόνε, Αθήνα—

Αριστερά: Ο Γιώργος Σαραντάρης στο μέτωπο —σε σκίτσο.
Στο κέντρο, χειρόγραφο του ποιητή.

Δεξιά, ο Οδυσσεύς Ελύτης σε φωτογραφία από τα βουνά της Αλβανίας (1941).

προσθέτει το εμπόδιο ενός ισχνού λεξιλογίου που δυσχεραίνει την εξωτερική και αναγκάζει συχνά τον στίχο να συσπειρώνεται σε επιγραμματική μορφή. Κι όμως, δεν φυγοδικεί, επιμένει στην ακριβή διατύπωση και στο χρωματισμό της εικόνας. Ολιγόλογος στίχος σχεδόν χωρίς στίξη, στις καλύτερες εκφάνσεις του ελεύθερος, αγωνίζεται να συλλάβει σε μια λακκούβα νερό κάποιον αντικατοπτρισμό από την φωτεινότητα του ουρανού και την καθαρότητα του πνεύματος.

Οι εντυπώσεις των συγχρόνων του φαίνονται μάλλον αντιφατικές: η αθηναϊκή ελίτ τον εύρισκε γραφικό, πιθανόν η θυμηδία συγκάλυπτε και λίγο φθόνο για την πνευματικότητα του ιταλοσπουδασμένου νεωτεριστή. Τον χαρακτήρισαν χαμηλόφωνο· μάλλον άδικο για κάποιον που πέθανε μόλις 33 χρονών και γαλουχήθηκε σε μια ξένη γλώσσα. Εν τούτοις, σε λιγότερο από 10 χρόνια, πρόλαβε να είναι ποιητής, φιλόσοφος, κριτικός.

Πάξι ο Γάνατος δε Γαίνει

Πάξι ο Γάνατος δε Γαίνει
 Σαί ευύνος ο διαβήτης
 Πάξ μάρ έβανε καί πρέμει
 Σαί τό ρυτό'δοι' δέ' θρασαίνει δια
 Τύρε δοι' δέ' τό' σρώμε
 Σαί τα' συνήμια
 Πάξ έθρασαίνονται
 Καί' δοι' να' λείφει
 Δέ' μάρ ευύνι βολετό
 Ν' αναπαύομαι
 Σαί τό' τραγούδι
 Πάξ δέ' ευύνι δια' τραγούδι
 Δύ' τό' μα Γαίνουμε άδ' τά' δουλειά
 Άλλά' έμνε ρωκή' ήάμια δυνή' μας
 Ό τό' τραγούδι σής μνήμης
 Πάξ μάρ ευύνει όρβιους

Γιώργος Σαραντάρης

Αντίθετα, κάποια δείγματα από την ακόμη ανέχδοτη αλληλογραφία του, πείθουν πως οι Θεσσαλονικείς εκτιμούσαν ιδιαίτερα αυτόν τον «εστέτ της ασχήμιας».

Η ζωή και το έργο του Σαραντάρη δένονται σε μια συνεχή χρονολογημένη καταγραφή —ένα ημερολόγιο «με την πλατιά έννοια της λέξης», όπως παρατηρεί ο φίλος του Γ. Μαρινάκης, που καταπιάνεται με τα κατάλοιπα του συγγραφέα και, το 1987, δημοσιεύει σε πέντε σχολιασμένους τόμους τα Άπαντά του. Ωστόσο, τα φιλοσοφικά του δοκίμια εξακολουθούν εν πολλοίς να διαλανθάνουν, μ' όλο που αυτός πρώτος μύησε τους λόγιους του Μεσοπολέμου στην φιλοσοφία του Κίρκεγκωρ και ταυτόχρονα διατύπωσε έναν πρωτότυπο στοχασμό. Τελοσπάντων, αυτήν την μοίρα επιφυλάσσει συνήθως η χώρα μας στους μονήρεις και απροσάρμοστους. Αλλά κι αυτοί, εκδικούνται με τον τρόπο τους· η καθυστερημένη, κατά μισό αιώνα,

δημοσίευση ενός έργου δεν ισοδυναμεί με την καθοριστική δράση που θα είχε, αν, στα χρόνια αμέσως μετά τον Πόλεμο, συμμετείχε στην διαπάλη των ιδεών.

Το 1991 τερματίζει και, εκτός από τον Γ. Σαραντάρη, παραλείψαμε ακόμη και να αναφέρουμε τα 90χρονα του Α. Εμπειρικού. Πράγματι, αποδείχθηκε ασήκωτος για την μνήμη του ο «Μεγάλος Ανατολικός». Διωρία μια δεκαετία, μέχρι την συμπλήρωση του αιώνα, για τους εκκρεμείς λογαριασμούς. Ειδεμή, διατρέχουμε τον κίνδυνο να τον επανεισάγουμε δαφνοστεφανωμένο από την Εσπερία.

ΜΑΡΗ ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ

* Πλην του περιοδικού «Νέο Επίπεδο», το τρέχον τεύχος.

Σιγά, στο μακρινό αστέρι του μικρού πρίγκηπα

«...ένα κοινό το οποίο όλο και περισσότερο δεν ενδιαφέρεται παρά για την στιγμιαία κατανάλωση των "πολιτιστικών προϊόντων". Η εκπομπή της προηγούμενης έχει ξεχαστεί την επομένη... Τίποτα το δημιουργικό δεν γίνεται, τίποτα δεν οικοδομείται. Οι "δημιουργοί" έχουν καταντήσει οι τροχοί αυτής της τεράστιας μηχανής όπου τα έργα εκτίθενται χωρίς κριτική και πωλούνται σε ένα κοινό το οποίο δεν είναι σε θέση να τα κρίνει και να τα εκτιμήσει σε βάθος».

(Κορνήλιος Καστοριάδης, ΤΟ ΒΗΜΑ, 15 Δεκεμβρίου)

Στο μυαλό μου έρχεται και ξανάρχεται η ακόλουθη σκηνή: η Βερόνικα που παίζεται βράδυ από ελληνικό τηλεοπτικό κανάλι. Το σήμα της διακοπής, διαφημίσεις, το τρέηλερ των ταινιών του Σαββατοκύριακου, διαφήμιση, αναδιπλώνεσαι στον καναπέ, Βερόνικα, διαφήμιση, το τρέηλερ, μισοκοιμάσαι στον καναπέ, τρέχεις στην τουαλέτα μετά την προ ημιώρου μύρα, γυρνάς στον καναπέ καθώς το υπέροχο τραγούδι της θροίξει τα φύλλα των τριανταφύλλων, μουσικό σηματοάκι της διακοπής, διαφημίσεις, η Βερόνικα βρέχει με το κλάμα της τον καφετί ρυθμό των σεντονιών της, ένα φως χαϊδεύει τα μαλλιάκια της για να στηρίξει αισθητικά το μουσκεμένο της μάγουλο, ξυπνήσες ή κουτουλάς στον καναπέ απέναντι στο ασεβές συνονθύλευμα μπλε και χίτρινων χυδαίων φωτισμών για ξυριστικές μηχανές, μπουτία, το τρέηλερ του Σαββατοκύριακου, παιχνίδια πλαστικά, κρασιά, το τρέηλερ του Σαββατοκύριακου, μουσικό σήμα, η Βερόνικα βουλιάζει, σβήνει, το χεράκι της ακουμπά στο δέντρο, τι να θέλει να πει άραγε, ας κατεβάσω συγχλονισμένος τα σκουπίδια πριν κοιμηθώ, αγωνιώντας να θυμηθώ να ξυπνήσω, σβήσε, μάταια προσπάθεια αισθητικής τελείωσης, σβήσε σιγά... σιγά, στο μακρινό αστέρι του μικρού πρίγκηπα.

Μικρή, κατακρεουργημένη Βερόνικα, εν ψυχρώ και ανελέητα σε καταβροχθίσαμε, πιστεύοντας ξεδιάντροπα πως ζούμε σαν εσένα. Πώς να σηκώσω την ευθύνη να φάχνω το κουρελάκι με αγωνία στα σκουπίδια; Πώς θα ορίσει την ζωή μου το κλάμα για κάποιον που δεν γνώρισα; Ας με κατατρέχει διαρκώς το δαχτυλάκι που αλαφιασμένο και τρυφερό συστρέφεται για να στηρίξει με την αγάπη του την οδυνηρή συκίνηση της φωνής που τραγουδά. Τα φώτα και οι σκιές, ένα μακρύ παλτό

καταδιωγμένο στην μέση μιας πλατείας, μια μουσική, το κύκκινο, ας έρχονται και ας ξανάρχονται σαν μόνη διέξοδος επικοινωνίας, δημιουργίας σχέσης, ας μην σβήνουν σιγά... σιγά, στο μακρινό αστέρι του μικρού πρίγκηπα.

Σε ποια απελπιστικά ηλίθια στιγμή της ζωής μου έγραφα πως η αισθητική διάσταση είναι ψευδής και άχρηστη για την σημερινή κοινωνία των ανθρώπων; Ματαίως υποκλίνομαι τώρα

μπροστά της, μοναχικός αναζητητής στην μοναξιά των
απέραντων ερήμων.

Ω, Γολγοθάς αβάσταχτος η καθημερινή και αμετάστροπτη
πεζότης!

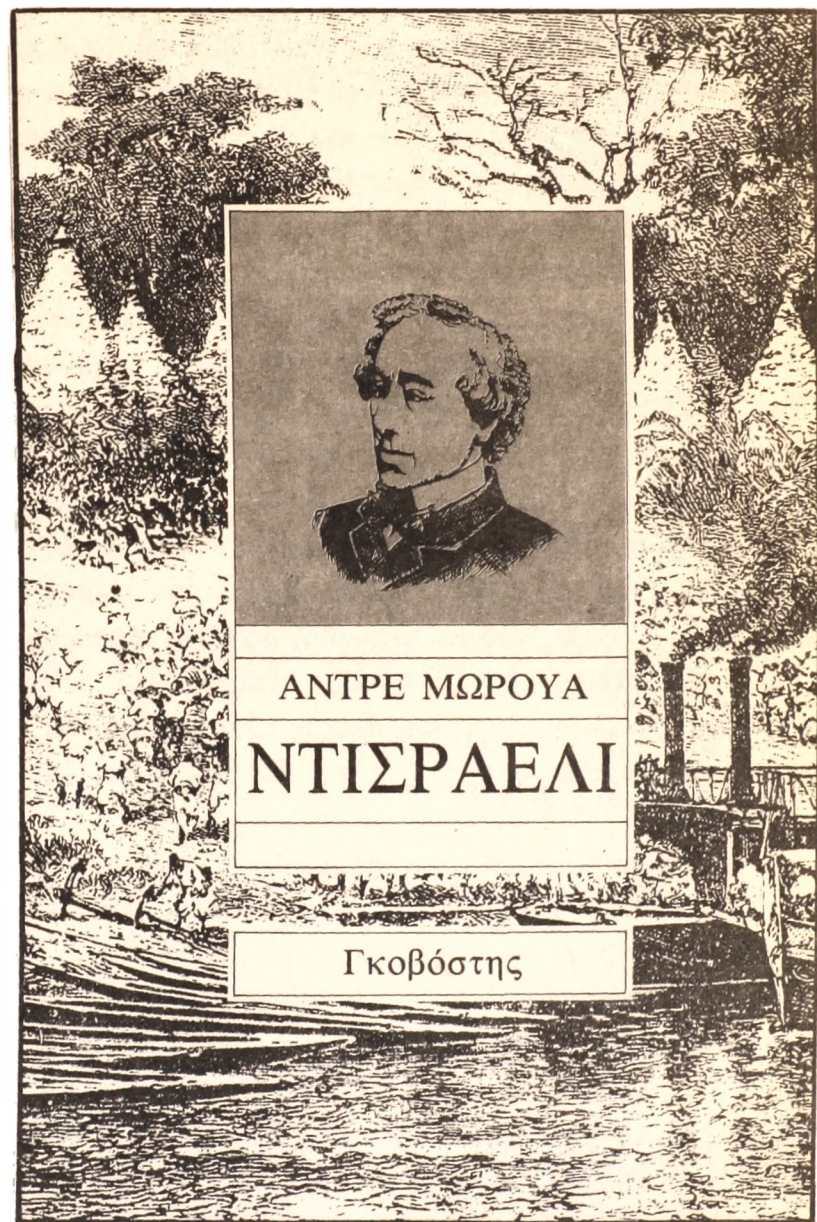
ΗΡΩ ΚΑΝΑΝΑΚΗ

* Η Ηρώ Κανανάκη είναι ζωγράφος

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΥΑ
ΝΤΙΣΡΑΕΛΙ

Μετά τον «Βίσμαρκ» και τη
«Μεσόγειο» μια σχεδόν άγνωστη
σε μας περίοδος της Παγκόσμιας
Ιστορίας.

Είμαι ευτυχισμένος βλέποντας
να μεταφράζεται ελληνικά
το βιβλίο αυτό που είναι ίσως εκείνο
που προτιμώ απ' όλα τα δικά μου.

ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΥΑ
στον γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

Η ΑΜΥΝΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

Δέσμες φωτός

Αν η βιομηχανοποίηση του κινηματογραφικού προϊόντος χαρακτηρίζει κατά κάποιον τρόπο τους προσανατολισμούς της παγκόσμιας παραγωγής, αυτή συμβαδίζει με ένα γενικότερο σύμπτωμα που «χτυπάει» τον χώρο της καλλιτεχνικής παραγωγής: η τέχνη, σε όλες της τις εκφάνσεις, σήμερα, μάλλον έχει να κάνει με την αγορά και τους κανόνες της παρά με την βαθιά ανάγκη του καλλιτέχνη να εκφέρει το ανείπωτο για τον κόσμο και για την μοίρα του. Το άρρητο που κάνει το έργο κάτι περισσότερο από αναμάρτημα κωδικοποιημένων κανόνων, από επίδειξη στυλ, που το ανάγει σε πρόκληση της φθαρτότητας, σε μυστική τελετουργία όπου μέσα απ' αυτό ο άνθρωπος επιζητεί να συναντηθεί με το ιερό. Σε αυτήν την μυστική τελετή, ελάχιστοι πλέον ορχούνται. Τα πράγματα καθορίζονται περισσότερο από τις συμβάσεις και τα επιφανόμενα παρά από την βαθιά ανάγκη της καρδιάς και του νου. Ο καιρός που κοιτάζαμε τον «Λόγο» και την «Γερτρούδη» του Ντράγιερ με άλλο μάτι είναι πλέον πολύ μακρινός, ο Μπουνιουέλ αλλά και ο Ταρχόφσκι είναι πλέον νεκροί, το ίδιο κι οι δικοί μας, ο Τάκης Κανελλόπουλος και ο Σταύρος Τορνές, ο Γκοντάρ έχει πάρει άλλους δρόμους (τέλειωσαν κι οι εποχές που συνεγείρουν), ο Αντονιόνι, υπερήλικος πλέον, αδυνατεί να βρει χρήματα για να τελειώσει την τελευταία ταινία που έχει αναγγείλει...

Σε τέτοιους καιρούς θέλει πολύ κουράγιο να προτάσσεις το όραμα —σε πείσμα των κλισέ μιας κοινωνίας που επικροτεί ό,τι γιγαντιστικά επιβάλλεται. Τέτοιοι λόγοι, μολονότι λιγοστεύουν, δεν τελείωσαν ακόμη— δεν τους τελείωσαν. Και διατυπώνονται, ακόμη κι όταν συναντούν την εχθρότητα των παντοειδών μέσων, που, πλέον, «χωνεύουν» αποκάλυπτα τα πάντα, ισοπεδώνουν την διαφορά, καταναλώνουν αδιακρίτως.

Ατομικές είναι πλέον οι φωνές που καλούν σε αντίσταση, απέναντι στα πρότυπα μαζικής κουλτούρας που υποκινούν και επιβάλλουν οι μηχανισμοί. Ατομικές και αδύναμες. Στο σινεμά, και φέτος, υπήρξαν καλέσματα που μας κέρδισαν, ταινίες που μας συνεπήραν: πέρυσι ήταν ο Ρωσοχιλιανός εμιγκρές Αλεχάντρο Γιοντορόφσκι και το «Σάντα Σάνγκρε», φέτος ο Πολωνός Κριστόφ Κισλόφσκι και «Η διπλή ζωή της Βερόνικα».

Στο «Σάντα Σάνγκρε» εισβάλλουν στην οθόνη, με την ορμή ενός σουρρεαλιστικού φιλμ που ξεκινάει από την ψυχανάλυση, χρώματα, βίαιοι ρυθμοί, πάθη που εξιλεώνονται πνιγμένα στο αίμα. Εξωτισμός, σάτιρα της θρησκοληψίας, οι μαγικοί κώδικες του τσίρκου, κι η τραυματισμένη ψυχή ενός παιδιού που απωθούσε τις γυναίκες γιατί έχασε με βίαιο τρόπο τη μάνα του και την αγάπη της.

Φιλίπ Βολτέρ στην «Διπλή ζωή της Βερόνικα».

Η αγριότητα του κόσμου αντισταθμίζεται από την ταπείνωση της ποδοπατημένης καρδιάς, μέσα από μαγικά μονοπάτια στα οποία ενεδρεύει η επιθυμία του καλλιτέχνη να μιλήσει με τους ανθρώπους —μα να μην πουν τα τετριμμένα και ξενέρωτα που λένε οι άνθρωποι καθημερινά, να διηγηθούν ιστορίες παράξενες— ξορκίζοντας, θαρρείς, τους βαθείς φόβους τους.

Στην «Διπλή ζωή της Βερόνικα», τα πράγματα είναι πιο απλά. Οι εικόνες του φιλμ παραγεμίζουν το μικρό ιδιωτικό κόσμο δύο κοριτσιών: καθημερινές συναναστροφές, οι σχέσεις με τον πατέρα τους, με τους άλλους συγγενείς τους, ο έρωτας, αλλά κι η προσδοκία του που σπλίζε με όρεξη για ζωή... Κι όλα αυτά, «δεμένα» με μια ενορατική διαίσθηση, που θέλει τα δύο κορίτσια, το ένα να συμπληρώνει το άλλο —κι ας μην έχουν συναντηθεί ποτέ—, που θέλει δύο κόσμους —το δυτικό της ευμάρειας και του καταναλωτισμού που δεν βοηθά και πολύ τον άνθρωπο να βρει τον εαυτό του τον κόσμο της πάλαι ποτέ ανατολικής Ευρώπης, σε αναβρασμό και σε σύγχυση— πλάι πλάι, αρκεί η ζωή που προσδοκά κανείς μες σε αντιμαχόμενα κατά τα άλλα συστήματα να υπακούει στις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων (στην αρμονία με τα πράγματα, με την φύση, με τους άλλους ανθρώπους, μακριά από ηλίθιους ανταγωνισμούς και πλαστές ανάγκες).

Στην επίθεση των μηχανισμών επιβολής μιας παγκόσμιας κινηματογραφικής εσπεράντο, όπου η διαφορά στην έκφραση θα είναι λόγος για να επιτιμηθεί κανείς ως γραφικός και να συντριβεί, η τέχνη αμύνεται προτάσσοντας ό,τι αποζητάει η καρδιά των δημιουργών. Ένα τόσο βαθύ κίνητρο επαναποκαθιστά την ιερότητα της δημιουργίας, και τον ρόλο της τέχνης σε σχέση με την κοινωνία. Και στο πανί δεν αρκούμαστε να βλέπουμε τα είδωλα ενός προσποιητού κόσμου —μας τέρπουν αληθινές δέσμες φωτός. Φωτός ανεσπέρου. Λυτρωτικού.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ

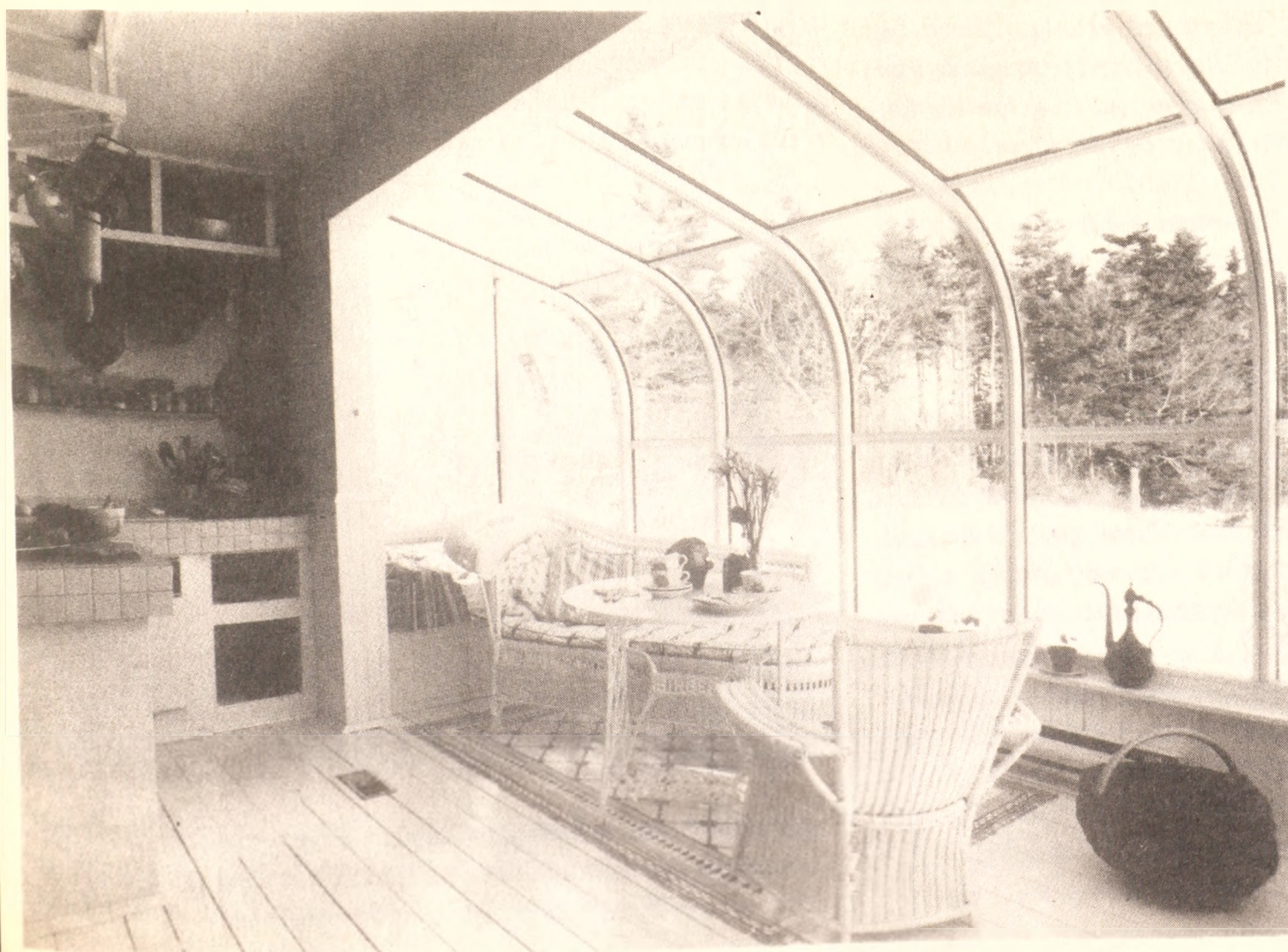
Τους παρ' ημίν μυριάκις
πηγαινοερχομένους πελάτας
τα μάλιστα
αγαπώμεν
ότι το βιβλίων
πολύ ηγάπησαν

στου Γκοβόστη, Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

οι μόνοι μέ τον «μαγικό» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

ΤΕΧΝΗ
α.τ.ε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΟΝΤΕΡΝΑ
ΔΟΜΙΚΑ
ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Ν. Ζέρβα 39
(στοά)

τηλ.: 31- 9 - 32

fax: 309-70

ΑΘΗΝΑ

Αράχωβας 4

τηλ.: 360-0-290

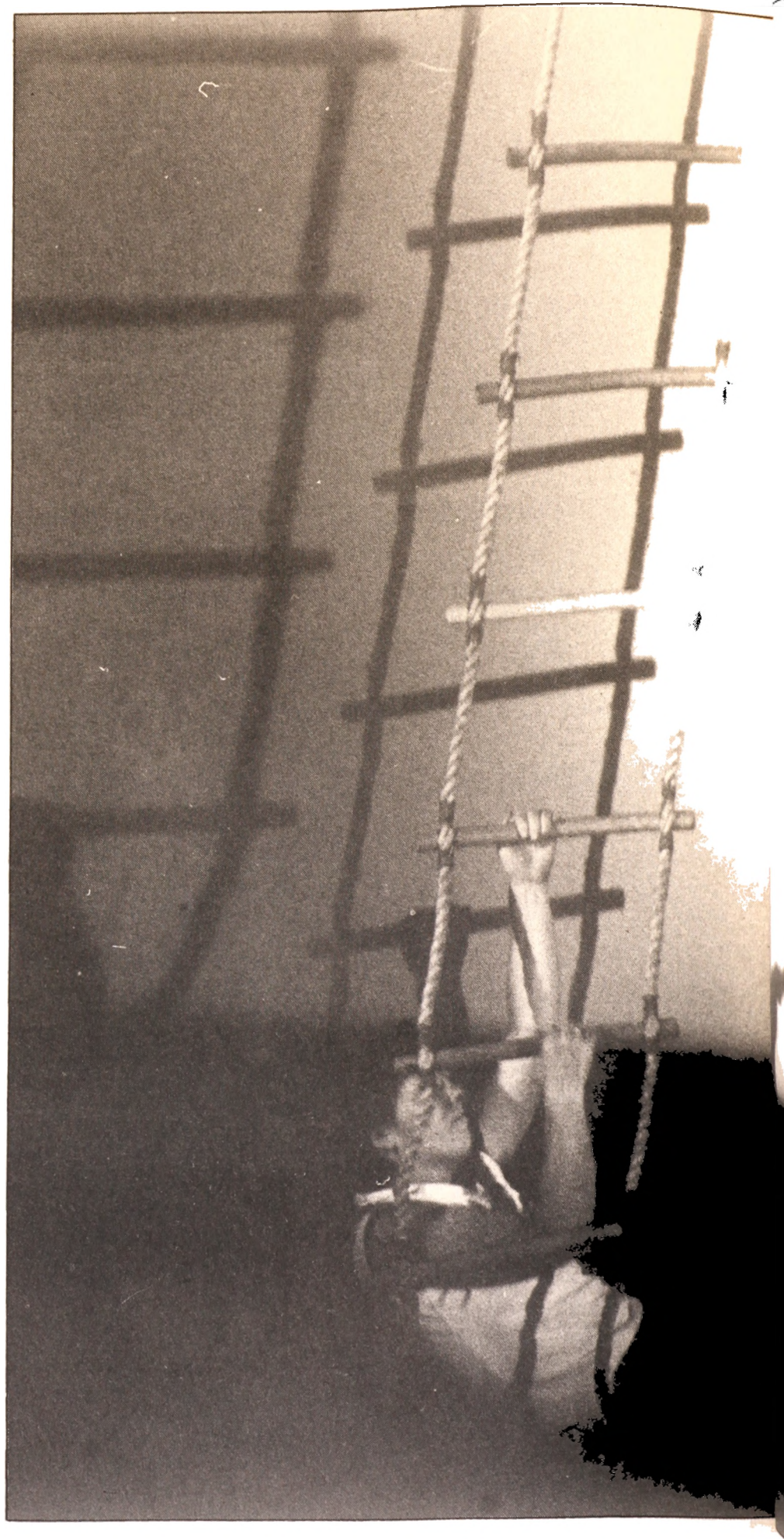
Θά μάς βρείτε καί στήν "INFACOMA", 21-25.2.92 , Θεσσαλονίκη

Πρωταγωνιστής το χάος...

Σύγχυση, αυθαιρεσία και αδιαφορία είναι οι λέξεις που περιγράφουν με ακρίβεια την σημερινή κατάσταση της ελληνικής τηλεόρασης —κρατικής ή ιδιωτικής, επίγειας ή δορυφορικής. Με λίγα λόγια ένα χάος. Το καθημερινό πρόγραμμα των σταθμών (από τα δελτία ειδήσεων της ΕΤ έως το «Ραντεβού στα τυφλά» του ΜΕΓΑ), ο αυθαίρετος πολλαπλασιασμός των καναλιών που καταλαμβάνουν όποιες συχνότητες θέλουν, η απουσία οποιασδήποτε πρόθεσης, από την πολιτεία και τα αρμόδια όργανά της για μια συγκροτημένη τηλεοπτική «κάθαρση», αλλά και η δική μας καθήλωση και αδυναμία μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις, είναι μερικά μόνο από τα βασικά κομμάτια της σύγχρονης νεοελληνικής τηλεοπτικής σπαζοκεφαλιάς, σήμερα, στα τέλη του 1991.

Η κρατική τηλεόραση αντιμετωπίζει σήμερα, πιο έντονα από ποτέ, όλα εκείνα τα οργανικά - λειτουργικά προβλήματα που την χαρακτηρίζουν από την μεταπολίτευση και μετά. Προβλήματα που όλοι μας γνωρίζουμε καλά: πρώτα απ' όλα, μια ματιά (και μόνο) στα δελτία ειδήσεων και τις ενημερωτικές εκπομπές φτάνει να μας πείσει πως ο κυβερνητικός έλεγχος και η χειραγώγηση συνεχίζονται αναλλοίωτα. Ας θυμηθούμε ακόμη το «κόψιμο» του «Μπέμπετ - σώου» πέρυσι τον Δεκέμβρη. Επιπλέον, τα ελλείμματα διατηρούνται και πιθανότατα αυξάνονται, οι γενικοί διευθυντές είτε παραιτούνται είτε εξαναγκάζονται σε παραίτηση ο ένας μετά τον άλλον (ο Δ. Κόρσος το πιο πρόσφατο παράδειγμα), οι παραγωγοί δεν πληρώνονται και τέλος οι μετατάξεις του περασμένου Σεπτεμβρίου ολοκληρώνουν την μάλλον θλιβερή εικόνα, σε επίπεδο λειτουργίας. Αλλά και σε επίπεδο προγράμματος, τα μεγάλα οικονομικά της προβλήματα και η πτώση της θεαματικότητάς της εξαιτίας του ανταγωνισμού από το ΜΕΓΑ και τον ANTENNA, ανάγκασαν την ΕΤ να πολλαπλασιάσει τις εκπομπές χαμηλού κόστους (και IQ) ενώ οι πολιτιστικές ή κάποιες ειδικότερες εκπομπές όλο και σπανίζουν.

Κι η ανεξέλεγκτη ιδιωτική τηλεόραση. Αυτή, έχει περάσει στα χέρια λίγων και ισχυρών εκδοτών, εφοπλιστών κι άλλων επιχειρηματιών, λειτουργεί σύμφωνα με τις επιταγές του σύγχρονου διεθνούς *management* και *marketing* και το πρόγραμμα είναι αυστηρά καθορισμένο από οικονομικά κριτήρια κι έχει ένα ξεκάθαρο ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Τα δελτία ειδήσεων του ΜΕΓΑ και του ANTENNA είναι σχεδόν

πανομοιότυπα, η δε θεματολογία τους περιορίζεται στον γρήγορο και ρηχό κοινωνικό εντυπωσιασμό. Τα τηλεπαιχνίδια έχουν κεντρική θέση στο καθημερινό πρόγραμμα ενώ

ανταγωνισμός για την μεγαλύτερη τηλεθέαση ανάμεσα στους δύο μεγάλους έχει φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδο, ο κατακλυσμός από «ενδιαφέροντα» διαφημιστικά μηνύματα ξεπερνάει κάθε όριο ανοχής (και σε κάθε περίπτωση, αγνοείται η σχετική Οδηγία 552/89 της ΕΟΚ), και τέλος η διαφημιστική δαπάνη στο *MEGA* και *ANTENNA*, τον Ιούλιο μόνο του 1991, έφτασε τα αστρονομικά ποσά των 910.819.000 και 992.442.000, αντίστοιχα!*

Ο τρίτος πρωταγωνιστής του τηλεοπτικού παζλ, το κράτος και ειδικότερα η κυβέρνηση Μητσοτάκη δείχνει αδύναμος αλλά και απρόθυμος να παρέμβει. Το σπάσιμο του κρατικού μονοπωλίου στην τηλεόραση (που ακολούθησε αυτό του ραδιοφώνου) και η παραπέρα απορρύθμιση των τηλεοπτικών πραγμάτων στην χώρα μας, ήταν αποτέλεσμα ανάλογων παγκόσμιων εξελίξεων (στις ΗΠΑ και Δ. Ευρώπη), των εσωτερικών γεγονότων και προβλημάτων κατά τα έτη 1988 και 1989 αλλά και πιέσεων που ασκούσαν νέοι μεγάλοι τηλεοπτικοί ιδιωτικοί πρωταγωνιστές. Ό,τι έγινε, έγινε για την προώθηση κοντόφθαλμων πολιτικών στόχων και την εξυπηρέτηση οικονομικών δυνάμεων χωρίς κανένα απολύτως συγκροτημένο σχέδιο και με παντελή απουσία ακόμη και της πρόθεσης δημιουργίας ενός τέτοιου ρυθμιστικού σχεδίου.

Ενδεικτικά είναι δύο παραδείγματα: **Πρώτον**, η απαράδεκτη και εξοργιστική παράταση του θέματος της μη απόδοσης των διαθέσιμων συχνοτήτων στους δικαιούχους με βάση ξεκάθαρα κριτήρια και συγκροτημένη συλλογιστική. Ως γνωστόν, κανένας ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός δεν έχει άδεια λειτουργίας και εκπομπής. **Δεύτερον**, το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο (Ε.Ρ.Σ.) αντί να έχει την επίβλεψη του οπτικοακουστικού χώρου παρεμβαίνοντας ουσιαστικά μεταξύ της εκάστοτε κυβέρνησης και των τηλεοπτικών οργανισμών παραμένει αμήχανο και ανίκανο μπροστά σε όποια εξέλιξη.

Παραδοσιακά, η τηλεόραση και η κρατική εξουσία - πολιτική, στην Ελλάδα, ήταν άμεσα συνδεδεμένες. Κάτι ανάλογο θα συμβεί και τώρα, στην απόδοση των συχνοτήτων —ως έναν βαθμό τουλάχιστον. Κάτι πιο σημαντικό όμως είναι πως το χάλι της ελληνικής τηλεόρασης, όπως το περιέγραφα (εν μέρει) πιο πάνω ανταναχλά τα παρακμιακά συμπτώματα της σύγχρονης πολιτικής ζωής μας και της κοινωνίας. Και δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για μια νέα τηλεόραση χωρίς να έχουμε μια γενικότερη κοινωνικοπολιτική προοπτική κατά νου.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΦΙΚΤΟΣ

* *Media View*: τεύχος 11/12, Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1991.

πολλαπλασιάζονται οι εσωτερικές παραγωγές που εντυπωσιάζουν με την υλικοτεχνική τους υποστήριξη και τους ηθοποιούς που φιλοξενούν. Από το φθινόπωρο του 1989 έως σήμερα, ο

Ο χαρτοκόπτης δεν πάει παντού

Ο χαρτοκόπτης αποφάσισε να πάει ταξίδι για να ενημερωθεί, ακολουθώντας την εντελώς πρωτότυπη (!) ταξιδιωτική οδηγία: Ελλάδα δεν είναι μόνον η Αθήνα. Φιλόδοξη εκκίνηση που όμως αγνόησε μια εξίσου βασική αρχή: ακολουθήστε την πεπατημένη, η πρωτοτυπία δεν ωφέλησε ποτέ κανέναν. Διαδρομή δύσβατη: θάλασσες, πεδιάδες, βουνά τα βιβλία και τελικώς ελλιπέστατη συγκέντρωση πληροφοριών για τις εκδόσεις βιβλίων, περιοδικών και άλλων εντύπων ανά την ελληνική επικράτεια κατά το 1991. Ευελπιστεί, πάντως, ο χαρτοκόπτης ότι στο μέλλον (τρίτο και φαρμακερό κουσούρι του χαρτοκόπτη η ελπιδολογία!) θα υπάρξει καλύτερη οργάνωση της περιήγησής του, θα αναθεωρήσει τα λάθη του, θα συμπληρώσει τα κενά, και θα προσφέρει μια πληρέστερη εποπτεία της εκδοτικής δραστηριότητας της ελληνικής περιφέρειας.

Μιας και όλα, λοιπόν, έγιναν άνω - κάτω και όλα πλέον επιτρέπονται (;) θα ξεκινήσω από εκεί που η καρδιά μου βρίσκεται —κι ας πουν ό,τι θέλουν για την πολιτισμική σύγχυση του χαρτοκόπτη. Από την Κύπρο, λοιπόν, με γνώμονα τα Γράμματα ελληνικά που έμαθα και την εθνική ολοκλήρωση που ακόμη πιστεύω. (Στο σημείο αυτό εμφανίζεται η μπάντα!).

ΚΥΠΡΟΣ: πρώτος σταθμός και κρατώ οδηγό της σύγχρονης λογοτεχνικής παραγωγής το βιβλίο του Λεύκιου Ζαφειρίου, *Η νεότερη κυπριακή λογοτεχνία. Γραμματολογικό σχεδιάσμα* (Λευκωσία, 1991). Μία σημαντική έκδοση φτιαγμένη με επιδεξιότητα που καταφέρνει να διαβεί τις ιδεολογικές (ή ιδεολογίζουσες;) ατραπούς που θέτει η σχέση της κυπριακής με την υπόλοιπη ελλαδική λογοτεχνική παραγωγή, δίχως να πληγεί από τον νεόκοπο κρατισμό

τόσων και τόσων «ομιλούντων» περί το θέμα. Η έκδοση, ιδίως αναλώμασιν, είναι ένα δείγμα της γενναιόδωρης αφοσίωσης του Λεύκιου Ζαφειρίου στην λογοτεχνία. Θαυμάσια επιμελημένη, ωραία τυπωμένη, μία έκδοση ζηλευτή, που προϋποθέτει μόχθο χρόνων και χρόνων. Στην Κύπρο, πάντως, τα περισσότερα αξιοπρόσεχτα βιβλία παράγονται δαπάναις της Μορφωτικής Υπηρεσίας του υπουργείου Παιδείας ή άλλων ιδρυμάτων:

- Από την Μορφωτική Υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας, το 1991, εκδόθηκαν τα *Πρακτικά του Συμποσίου Σεφέρη*, που έγινε στην Αγία Νάπα το 1988,

καθώς και μια ενδιαφέρουσα «Κυπριακή διήγησις» του Γεωργίου Σ. Φραγκούδη, *Κωστής ο Τσελεπής*, με εισαγωγή του Κώστα Μ. Προυσή και επιμέλεια του Παύλου Παρασκευά.

- Από το 1987 το ίδρυμα Αναστασίου Γ. Λεβέντη εκδίδει τα *Άπαντα του Κώστα Μόντη*: τρεις τόμοι (1.308 σελίδες!) αφιερωμένοι στην ποίηση —ένας τόμος για τα πεζά και ένας για τα θεατρικά του. Το 1988 εκδόθηκε ο έκτος τόμος: *Άπαντα - Συμπλήρωμα Α'*, που περιελάμβανε μεταφράσεις του από την αρχαία κυπριακή ποίηση αλλά και μεταγραφές του στο κυπριακό γλωσσικό

ιδίωμα και διασκευές (: Αριστοφάνη, *Λυσιστράτη, Εκκλησιάζουσες, κ.ά.*). Ο έβδομος τόμος *Απαντα - Συμπλήρωμα Β'* κυκλοφόρησε στην Λευκωσία το 1991.

● Το Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' άρχισε την έκδοση των *Απάντων του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'*, τ. Α' 1948-1954 και παράλληλα ανατύπωσε την έκδοση του 1984 του βιβλίου του Παύλου Ξιούτα, *Παροιμίες του κυπριακού λαού (ευχές - κατάρες - μαντέματα)*.

Μήπως έτσι ξορκίζεται το κακό;

● Η σειρά των «Οδηγών» που εκδίδει το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου (Οδηγός Κουρίου, 1987 και Οδηγός ψηφιδωτών Πάφου, 1989) συμπληρώνεται φέτος με *Το αρχοντικό του Δραγομάνου της Κύπρου Χατζηγεωργάκι Κορνέσιου* (χειμένα Ευφροσύνης Ριζοπούλου Ηγουμενίδου). Επίσης από το ίδιο Ίδρυμα εκδόθηκε ένα ακόμη ενδιαφέρον βιβλίο: *Κυπριακή νομισματοκοπία, από τον Ευελθόντα στον Μαρκαντώνιο Βραγαδίνο*. Και βέβαια, δεν ξεχνάμε τις «Κυπριακές» *επιστολές του Σεφέρη (1954-1962)*. Από την αλληλογραφία του με τον Γ.Π. Σαββίδη. (Φιλολογική επιμέλεια Κατερίνας Κωστίου). Μόνο που το βιβλίο αυτό, αν και είναι έκδοση του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Κύπρου, τυπώθηκε στην Αθήνα (!).

● Ο *Louis Palma di Cesnola* έζησε στην Κύπρο από το 1865 ως το 1877. Υπήρξε πρόξενος της Αμερικής και φρόντισε και αυτός για την «μετακόμιση αρχαίων», κατά την συνήθεια της εποχής! Μπορείτε, σήμερα, τα περισσότερα από αυτά, να τα θαυμάσετε στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης! Όμως, το βιβλίο του παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Ένα βιβλίο που τυπώθηκε για πρώτη φορά στο Λονδίνο το 1877, για δεύτερη στην Νέα Υόρκη το 1878 και τώρα έχουμε την τρίτη (;) έκδοσή του στην Λευκωσία του 1991: *Louis Palma di Cesnola, Cyprus: Its Ancient Cities, Tombs and Temples*.

● Η βιβλιογραφική Εταιρεία Κύπρου εξέδωσε φέτος δύο βιβλία του Νίκου

Παναγιώτου, *Κυπριακή Βιβλιογραφία 1990* και το *Δελτίο Βιβλιογραφικής Εταιρείας Κύπρου*, τ. Γ' (1990) με επιμέλεια του Παύλου Παρασκευά. Τα υπόλοιπα εκδοτικά πεπραγμένα της Κύπρου θα τα μάθουμε, λοιπόν, την επόμενη χρονιά! Κοντός φαλμός...

■ ΠΡΑΚΗ: και μάλιστα στην Κομοτηνή ο χαρτοκόπτης έφαξε για εκδόσεις τοπικές. Βρήκε, βέβαια, τις ημερήσιες εφημερίδες *Χρόνος, Πατρίδα, Ελεύθερο Βήμα*, αλλά κυρίως στάθηκε στον ζωντανό —σε εγρήγορση— τόνο του *Παρατηρητή της Θράκης*, που είναι και η μοναδική εφημερίδα της Κομοτηνής με πολιτιστική στήλη και ειδικά αφιερώματα στο βιβλίο. Ποια, όμως, και πόσα είναι τα βιβλία που εκδίδονται στην Κομοτηνή; Υπάρχει έστω και ένας εκδοτικός οίκος, ή όλα, και σε αυτή την περίπτωση, στηρίζονται στον «πατριωτισμό των Ελλήνων»; Η ερώτηση του χαρτοκόπτη —προς άρσιν πάσης υποφίας σχετικής με το θρήσκευμά του— δηλώνω ότι είναι καλοπροαίρετη... ■ ΕΡΚΥΡΑ: Η «Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών» —Το περιοδικό «Πόρφυρας»— η «Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας» είναι οι βασικοί φορείς πολιτισμού (πλην πανεπιστημίου) που δρουν στο νησί και ασχολούνται κυρίως με θέματα λογοτεχνίας.

● Από τις εκδόσεις «Έφιλον», που πραγματοποιούν εξ ολοκλήρου την τυπογραφική τους εργασία στην Κέρκυρα το 1991 εκδόθηκαν: Θεοτόκη Ζερβού, *Εθελοντική κάθοδος* (ποίηση) —Νίκου Πανδή, *Πέτρινα σήμαντρα* (ποίηση, Β' έκδοση)— *August Strindberg, Η καταγίδα* (μετάφραση, σχόλια: Μάχη Λαχανά).

● Από την «Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών» κυκλοφόρησε σε Β' έκδοση προσαυξημένη (;) το βιβλίο του Γεράσιμου Χυτήρη, *Τα λαογραφικά της Κέρκυρας*.

● Μια έκδοση της εφημερίδας *Ενημέρωση: Μερικά για την Εθνική Αντίσταση στην Κέρκυρα*, όπου περιλαμβάνονται άρθρα και επιστολές αγωνιστών.

● Ένα βιβλίο - ντοκουμέντο της Αλίκης Νικηφόρου - *Testone, Αρχείο εκτελεστικής αστυνομίας (1818-1866), Συνοπτικό ευρετήριο* είναι έκδοση του Ιστορικού Αρχείου Κέρκυρας.

■ ΙΑΝΝΙΝΑ: Η μακρόχρονη ιστορία της «Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών» δεν περιλείεται αποκλειστικά στην εκδοτική της δραστηριότητα. Μπορούμε, πάντως, να επικοινωνήσουμε μαζί τους, με αφορμή την φετινή τους έκδοση:

Ηπειρωτικό Ημερολόγιο, τ. ΙΓ'.

● Έκδοση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (παράρτημα αρ. 1) είναι το εξαιρετικό πόνημα της Μάρθας Καρπόζηλου, *Τα ελληνικά οικογενειακά φιλολογικά περιοδικά (1847-1900)*.

● Η *Ηπειρωτική Εστία*, μηνιαία λογοτεχνική εφημερίδα, άλλαξε σχήμα τον Μάρτιο του 1991 και, πάντως, συνεχίζει την έκδοσή της. Κυκλοφορούν, επίσης, ο *Ελληνικός Αστήρ*, το *Ελεύθερο Πνεύμα* και οι *Πολιτισμικές μορφές* (από Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων).

● Ιδίους αναλώμασιν εκδίδει τα βιβλία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**
μια νέα προταση για το βιβλίο

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

TORSTEN HUSÉN

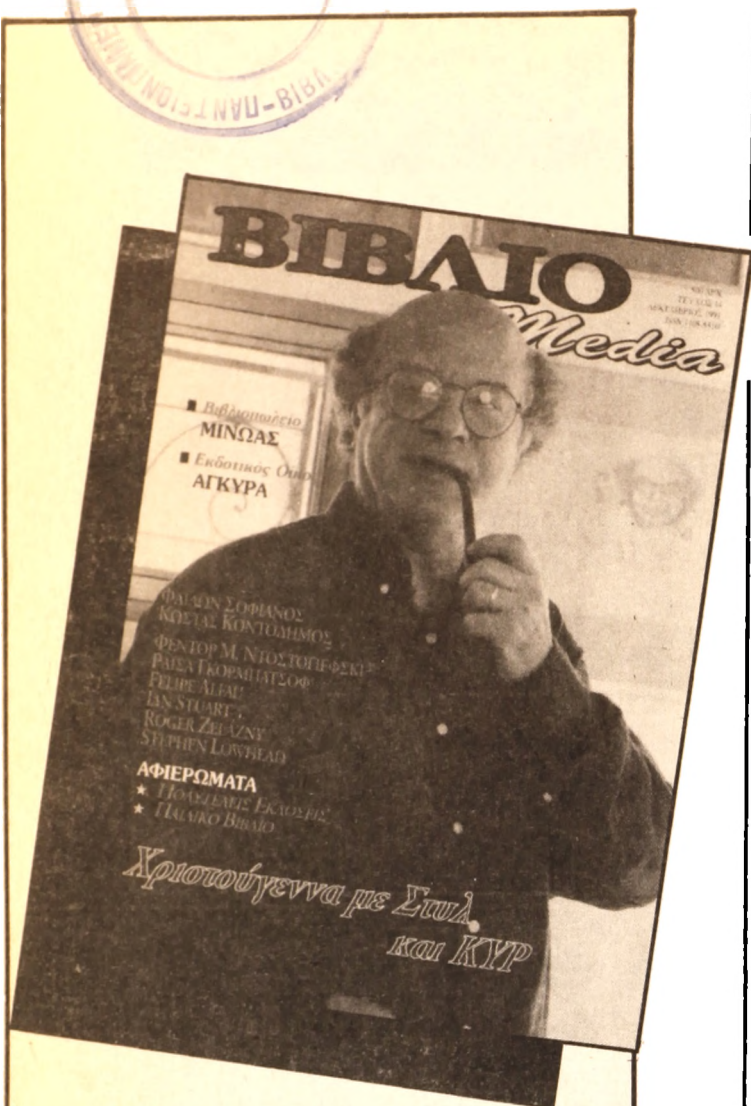
Η
ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ
ΤΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μια συγκριτική μελέτη για το Σχολείο
και το μέλλον του στις δυτικές κοινωνίες

προτασεις

ΑΘΗΝΑ 1991

Κεντρική διαθεση:
Σόλωνος 100, 106 80 Αθήνα, τηλ. 3646125

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ... ΧΩΡΙΣ ΕΝΟΧΕΣ

**Κάθε μήνα στα
περίπτερα
και στα καλά
βιβλιοπωλεία**

**BIBLIO
& Media**

NETWORK MEDIA Ε.Π.Ε.
Λ. Συγγρού 44, 11742 Αθήνα
Τηλ.: 9238672-5, Fax: 9216847

του ο Φρίξος Τζιόβας, *Εξοδος για πάντα* (διηγήματα) και *Σελίδες από την ιστορία της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων*. Δεν θα μπορούσε άραγε, να υπήρχε ένας εκδοτικός οίκος που να συγκεντρώνει τις τοπικές δυνάμεις;

● Ο εκδοτικός οίκος «Δωδώνη» επισημαίνει, βέβαια από το 1981 σε όλες τις εκδόσεις του το «Αθήνα - Γιάννινα». Τα βιβλία του, όμως, τυπώνονται όλα στην Αθήνα (ή μήπως κάνω λάθος;). Στην σειρά πάντως, «Ηπειρωτική Βιβλιοθήκη», η έκδοση του φωτογραφικού λευκώματος του Απόστολου Βερτόδουλου, *Τα Γιάννινα στο χώρο και στο χρόνο* (επιμέλεια Αγγελικής Βερτοδούλου - Καβάλη) δικαιώνει κατά κάποιον τρόπο την πρόθεσή τους να αξιοποιήσουν το τοπικό δυναμικό.

ΚΑΒΑΛΑ: και μηνύματα αναστολής έργου καταφθάνουν από το περιοδικό *Υπόστεγο*, που εκδίδεται από την «Στέγη Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών Καβάλας». Σταμάτησαν την έκδοσή τους μέσα στο 1991 και δύο εβδομαδιαίες εφημερίδες, το *Ημερολόγιο* και η *Σημερινή*.

● Κυκλοφορούν (ακόμη;) οι εβδομαδιαίες εφημερίδες *Αλλαγή*, *Ελευθερία*, *Χρονόμετρο*, το περιοδικό ποικίλης ύλης *Ματιές* και οι ημερήσιες εφημερίδες: *Εβδομη*, *Ταχυδρόμος*, *Πρωινή*, *Καβάλα*.

● Ιδίοις αναλώμασιν η ποιητική συλλογή του Χρήστου Τσελεπή, *διελκυστίνδα*. Αν ζητάτε περισσότερα, δυστυχώς χάσατε! Μπορείτε πάντα να τα βρείτε στην γειτονική Θεσσαλονίκη...

ΛΑΡΙΣΑ: και όποιος αντέχει εκδίδει το βιβλίο του, και εδώ, ιδίοις αναλώμασιν, καθώς εκδοτικός οίκος δεν υπάρχει (πάλι καλά που υπάρχει τυπογραφείο!).

● Η *Γραφή*, το διμηνιαίο περιοδικό της Λάρισας (που έγινε τριμηνιαίο το 1991) υπάρχει και αγωνίζεται για την συνέχιση της έκδοσής του· εκδίδεται από τον «Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Λάρισας».

● Το *Θεσσαλικό ημερολόγιο* καλύπτει κυρίως θέματα τοπικής ιστορίας και λαογραφίας και κυκλοφορεί ανά εξάμηνο.

● Όσο για πληροφοριακές πηγές των νέων εκδόσεων και των λογοτεχνικών θεμάτων θα πρέπει να αρχεστείτε στις αναφορές των τοπικών εφημερίδων *Ελευθερία* και *Ημερήσιος Κήρυκας*. Λοιπόν, τι γύρευες στην Λάρισα εσύ ένας χαρτοκόπτης;

ΑΡΓΟΛΙΔΑ: Στο Άργος κυκλοφορεί το λογοτεχνικό περιοδικό *Ελλέβορος* και στο Ναύπλιο η *Απόπειρα Λόγου και Τέχνης*. Και σε όλη την περιοχή Αργολίδας αρκετές εφημερίδες: Στο Άργος και στο Ναύπλιο η ημερήσια *Ειδήσεις*, στο Ναύπλιο η ημερήσια *Παλμός*.

Εβδομαδιαίες εφημερίδες του Άργους: *Αργειακό Βήμα*, *Επταήμερο*, *Φεΐδων* και δεκαπενθήμερη η *Αναγέννηση*. Στο Ναύπλιο κυκλοφορεί η *Απόπειρα* κάθε μήνα και «ακανόνιστα» τα *Αργολικά Νέα* και η *Αργοναυπλία*. Κάθε μήνα στο Λυγουριό εκδίδεται η εφημερίδα *Εδώ Λυγουριό* και κάθε δύο μήνες στην Ερμιόνη, η *Φωνή της Ερμιόνης*.

● Το 1991 κυκλοφόρησαν τρία βιβλία από τους τοπικούς εκδοτικούς οίκους: *Λευτέρη Μπαρδάκου*, η *Κονσέρβα* (εκδ. Ελλέβορος) και *Ηλία Αυδούση* *Αναμνήσεις και Τα σατιρικά της Σφήκας 2* (εκδ. Αναγέννηση).

Ο χαρτοκόπτης τερματίζει την πρώτη περιήγησή του στέλνοντας μερικές καρτποστάλ.

Ιδού τα μηνύματα:

ΛΕΧΑΙΝΑ: Τι να γίνεται, άραγε, η παρέα του πάλαι ποτέ ακμάζοντος περιοδικού *Εκ παραδρομής*;

ΑΣΠΡΑ ΣΠΙΤΙΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ και το *Εμβόλιμο* περιοδικό σας πώς τα πάει;

ΔΡΑΜΑ: Καίει ακόμη το *Λυχνάρι* σας;

ΠΥΡΓΟΣ: Προσοχή τον *Νουμά* σας!

ΛΑΜΙΑ: *Πάροδος* εδώ, *Πάροδος* εκεί, πού είναι η *Πάροδος*;

ΖΑΚΥΝΘΟΣ: Θα με πάρετε κι εμένα στο επόμενο *Περίπλου*;

Για την ΚΡΗΤΗ και την

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, τους μεγάλους απόντες του περιφερειακού μου πλου, αλλά και άλλους πολλούς μικρότερους σταθμούς, έπεται συνέχεια.

Ο ΧΑΡΤΟΚΟΠΤΗΣ

✓ **Νέα βιβλία** ✓ **Νέες σειρές** ✓ **Νέες επανεκδόσεις**

ΣΕΙΡΑ: «ΜΗΠΩΣ ΕΙΔΑΤΕ ΤΟΝ ΑΟΡΑΤΟ;»

της Μάρως Λοΐζου

- ☐ Η Κατερίνα και ο Αόρατος στη βροχή
- ☐ Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο μαγικό νησί
- ☐ Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο σκοτάδι
- ☐ Η Κατερίνα και ο Αόρατος παίζουν κρυφτό

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ από τη Σοφία Ζαραμπούκα

- ☐ Ο κύριος Μπεν, η Μου και τα σκουπίδια
- ☐ Οικογένεια Τρίγωνου
- ☐ Η μεγάλη φωτιά
- ☐ Τα μαγικά χρώματα

ΣΕΙΡΑ: «Η ΜΑΡΩ ΠΑΕΙ...» του Μάνου Κοντολέων

- ☐ Η Μάρω πάει στο σχολείο
- ☐ Η Μάρω πάει για ψώνια
- ☐ Η Μάρω πάει στην παραλία
- ☐ Η Μάρω πάει στο πάρκο

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΝΑΦΤΑΛΙΝΗΣ

- ☐ Ναφταλίνη
- ☐ Το μικρόβιο
- ☐ Μια ξυλιά για τη Ναφταλίνη
- ☐ Θα το πω στη μαμά μου

ΚΛΑΣΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ σε πολυτελή έκδοση

- ☐ Χίλιες και μια νύχτες
- ☐ Παραμύθια του Άντερσεν

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

- ☐ Χαρούμενες διακοπές – Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, των Ρ. Καρθαίου – Κατ. Μάνου-Πασσά
- ☐ Η νύχτα των Χριστουγέννων
- ☐ Χριστούγεννα – Το βιβλίο των εορτών
- ☐ Κόβω • Κολλάω • Διπλώνω – Ο μικρός καλλιτέχνης

Και 300 ακόμη τίτλοι λογοτεχνικών βιβλίων, καθώς και βιβλία γνώσεων και δραστηριοτήτων, κατασκευές, ημερολόγια-σημειωματάρια, κάρτες κτλ.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

- ☐ Η περιπέτεια της Περιπέτειας, της Ελένης Μαντέλου
- ☐ Η γιαγιά μου η μάγισσα, της Ελένης Τσιάλτα
- ☐ Για τον πατέρα, της Καλλιόπης Σφαέλλου
- ☐ Ο κύριος των ελεφάντων, του Ρενέ Γκαγιό
- ☐ Για την άλλη πατρίδα, της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
- ☐ Σπίτι για πέντε, της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
- ☐ Η Ονείρω, της Μάρως Λοΐζου
- ☐ Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα, της Μαρίας Γκρίπε
- ☐ Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή, του Μισέλ Τουρνιέ
- ☐ Παιχνίδι χωρίς κανόνες, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη
- ☐ Ο μικρός αδελφός, της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
- ☐ Στο τσιμεντένιο δάσος, της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
- ☐ Το διπλό ταξίδι, της Λίτσας Ψαραύτη
- ☐ Πριν από το τέρμα, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη
- ☐ Γράμμα στο μοναχικό αδερφό μου, της Μαρίας Αβρααμίδου
- ☐ Το 33, του Μάνου Κοντολέων
- ☐ Λάθος, κύριε Νόιγκερ, της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
- ☐ Το πέτρινο σπίτι (2 τόμοι), της Ηρώς Παπαμόσχου
- ☐ Αν ήμουν δάσκαλος, της Νατάλια Σαλόμκο
- ☐ Εμένα με νοιάζει, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη
- ☐ Το αυγό της έχιδνας, της Λίτσας Ψαραύτη
- ☐ Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας, της Λίτσας Ψαραύτη
- ☐ Ο μικρός μπουρλοτιέρης, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη
- ☐ Ο πόλεμος της Αντιγόνης, της Μπίλλι Ρόζεν
- ☐ Οδός Γραβιάς, της Τούλας Τίγκα
- ☐ Το φουστάνι της Κλεοπάτρας, της Πίτσας Σωτηράκου
- ☐ Τα Χέγια, της Ζωρζ Σαρή
- ☐ Τα παραράδιασμα, της Ζωρζ Σαρή
- ☐ Κρίμα κι άδικο, της Ζωρζ Σαρή

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

Βαλτετσίου 14, 106 80 Αθήνα – τηλ.: 36.38.362

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Εμμ. Μπενάκη 16, Αθήνα – τηλ.: 36.31.078

Νέες Έκδόσεις

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ / ΘΕΑΤΡΟ / ΠΟΙΗΣΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, 'Η γραμμή του ορίζοντος
ΤΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, Τό άδιανόητο τοπίο
ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ, 'Η ιστορία τής Λαίδης 'Οθέλλος
ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ, 'Η ζωή έν τάφω (Α' καί Β' έκδοση)
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, 'Ο άνιχνευτής (Β' έκδοση, άναθεωρημένη)
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΙΚΑΚΗΣ, 'Επίτομο Προσωπικό 'Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΤΑΪΚΟΣ, 1843 / Καρακορούμ
ΦΑΙΔΩΝ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ, 'Η ύστάτη καί τέσσερις σπουδές
ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ, 'Η παρτούζα ή ένα κλείσιμο ματιού
ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ, Τό κάλεσμα τής άλεπούς
ΚΛΗΤΟΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΚΛΗΤΟΣ, 'Ο σαραντάχρονος άνδρας

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΦΡΑΝΤΣ ΒΕΡΦΕΛ, Οί σαράντα μέρες του Μουζά Ντάγκ, (Β' τόμος), μτφ. 'Αγ. Παρθένης
ΤΖΩΡΤΖ ΕΛΙΟΤ, 'Ανασηκωμένο πέπλο, μτφ. 'Αλίνα Πασχαλίδου
ΜΙΛΑΝ ΚΟΥΝΤΕΡΑ, 'Αθανασία, μτφ. Κατερίνα Δασκαλάκη
ΤΖΩΝ ΜΠΑΝΒΙΛ, Μεφίστο, μτφ. 'Ελένη 'Αντωνιάδη
ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ, 'Οθέλλος, μτφ. Δημήτρης Δημητριάδης
ΡΕΝΕ ΣΑΡ, 'Αδέσποτο σφυρί, μτφ. Σωκράτης Ζερβός
ΤΖΩΝ ΦΩΟΥΛΣ, 'Εβένινος πύργος, μτφ. Φαίδων Ταμβακάκης

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ / ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΑΝΝΑ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, 'Ελληνικά παραμύθια, Α': Οί παραμυθοκόρες
ΒΑΣΟΣ ΚΑΠΑΝΤΑΗΣ, 'Η εϊρηνική παλινόστηση τών 'Ελλήνων στή Μικρασία
ΕΡ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ, «Καλή ν' ή μαύρη πέτρα σου...» 'Ερμηνευτικά κλειδιά στόν Σολωμό
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΖΑΝΗΣ, Τέλλος 'Αγρας

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΜΕΝΕΤΖΗΣ, 'Επανεισαγωγή στήν ψυχανάλυση
ΕΝΤΜΟΝ ΖΙΓΙΕΡΟΝ, Βραχείες ψυχοθεραπείες και ψυχανάλυση (έπιμ. Γρ. Βασλαματζής)
ΙΧΝΗ, Κείμενα 'Ελλήνων καί Γάλλων ψυχαναλυτών (έπιμ. Α. 'Αλεξανδρίδης, Ε. Ζαχαρακούλου)

ΠΑΙΔΙΚΑ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ, 'Η ποδηλάτισσα (εϊκόνες 'Ελένης καί Δημήτρη Καλοκύρη)
ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΜΠΟΛΜΑΝ-ΧΕΡΡΙΝΓΚ, 'Ομορφη σάν τόν ούρανό, μτφ. 'Αλόη Σιδέρη
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΩΡΑΦΑ, 'Αγκινάρα μέ ζαχαρόψωμο (μτφ. από τά γαλλικά: Νίκος Φωκάς)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Σόλωνος 60 • ΑΘΗΝΑ • τηλ. 3615077